

De etatibus hominis

Isa. lx. Serui mei letabuntur et laudabunt pre
exultatione etc. Item effabilis et gr̄osus ad alloqui
dum. qz multuz diligunt serui qñ affabiles sūt
et benigni. et ideo de dauid que seruiebat saul.
dñ. i. re. xvij. Accepit erat dauid i oculi vniuersi
populi et maxime in d̄spectu seruorum saul. et i
eodē. Ecce places regi et vniuersi serui regi di
ligūt te. Item virilis et animosus ac se d̄ aduer
sanum dñi sui opponens. i. Regl. xvij. Non p
cidat cor cuiusq̄ in eo. ego seruus tuus vado et
pugnabo cōtra philisteum etc. Item fidelis est
in cōmisso scz in negotio. et studiosus ad exe
quendum. luce. xix. Euge serue bone et fidelis
etc. et. xij. Seruus meus moises fidelis in omni
domo mea. Item humilis est et artificiosus ad
lucrum dñi sui parandum. plus em̄ intendit
bonus seruus augmentare et multiplicare do
minū sui peculium q̄ suum pprium. qz in mul
tiplicando lucrum dñi sui parat et ip̄e suum
luc. xix. Vocatis decem seruis suis tradidit il
lis decem minas et ait. Negociamini dum ve
nio etc. Item bonus seruus cautus est et multū curio
sus ad rōez et cū p̄t reddit rōz dñi suo de dat̄ et
accept̄. Nā de bene p̄putat̄ remunerationē cer
tus expectat. de nō computatis vero semp du
bitat et formidat. vt patz luce. xix. vbi dñ. Ecce
ecce mina tua decem minas fecit. Qui dixit dñs
Esto dñs habens potestatem sup decem ciui
tates. Item sollicitus est bonus seruus et am
no studiosus prius dñi suo p̄pare cōmodum
sicut prandium siue lectum q̄ se disponere ad
prandendū siue qualitercumq̄ alias quiescen
dum. nunq̄ em̄ bonus seruus cōmodū sibi
fieri putat qñ videt qd dñs suus adhuc laborat
luce. xix. Quis vestruz habens seruum si vene
rit de agro dicat ei / primo discumbite etc. ideo p̄
mendatur qui dixit ad dauid. ij. Regl. xij. Dñs
meus ioab et serui dñi mei sup faciem terre ma
nent. et ego ingrediar domum meā vt ego co
medam et bibam etc. Item seruus fidelis et ti
morosus sciens dñi sui aduentū nō se dispo
nit vt deponit anteq̄ veniat ad dormiendū /
nec subintrat lectum ante aduentū suū. luce. xij
Beatus seruus ille que cū uenerit dñs / iuenerit
eū vigilantem. Item seruus qui circa dñm est se
dulus et amorosus / alijs dormientibus vigi
lat ad dñm suū custodiendū. vñ mento rep̄bē
dit dauid abner et alios seruos regl saba dor
mientes. j. Regl. xxvj. Nō erat que uigilarēt / s̄
oēs dormiebāt. (et sequit̄.) filij mort̄ est̄ vos
qui nō custodit̄ xpm dñm. Item seruus qui i ob
sequijs dñi sui est affectuosus / oculis ac mani
bus sp̄ circa dñm ē intentus ad suum bñplaci
tum pagendum / ne aliquid. s. in commodum

sustineat vel defectum / siue ad aliq̄ bñficiū
a dño bñfico / recipiendū. ps̄. Sicut oculi an.
in ma. i. ad manus dñe. s. j. etc. Item bonus ser
uus nunq̄ a labore est vacuus / nunq̄ ab vtili
tate dñi ociosus. qz siue p̄medat / siue abstineat
siue vigelet / siue dormiat oīa que facit / ad vti
litate illius cui seruit ordinar et reducit. Job
xij. Sicut cernus desiderat vmbra et merca
narius p̄stolatus etc. Item bonus seruus nec in victu
nec in vestitu est dño suo onerosus / imo veteri
roba dñi sui aliqñ p̄ anni circulum ē p̄tentus
sicut qd p̄pleto seruitio suo multo plura est a do
mino suo recepturus. Jero. In lege p̄ceptum
est vt sine veste et viatico / et. s̄. p̄ciū p̄ductiuuz
seruus in anno. vij. nullatenus a dño dimitta
tur. Exo. xxi. et Deutro. xv. Item seruus in mo
ribus disciplinatus et studiosus solet esse coraz
dñis gr̄osus et in eoz oculis est acceptus. et
ideo seruus sensatus ad hoc diligentiam ad
hibet / vt vrbane et curialit̄. s. dño suo admini
strat. qz aliqñ plus dñs diligit mundiciam ser
uient̄ / q̄ ip̄am exhibentiam seruitut̄. ps̄. Am
bulans in via immaculata huc mihi ministra
bat. Eccl. vij. Si seruus sensatus est tibi. sit tibi
bi q̄i aīa tua etc. Item seruus bonus a dño cor
reptus d̄ corripientem se nō est murmurās ne
q̄ q̄rulosus. sicut. n. quomodo iustus dominus
iuste arguit seruum suum. et talis argutio sibi
accidit ad p̄fectum. Eccl. x. Seruo sensato li
beri seruient. et vir disciplinatus nō murmura
bit correptus immo potius gaudebit. vnde. p
uer. ix. Argue sapientem et diligit te. corripe etc.

De Domino Bono.

Sicut autem seruus est nomē subiectōis /
sicut dñs est nomē p̄lationis et p̄tatis
vñ a dño a quo est oīs p̄tās iustū do
minium est statutum. sine. n. dño nō posset sta
re salua respublica nec esset humana societas
pacifica et quieta. Sublata namq̄ de medio
iustoz dominorum potentia libera esset mali
cia / et nunq̄ innocētia foret tuta (vt di. Jsi.)
Iusta itaq̄ dñatio p̄ tyrannidem suos nō op
p̄rimat / s̄ suos aduersarios reprimit et repellit
dñoz etiā p̄tās suos non deserit / immo p̄ sub
dit̄ d̄ p̄tatem aduersariam se opponit. vt dicit
Gregl. vñ p̄ qd dñs nomē est p̄tās et nomē eq̄
tatis. iustus. n. ē dñs. et ius. di. eq̄. vi. vul. eius
et ideo dñs qui iustus ē / p̄ viā lit̄ causas / lites
et p̄rouerfias in subditos dirimit et definit.
vntauiq̄ qd suū est tribuit / s̄ maliciā gladium
exhibet p̄ deferenda innocētia. dīpeū iuste potē
tie d̄ maleficos obijcit et opponit. pupillos / vi

duas orphanos de manu opprimēt exantel
 p̄dones maleficos ⁊ fures p̄sequit/ atq; punit
 acceptam potestatem non s̄m voluntatē impe-
 tum/ s̄ s̄m legū impiū ordinat ⁊ disponit. Ex
 quo p̄z q̄ dñs est nomē equitatē ⁊ insup nomē
 liberalitatē. nā boni ⁊ iusti dñi liberales sunt ⁊
 pij. Et sicut d̄ Deuter. xiiij. Cū inquit totū or-
 bem mee dñationi subiugassē/ nunq̄ volui po-
 tentie abuti magnitudine/ s̄ demētia ⁊ lenita-
 te gubernare subditos ⁊c. ⁊ ideo verus dñs ad
 oēs p̄tēq̄ ad maleficos liberalem ⁊ affabilem
 se ostendit. plus amari q̄ timeri diligit ⁊ non boi-
 bus s̄ bestijs. i. bestialibus ⁊ malis dñari se co-
 gnoscit. vt d̄ Gen. ix. Sit terror vester sup ai-
 cta aiantia ⁊c. Hō (inquit Grego.) nō rōnali-
 bus s̄ irōnalibus aialibus ē platus. vt non
 ab boibus/ s̄ aialibus timeat. Dñs. n. boies
 natura eq̄les genuit/ s̄ p̄ varijs meritis alijs a
 lios iusta dei dispensatio p̄ponit. vt humana
 fortitudine peccare metuāt/ qui diuinā iusticiā
 non formidant. Et s̄ q̄ dñi timore nō supbiāt
 non suā gloriā/ s̄ subditoy iusticiam querant/
 non. n. boibus/ s̄ bestijs dñant. q̄ ex illa pre-
 qua bestiales sunt dñio ipoy p̄stemunt. Est
 etiam dñs nomen nobilitatē. sicut d̄ Deutero.
 j. Zuli de tribubus vestri viros sapiētes ⁊ no-
 biles/ ⁊ p̄stitui eos dños ⁊ p̄ncipes ⁊ tribu-
 nos/ ⁊ centuriones. Nam dñi debēt esse nobi-
 les ⁊ generosi animo non tā carne q̄ mente. iō
 s̄m ambro. Natura in aialibus nobiliores ⁊
 viribus fortiores p̄posuit alioy reges ⁊ ducto-
 res. vt p̄z in aialibus ⁊ in volantibus/ ⁊ etiaz
 in apibus in q̄bus oibus illi alijs dñant ⁊ p̄-
 ficiunt. in q̄bus nobiliores p̄dñiones s̄m na-
 ture bñficiū inveniunt. vt sic addiscat homo
 nobilitē p̄esse s̄m rōnem ⁊ grām. ex quo sic aia-
 lia p̄sunt aialibus nobilitate p̄ naturam. Item
 dñs nomē est honoris ⁊ dignitatē. sicut di. ap̄ls
 ad ephe. vi. Serui obedite dñis carnalib⁹ cum
 timore ⁊ terrore ⁊c. dñs. n. iuste a subditis reuerē-
 tiam ⁊ honores accipit/ ⁊ officij sui merito sub-
 ditos honorificentia dignos facit p̄p̄t vnum
 enim bonum regē vel dñm tota patria hono-
 rant/ timeēt ⁊ frequentat. Item dñs est nomē
 pacis ⁊ securitatē. nam guerras ⁊ pugnas dñs
 iustus sedat/ ⁊ discordes ad p̄cordiam reuocat
 p̄n̄ sub bono ac forti dño ac pacifico coloni pa-
 me sunt securi. q̄ nullus audet inuadere termi-
 nos suos ac infringere pacem suā.

Ad domino malo.

Sicut autē iusto ⁊ bono dño nihil rei
 publice vilius ē/ ita malo dño nihil
 peius. Nā mal⁹ dñs subditos suos
 quos iuuare deberet spoliat/ opprimat/ ⁊ inde

bitis officijs angariat ⁊ angustat. **A**ldicee. ij.
 Qui violenter tollitis pellem de supbis ⁊c. p̄
 p̄ter munera iusticiam violat/ ⁊ paup̄i non iu-
 dicat. **A**ldicee. iij. Audite p̄ncipes q̄ ab homi-
 nū ad iudiciū. Populum a quo recipit ve-
 ctigalia ⁊ tributum/ ab inuasoribus non defē-
 dit. **Eccl.** xiiij. Non as. malicie sue. p̄sentientem
 cruciat ⁊ crudelit̄ flagellat. **Isa.** xix. Dabo egyp-
 tum in manus dominoy crudelit̄. ⁊c. **Jer.** vi.
 Crudelis est ⁊c. Aliena tanquā p̄pria vendi-
 cat/ ⁊ omnia sua esse putat. **Regl.** v. ij. **I**filios
 vestros tollet ⁊c. timeri potius q̄ amari deside-
 rat. **Baruth.** vi. Ostendens metum gentibus
 videte q̄ ⁊c. Donorari ab omnibus ⁊ reuereri
 affectat. **Dan.** ij. Cadentes adorare statuā. ⁊c.
 leges ⁊ statuta antiquoy destruit/ ⁊ suo ordi-
 nat. **Isaie.** x. **E**le qui p̄dunt leges iniquas. sub
 spē iusticie crudelitatem ⁊ maliciā palliat ⁊ oc-
 cultat. **Isa.** liij. Dñatores ei⁹. ⁊c. Inique exactō-
 nibus ⁊ tallijs sepe vexat. **Isa.** iij. Populum
 meū exactores spoliauerūt. **Et Dan.** ij. c. ⁊. ix.
 d. **O**ccasiones extorquendi aliqd̄ rapiēdi op-
 rat. **Isa.** liij. **A**ssur absq; vlla cā calūniatus ē cū
 mendaces ⁊ zelatores diligit/ ⁊ eoy p̄silijs au-
 res accommodat. **puer.** **P**ncipes q̄ libent̄ au-
 diunt p̄ba mendacij ⁊c. fidem ⁊ pactū nulli ser-
 uant. **Aldach.** xvj. **J**uravit illis rex ⁊ p̄nceps
 eius (⁊ sequit) **U**dit munitionē ⁊ rupit citius
 iusiurandum. **E**pulas ⁊ delicias de alienis la-
 boribus sibi parat. **p̄s.** **D**eutorauerunt. **p. m. s.**
el. p. **E**xemplum de balthasar. **Dan.** v. ⁊ **eccl.**
xix. **E**os qui diuinus ⁊ fidelius sibi seruiunt/
 peius remunerat. sicut voluit laban remunera-
 re **Jacob** q̄ dixit. **N**isi deus p̄ns mei affuisset/
 mihi mō nudum forsitan dimisisses. **I**te nulli
 us seruicia gr̄a reputat. ideo oia que sibi fiunt
 inuota debito fore putat. sicut d̄ **Judith.** iij.
 nec ista facientes ferocitatem pectoris eius miti-
 gare poterunt. **I**tem alijs laborantibus in lu-
 dis ⁊ in ponibus ip̄e vacat. **Eccl.** x. **E**le terre/
 rex puer est. cuius p̄ncipes mane p̄medunt. **Et**
ij. **Regl.** xx. **R**ex bibebat remulent⁹ de vmbra
 arboris suo. **A**dec de p̄prietatibus hominis
 quo ad membrorū diuersitatem. ⁊ quo ad eta-
 tem. ⁊ quo ad sex⁹ discretionem ⁊ vanam q̄lita-
 tem nūc sufficiant. **N**unc de q̄busdam acciden-
 tibus que p̄ungunt circa hominem ⁊ s̄m natu-
 ram ⁊ p̄ternaturam/ aliqua christi adiutorio
 sunt dicenda. **E**t p̄mo de cibo/ deinde de po-
 tu/ **T**ercio de vigilia ⁊ somno/ **D**einde de exer-
 citio.

De etatibus hominis

De hominis proprietate et de cibo.

Dico de proprietatibus
bois quo ad illa que ipse
constituit naturaliter/dicē
dum restat de illis p/
rietatibus re/ que ipse
sunt natura inesse custo
diunt. et sunt sicut Job.
aer/exercitatio/quies/
cibus/potus/vigilia/
et somnus/sine istis non custodit humanum cor
pus. Nos autem istum ordinem non sequimur.
quia in loco suo de aere post dicemus. De cibo
primo dicamus quantum sufficit. quia cibus (sicut
philosophus dicit) est substantia convertibilis in essentiam
corporis quo abest corpus augmentans/nutrit
et sustentans. Calor. n. fortis membrorum interio
rum et exteriorum primum est actione et resolu
tione cui continua debet restauratio ad depediti
beneficium restaurandum. Cibus autem sumptus
in similitudinem corporis nutrit et in ipsius natu
ram transmutat. vnde in cibo procedit ipsius propa
tio. deinde eius masticatio. tertio in locum diges
tionis receptio. quarto ipsius digestio et puri ab
impuro separatio. quinto ipsius attractio et per sin
gula membra distributio. sexto nature membri
assimilatio. Si. n. cibus non assimilaret membra/
nunc in corpore naturam incorporaret vel converteret
Quinto post omnia ista fit istius cibi incorporatio/
et in naturam corporis conversio. Nam quod calidum
est et humidum/transit in naturam sanguinis et car
nis. quod vero frigidum est et siccum/in naturam ner
vi et in naturam ossis. et sic de alijs. Cibus itaque
assumptus et incorporatus. in corporibus adhuc iu
uentibus corpore nutrit et augmentat. In senibus
vero calorem naturalem temperat/depedita autem re
staurat/et custodit corpore ne pereat. Liborum autem
multe sunt diversitates. Quidam. n. cito in san
guinem convertuntur propter suam substantialem humi
ditatem et caliditatem. et illam quam habent cum signi
ficantiam. Quidam vero convertuntur propter triam
tam tardius convertuntur. Quidam vero cibi multum
nutriunt/quia multum sanguinis generant. Quidam
vero paucum/immo potius onerant/et aliquotulum
refocillant. et generaliter omnis cibus laudabilis
sanguinis generatiuus/magis est conveniens in regen
da sanitate/laborantibus tamen est conveniens grossior
cibus spissior sanguinis generatiuus. Item omnis
cibus de quo generatur multus sanguis/paucum habet
supfluitatem et convertitur ab eo de quo generatur paucus
sanguis/multas generatur supfluitates. et generaliter
sicut diversitates ciborum disponunt et variantur con
plexiones membrorum et corporis qualitates. ut dicitur. com
plan. li. i. Circa cibum autem considerantur ista sicut et

circa dietam. ut dicit Galienus. super amphoteria. scilicet cibi
substantialitas/qualitas/quantitas/summent necessi
tates/temperamentis congruitas/oporret. n. medicum cognoscere
re substantiam et qualitatem ciborum ad custodiam et re
gimen corporum humanorum. Est. n. quidam cibus
nutrimentalis et facile convertibilis. et talis est nature
reservativus. Quidam est cibus medicus. et hoc est fa
cile alterabilis et nature amantius. Quidam vero
est cibus pestilentialis et nature corruptivus. sicut
venenosus/qui a tota specie immutat et destruit ipsum
corpore. et ideo omnes ciborum cognoscere substantiam et quali
tatem ne venenit assumat loco cibi. Qualitas
autem cibi attenditur et sicut in ultimam qualitatem elementa
rium remissionem. et sic est cibus calidus vel frigidus
in primo gradu. vel sicut in eorumdem ultimam intensio
nem. et sic in quarto gradu. vel substantiarum mediatio
nem. et sic dicitur esse in tertio vel in secundo gradu/sicut
maioris excessum vel minoris. Hoc etiam attende
dum est/et tam sicut substantiam quam sicut qualitatem.
(ut dicit philosophus). Aliquis cibus est subtilis/qui. scilicet
de facili digeritur. cuius quantitas multa paucum nutri
t. (quia sicut Avicenna dicit. subtilis ex eo generatur sanguis
qui cito revoluit a membris. et ideo paucum nutrit. ut
dicitur idem). Et est cibus grossus qui. scilicet tardius digeritur/
et eius pars modica multum nutrit/ex quo sanguis
grossus generatur/qui tardius revoluit ab ipsis mem
bris. Nam (ut dicit Isaac) ex subtili cibo fit ge
neratio subtilis sanguinis et converso. et est cibus
in qualitate et substantia temperatus. Cibus au
tem purus laudabilis est quando est in temperamento
et converso. Sicut Avicenna dicit. herbe crude et fructus
nimis virescentes/minus sunt boni quo ad cibum
propter humiditatem excessum. nam sanguinem replent
aquaositate/et disponunt ad putrefactionem. et
ideo potius sunt medicina quam cibus. Cibus dicitur
esse uniformis/ne. scilicet in una mensa diversa nu
meraria simul assumantur. (quia sicut Avicenna dicit). Vnde vnde
cibus digeritur/alter corruptivus/et stomachus nimis
extenditur et replet. Consideratur etiam in cibo
quantitas dimensive et effective. Nam attenditur vel
sicut in nimium/vel sicut in minimum/vel sicut in temperato
medium. Si vero fuerit cibus nimis/naturam stomachi
distendit/et inflat/rugitum et torsio
nes generat/malos humores et cathochimas au
gmentat/nauseam et vomitum provocat/calorem natu
ralem sicut oleum lampade extinguit et suffo
cat/spasmodum et contractionem nervorum causat/vlcera sca
bicum/et apostemata fieri procurat/senium et mor
tem accelerat/et quam per ciborum multitudinem ho
mo munire et defendere se credebat. Quando
vero cibus est nimis paucus/naturam debilitat/visum et omnes sensus ebetat/fluxum ca
pillorum et caluitatem generat/purissimum et ebriam accelerat
(corpus extenuat/

et peiores infirmitates quam repletio nimia generat atque causat. (vnde dicitur in ampho.) in tenuibus diens maxime peccat egrotantes. Libus vero medicus est laudabilis. quod deperdita in corpore restaurat / virtutem preseruat / sanguinem augmentat / colorem temperat / ingenium acuit / vires operandi tribuit / sanitatem corporis auget et custodit / suauem somnum et mulcebre generat et inducit / vnde si fuerit maior pro cibum restauratio quam fuerit procedens pro resoluente calore deperditio / ab eo corpus augmentat. ut patet in adolescentia. Si vero maior fuerit deperditio quam pro cibum sequens restauratio / corpus minuitur et deficit. ut in senectute. sed si fuerit equalis restauratio. non dissoluta corpus preseruat in persistencia et in statu / sicut est videre in iuuentute. Considerat cibum vel cibi effectus respectu comedentis. quod alius conuenit sano / et alius egro / alius iuueni / alius senili / alius exercitanti / alius quiescenti. Multa enim salubria sanitatem homini que sunt mortifera infirmanti. et etiam in sanis differentia est quod allium vel pipperum quod alicui fleumatico est remedium / alicui colenco est venenum. Insuper quia qui est mors hominis / gratissimum abusus est pasceni vel glutinis. ut dicit Galienus. Variatus etiam est abusus secundum varietatem morbi. Nam aliquis abusus est salubris in quatuordecim que est mortiferus in acuta / et aliquis abusus qui est utilis in principio morbi est nocivus quam infirmitas est in summo. Nam tunc datur cibum tenuis ut dicitur in hypochondriaco et galieno. quod tunc natura circa digestionem morbi est totaliter intentata. vnde tunc eius effectus diminuitur et impeditur / si circa occupata grossa cibaria tenentur. Alius etiam abusus et alio modo dandus est et necessarius in morbo cronico / et diuturno. et alius in principio. quod in principio timetur defectus humorum. et ideo est necessarius maior abusus. In principio autem morbo timetur infirmitatem augmentum / et ideo tunc datur minor. Libatio vero facienda est secundum diuersitates morbi / secundum naturam infirmi / et secundum qualitatem et substantiam ipsius cibi. et secundum utilitatem cibi iudicatur. Item alio modo abandus est iuuenis / et alio modo adolescens / et alio modo ipse senex. Nam abstinentia cibi que senibus est facilis / pueri et minoribus est difficilis (inquit illud hypocras.) Senes facillimum ferunt ieiunium secundo persistentes facilius / pueri vero minus. nam in senibus debilis est calor naturalis / in alijs autem est fortis. et ideo maior abusus ad repressionem caloris est necessarius iuuenibus et puulis / minor vero antiquis. Eadem est ratio etiam que minus cibandi sunt quiescentes quam exercitantes quod in illis calor est debilior / in istis vero fortior est ut post patebit. Considerat autem in cibando temperis congruitas. nam grossiori dicta et largiori in-

digent boies in hyeme quam in estate. sicut dicitur in hypocras. Ventres in hyeme et in hyeme natura calidissimi sunt et somni longissimi. In his igitur bonis plures oblationes sunt dande. quod tunc in maiore calor est multus / multo igitur indiget nutrimento etc. In hyeme. n. viget appetitus / et fortior est digestio calore extrinseco fortiore. In estate vero contrarium est. calor. n. in hyeme ingreditur ad interiora et ibi coadunatur. in estate vero suo simili. gaudent et exteriora partes dissoluit / et in corpore minoratur. quia igitur in hyeme multum digerunt / multum exortat appetitus. ut patet in pueri qui sunt multum caloris / et ideo multum appetunt et multum indigent cibo. Similiter in athletis in quibus ratio exercitij augmentat calor naturalis. et ideo multum indigent nutrimento. sicut ibi exemplificat galienus. Est igitur abusus omni animalis necessarius et maxime conueniens est quod vniuersalis est. et in se superfluum et diminutum temperis. nimia. n. cibi repletio siue saturitas mors anime et corporis esse presuevit. Et potissime periculosa est saturitas / post procedentes sterilitates siue fame. ut dicitur Avicenna. plus. n. natura tunc appetit / quam digerere possit. et ideo remanente appetitu circa saturitatem / ab eo assumendum est.

De Potu.

Potus est substantia liquida ad nutrimentum animalis necessaria. Potus siquidem (ut dicitur in stan. li. v. c. xxvii.) multiplici de causa necessarius est. Corpus. n. sicum humectat. et quod humidum est in corpore resoluit et restaurat / abusus pro ipso reficit / et fert ad loca remotiora qui sua grossitie non poterit transire per strictos meatus et angustos. Potus etiam ut dicitur in stan. et etiam Avicenna. diversificat temperis. Est. n. potus qui est in potu / ut aqua que non est corporis nutritiva et est potus que est potus et abusus sicut vinum. quod (ut dicitur in stan.) pro omnes partes corporis portat abum / nutritum et calefaciens spiritum et sanguinem / et calorem presertim naturalem. Et est potus medianus qui non exhibet secundum viam potus / sed potus secundum legem et regulam medicine. sicut syrappus / oximel occisaca / et hmoi. Sicut autem dicitur in stan. in sanitate custodienda et infirmitate curanda. aqua est necessaria. ideo oportet ut medicus aquam non negligat perditores cogitare / et naturas. laudandas tribuat / et caueat non laudandas. Aquam autem quodam est sapida / quodam non sapida. aqua que sapida in substantia clara / fortana orientalis / leuis / cito calefaciens cito frigesces. hmoi autem (ut dicitur in stan.) in sanitate custodienda est laudabilis non quous. cito. n. exit / cibum. p. b. n. q. est clara / pro quod sordibus non est infirmitas. p. b. n. q. est leuis / pro quod non est indigestibilis. p. b. n. q. est cito calefaciens et cito frigesces / pro quod substantia est subtilis. vnde si vis scire de duabus

De etatibus hominis

aquis que sit subtilior in substantia et laudabilior ad bibendum / ut in unum pannum lineum bene mundum in una / et alium bene mundum in alia et exponere soli. quod purus erit succus / in aqua subtiliori est intrinsecus. Secundo post hanc aquam commendabilis est aqua fontana septentrionalis / que in orientem et aquilonem est posita fluens versus aquilonem. propter hoc. n. quod libere exponitur ventis septentrionalibus motu extremorum ventorum subtiliatur. et est in hyeme calide nature / et frigide in estate. frigus. n. septentrionale fugat calorem ad interiora fontium sibi obiectorum / quod coadunatur frigiditati obuiat et resistit. et aquam fontem aliquam tulum calefacit. In estate vero e contrario. Calor aeris vincens fugat frigiditatem ad capita fontium / quod ibi coadunata aquam frigescit. ut dicit Macro. et Avicenna. Item aqua fluens foris de montibus super petram vel arenam limpidissima. sicut alia magni fluminis secundum gradum obtinet sanitatem (ut dicit Avicenna.) Aqua vero pluvialis ut dicit Avicenna. melior est alijs aquis et sapidior / leuior / et mundior / sicut dicit Hippocrates. Pluvia inquit est fumus aquarum a sole attractarum. natura. n. solis non nisi quod subtilissimum est attrahit / et ideo ceteris aquis melior est et digestibilior. tamen propter suam subtilitatem vicina est putrefactioni. tamen ut dicit Avicenna. ex putredine non est vituperanda / sed ex subtilitate sua potius est laudanda. Dis. n. aqua corruptionem cito admittens est subtilis. ledit igitur quoniam est putrida. quia raucitatem generat atque febres sed non putrida optima est / et ideo a putredine est cavenda. Item dicit Avicenna. aqua que ex tenuissima tollitur pluvia / melior esse videtur. que vero descendit cum tonitruo / melior est post hanc. nam tonitruus suo motu pluvia ipsam subtiliatur. Dicit etiam Avicenna. quod quicunque frequenter bibit aquam frigidam / non euadat frigidus egritudine / saltem in senectute. Aqua vero calida ut dicit Avicenna. ieiunium stomachum lauat a ciborum feabus. purgat stercora et omnem putredinem / ventrem purgat et mundificat. ventrem soluit / naturam alleviat et confortat. eius tamen frequens usus nocet stomachum. n. remollit / digestivam naturam turbat et impedit / et sanguinem de naribus manare facit. Item calida aqua laudabilior est ieiunio mane. maxime his qui de nocte crapulati sunt. dicit etiam Avicenna. Testificati sunt inquit antiqui sapientes quod aqua cocta est minoris inflationis et facilioris penetrationis. quia corpora ei permixta actione ignis dissoluntur et descendere compelluntur / (et subiungit.) Torpidi inquit medici estimantur esse quod subtilius exaltet per decoctionem. et quod grossius est / remaneat. sed falsum est. Ex partibus. n. similibus stat aqua substantia a qua tanta potest fieri decoctio quod nihil remaneret nisi fex et pars terre /

stris. ut patet in aqua ex qua fit sal per violentam decoctionem. Et que autem et nix et grandine resolure ceteri sunt illaudabiliores propter aquas lacuales et palustres. Iste aque omnes sunt caude. quia ut dicit Avicenna. Splenem magnificat / epas et stomachum confundunt / autem humidam faciunt et varias febres faciunt / lapides gignunt. Si autem penitus vitari non potest / auctoritate Avicenna. buliant. Dicit autem aristoteles. in libro de meteoris. quod aqua nivis vel glaciei calorem solutione ad partem subtilitatem non redibit / aqua vero insipida est quod duplex secundum Avicenna. Alia. n. est falsa / alia sulphurea / alia limosa / alia alluviosa / alia metallina. Salsa vero ut dicit Avicenna. ventrem emollit mordicando intestina et laxat. sepe tamen bibita desudando et assumendo humorem ventrem ligat et obstipat / corpus desiccatur / scabiem et pruriginem sanat / hydropicos iuvat si comedat seu bibat. Aqua vero sulphurea ad frigidam facit infirmitates / nervos calefacit / instantaneos humores consumit. vide. I. de sulphure ubi dicitur et plenius poterit intueri. Aqua autem limosa vel alluviosa et bituminosa infrigidat et desiccatur / sanguinis fluxum strigit et sedat / et emoroidas curat Aqua vero metallina naturam metalli sequitur et effectum. nam transiens aqua per venam ferri / ventrem obstipat / membra confortat / splenem deopilat / apostema curat. aqua de metallo est humiditati subuenit / stranguinem strigit. aqua de metallo argenti refrigerat / desiccatur. Dec autem aqua multiplex potui dari non potest / sed profertur usui medicine. Est autem potus qui simul est abusus et potus / scilicet vinum diversificatur. n. vinum in substantia. Quedam. v. sunt grossiora vina duriora alijs / et nutritiora. Alia vero sunt subtilia / et parum nutritia stomachum cito excreuntia / dolorem colicum de capite auferentia / urinam provocantia. Alia sunt mediciora in suis actionibus imitata. Prefertur autem istas vini considerationem quo ad substantiam consideratur vinum secundum Avicenna. quatuor modis. scilicet quo ad dicitur tempus / quo ad redolentiam odorem / quo ad saporis suavitatem / et quo ad coloris claritatem. Nam in tempore diversificantur vina. quia quod novum est de torculari expressum / non transit in caliditate gradum primum. Sicut. n. dicit Galenus. in libro de simplicibus medicinis. Vinum inquit stat ex quatuor substantijs scilicet aqua / spumosa / seu aerea / vinea / siue ignea vel terrea. Aquea per longam motam consumitur / et pars vinea confortatur / Vina itaque veteriora sunt alijs calidiora. In odore autem diversificantur vina. Quia quedam sunt odorifera bene nutritia. Alia vero odore horribilia malum sanguinem / et capitis dolorem generantia. In sapore etiam maxime diversificantur (vina.

Quedam. n. sunt dulcia alijs nutritiora / et ventrem humectantia / alia vero sunt pontica stomachum confortantia / ventrem constipantia pectori et sue pertinentie nocentia. Alia sunt acerbata que et diuretica. Alia vero amara ceteri minus calida. In colore insuper variant. Nam quoddam est album minus calidum. Quoddam citrinum magis calidum. quia ut dicitur constat. omnium membrorum est penetrans. sanguinis colerici generatiui. et doloris capiti communi. aliud vero est nigrum quod ceteris est magis nutritiuum. aliud autem est rubeum siue rubicundum. et illud alijs magis est calidius tamen quia terrestre et grossum respectu albi vel citrini. nec ita est perforatum nec lesiuum. Citrinum autem quod in omnibus predictis est mediocre preterea est laudabile. Nam naturalem calorem confortat per omnia membra / animum refoclat / gaudium et audaciam generat / virtutem corpori administrat / coleram rubeam cum sudore et vrina euacuat / coleram nigram temperat / membra ex humore desiccata temperat et humectat / vires reparat et corpora impinguat / appetitum prouocat / vim digestiuam adiuuat et prouocat / intellectum acuit / opilationem splenis et epate aperit / superflua in corpore destruit et prouocat / albugines oculorum et lippitudines tollit / eloquentes efficit / lapides in renibus soluit / et barenulas dissipat et educit sanandis vulneribus prouenit menstruis sabueit / sanis et infirmis prouenit si modo debito a quolibet assumatur. Si vero in qualitate et quantitate modum excesserit / abutenti non erit remedium vinum / sed mors erit potus et venenum. sicut patet. j. de ebrietate. Quere ibi. Tertium genus potus est potus et medicina. sicut est oximel et syrappus. Nam talis potus confert sanitatem / quia humores in corpore digerit / diuidit / et expellit. quibus laxat. quibus constipat. quibus infrigidat et desiccatur. quibus vero calefacit / remollit / et humectat. Sed horum potuum / differentias medicam dimittamus.

De Libo.

Abus itaque et potus ad prandium et conuiuium habent ordinationem et respectum. In prandijs primo cibaria preparant. conuiuie panem prouocant. sedes et sedilia erigunt / in cenaculo ordinant / mese et mensalia disponunt et ornant. hospites cum domino in mese capite collocant / non prius ad mesam residet nisi prius manus hospiti abluant / sursum filie / donec / et deorsum famuli prius ad mesam prouinant / codearia / et cultelli / et salsana prius in mensa ponunt et panes cum poculis priorum supradunt. fercula

multa et varia subsequuntur / dantes et ministri cum diligentia singulis obsequuntur. se mutuo inuitantes iocunde per colloquuntur / vialis etiam et cibaria exhilarant. nunc vina et fercula renouant. sibi uniuersam fercula apposita prouidunt et compartunt. fructus tandem et spes subinfertunt. completo prandio mensalia cum reliquijs deferunt. et mese de medio remouent. manus abluunt. itez et tergunt. gratias actiones deo et hospiti prouolunt. exhilarationis gratia pocula itez et itez offerunt. His in prandio completis vel ad lectulum quietis gratia recipiunt / vel redire ad propria permittuntur.

De Cena.

Cena dicitur a cenon quod est coe propter vescentium conuictum. apud veteres solitum fuit in prandio uesci et communiter epulari / ne singularitas luxuriam generaret. sed modo potest cena dici a cenos quod est umbra. quia iam uescientes propter pietatem querunt cenandi latibula (ut dicitur. Papias) vel potest a cinos quod est canis propter caritatem et defectum charitatis. unusquisque enim suam cenam prouenit ad manducandum. j. cor. ix. Dia autem quod superius de conuiuio vel prandio dicta sunt / cene conueniunt. Istam tamen cenam multa magnificant / et exaltant / et si omnia occurrerent in conuiuio assueti. ut patet. Dester. j. Primum est tempus congruitas. decet enim cenam fieri tempore congruo. ne. scilicet. nimis tepidissime nec etiam nimis tarde. Secundum est loci importunitas quantum ad spaciositatem vel amenitatem et etiam securitatem. in loco enim spaciosis / amenis / et securis solent nobiles facere festa sua et ideo de assuero dicitur quod fecit conuiuium suum in vestibulo orti et nemoris etc. Tertium est inuitantis liberalitas / quo ad vultus hospitalitatem. nihil enim valet cena ubi facies hospiti cernit turbulenta. Dester. j. Cum incaluisse etc. Quartum est ferculorum multiplicitas. ut qui non vult de vno gustat saltim de alio. Dester. j. in alijs et alijs Quintum est vinorum et poculorum diuersitas. vnde in Dester. j. dicitur. vinum etiam inferebat etc. Sextum est ministrorum urbanitas siue honestas. Dester. j. prouocauerat mese de principibus suis etc. Septimum est discumbentium amicorum gratia societas. Dester. j. fecit conuiuium cum principibus etc. Octauum est cantorum et instrumentorum musicalium iocunditas. nam sine cithara et sine symphonia non solent cene nobilium celebrari. Luc. xv. Cum audisset vocem etc. Nonum est luminarium et cereorum copiosa numerositas. nam in tenebris cenare dedecorosum est et etiam pericolosum propter muscas. et ideo cerei candelabri infigunt / lucerne / lampades / et candelae necessario accenduntur.

De etatibus hominis

Decimum est omnium appositoy delicias
nā in cenis nō solent grossa & p̄munia apponi
abaria sicut in prandio / s̄ potius q̄dam sp̄cia
lia & leuia & delicias cenatibus apponuntur /
maxime in curijs dñoy. ¶ Undecimū est cene
diuturnitas. solēt. n. homines qñ expediti sūt
a labore p̄trahere cenam suā. cibus. n. nimis
cito sumptus s̄ noctem / nocet. & iō morose est
cenandū. ideo quiviū Assueti diu durauit per
dies. c. & lxxx. ¶ Duodecimū est indēntas. qz
sine damno cenant est quilibet ad cenā inuitā
dus. Inbonestū est. n. post cenā volūtariē ob
latam p̄pellere aliquem ad solum p̄soluē
dum. ¶ Tredecimū ē quietē & soporē suauitas
post cenā. n. est quiescendum. qz tunc somnus
ē valde dulcē. & ideo erant lecti eburnei & aurei
strati sup̄ pauimentū in palacio Assueti. vt p̄z
Hester. Nā vt dicit p̄stan. cum aboy fumus
cereby ingredit. / facile dormimus.

De Somno.

Somnus (s̄m aristo.) est quies aīaliū
s̄tutū cū intensione naturalī. Nam
sensibilis & motiua s̄tutū in somno li
gatur. s̄tutū vero naturalis tunc fortissime opat̄
sez digestiua que in somno intendit & p̄fortat.
Alio mō dicit Aug. in li. de quāitate anime.
Somnus (inquit) est q̄dam insensibilitas na
turalis cōis corpis & aīe passio. Sicut. n. sensus
cōis est corpis & anime / ita & somnus. Nā
(vt ip̄e dicit) somnus est q̄dā immobilitatio &
ligamen sensuū. q̄d autē dicit insensibilitas na
turalis dicit ad dñiaz coy que sunt s̄ naturam.
vñ dicit q̄ somnus nō est priuatio vigiliay si
cut cecitas visus. qz priuatio id quod est s̄m na
turā dīminuit & destruit. somnus autē naturam
p̄fortat. & ē s̄m naturā sicut vigilie. ¶ Preter
rea aīa nō delectat in p̄uatione / s̄ in somno de
lectat. vñ somnus p̄uatio nō est / s̄ est dispō na
turalis. Alio mō diffiniē somnus sic. Somnus
est q̄daz passio mulcebris meat⁹ cerebri & vias
sensuū opilās / naturalē s̄tutē p̄fortās / calozes
naturalē ab exterioribus ad interiora reuocās.
In somno. n. interiora corpis calefcūt / & exteri
ora refrigescunt / vñ p̄ fundato calore ligat in
somno & opilāt organū sensus cōis q̄d est cen
trum omniū sensuū p̄cularū a quo omēs alij
sensus p̄culares oriunt̄ & extēdunt̄ queadmo
dum linee ad centz ad arcūferentiā p̄trabunt̄
Illo igit̄ ligato & opilato potentie p̄culares
extendi non p̄nt ad organoy sensuū extrema
tes. hoc autē fecit natura / vt animal a motu vo
luntario quiesceret. cum sp̄ moueri voluntarie

sit impossibile. Somnus autē vt dicit p̄stan. in
panteg. alius est naturalis / alius innaturalis
de quo nihil ad p̄ns. Naturalis s̄o fit ex humi
ditate cerebri tēpata / & ex fumo humido & da
roja toto corpe ad cereby ascendente. ¶ Fumus
autē ille ingrossat spūs & replet nemos & ita vi
culat & ligat sensus. Aug. autē in p̄dicto libro
docet q̄ somnus autē est ab intrantibus extrin
secus escis. aut ab humore intrinsecus temperato
q̄ cū resoluūt in fumum / perit cereby. & ibi reso
lutus distillat frigidus inferius licet ascēdat ca
lidus. distillando autē remittit calozē cordis / &
impedit p̄cessum opationum. ¶ Secundum
aug. n. & s̄m aristo. cor est p̄ncipiū opationum
& omne bonum vel malum a corde p̄cedit. In
somno autē q̄satur s̄tutū animalis alijs manē
tibz sicut p̄us. s. sp̄iali & naturali. quod p̄z p̄
pulsam & inspirationem / & p̄ digestionē. in sō
no. n. maxime digestio celebrat. Auid. n. sic dif
finit somnum. Somnus (inquit) sermone vni
uersali ē reditus spūs ab instrumentē sensuoz &
motus ad p̄ncipiū cum quo p̄ncipiant̄ instra
ipoy spūm. Et somnus quidē naturalis est
spūs reditus cum p̄fundatione / vt digerat̄ nu
trius. vt p̄z in somno exercitantiū. fit. n. in eis
somnus p̄fundus p̄p̄t supfluitatem resolutio
nis spūs. natura. n. desiderans additionem in
substantia spūs p̄fundat ip̄m in interioribus &
facit ip̄m latere in interioribus. vñ fit somnus
p̄fundior & plūior in ip̄is. & hoc genere som
ni dormiunt quos euacuat medicina laxatiua
resoluūt. n. plurimum de substantia spūs cū sup
fluitatibus & hic somnus plurimum p̄fert eis.
reddit. n. eos suis s̄tutibus (vt dicit Auid.)
Sicut autē dicit aristo. li. iij. somnus p̄uenit cui
libet animali sanitatem habenti. licz in q̄bus
dam somnus sit valde leuis & occultatus. Ex
p̄dicti p̄z q̄ causa materialis somni est fumus
digestionis a corpe resolutus. causa s̄o forma
lis est in capite apud cōem sensum / & originez
neruorum sensibilium que opilant̄ & ligantur.
& quiescit animal / & omnia membra recreant̄.
Actio autem somni s̄m p̄stan. dupliciē variat̄.
s̄m quantitatem / & s̄m magnitudinem materie
quā inuenit in corpore. S̄cōm quantitātē. qz
si sit nimis augmentata / deficit s̄tutū corp⁹ hu
meat̄ / & refrigeratur. quia fit dissolutio humo
ris & p̄sequēs fit extictio caloz / flegma maio
rat / calor natural̄ minorat̄. Si sit nimis pau
ca virtus digestiua deficit / corpus desiccatur.
¶ Si vero sit moderatus / abus bene digeri
tur / corpus impiguatur / animus confortatur /
calor natural̄ auget̄ / humores temperant̄ mēs
(clarificatur.)

Item ex materia qua inuenit eius actio varia-
tur. qz si materia fuerit multa / calor naturalis
debilis p somnum fit maior humorum resolutio
qua ppter calor naturalis vincit & extinguitur /
& ideo ppter calorem naturalis vincit & extinguitur /
& ideo ppter calorem naturalis vincit & extinguitur /
ne. s. p somnum tanta sit resolutio humorum qd non
possint regere a natura. s. si fuerit cibus tempera-
tus similis & humores calor p somnum interi-
reuoatus abos digerit / humores temperatos
reddit. cor humectat & calefacit / & impinguat.
Recollige igitur breuiter ex p'dictis qd somnus ca-
lorem naturale ad interiora reuocat / exteriora
frigidat / & a sanguine depauperat / interiora vero
calefacit / & nutrit / ac fortificat / impura / & cruda
decoquit / & maturat. motus animales & sensibiles
recreat & quietat. Si vero fuerit in qualitate & quanti-
tate temperata / egrotum alleviat / futuram nature vi-
cioriam & morbum & bonam crasim denunciat. Si
autem e conuerso somnus se habuerit / merito e
suspectus. vt dicit Galenus.

De Somno.

In somno igitur considerat dormientis
voluntas. qz voluntate ad dormiendum
se deponit. Nam (sicut Galenus dicit) somnus ni-
hil aliud est quam in vi sensitua quietus appetitus. Item
dormitionis breuitas. homo enim quando ad dormiendum
se deponit / celeriter a somno surgere ordinat & p-
ponit. Item sicut in dormitione unitas. Nam
sensus dispersi in vigilando aggregantur & coadunantur
in corpore dormientis. vt dicit Galenus. Item dormientis
insensibilitas. vt patet ex ista dicitur / frequenter enim
dicitur qd aliquis ita forte dormit & tam profundus est som-
nus qd vix sentit aliquid exterius etiam si verberetur. Item
quietus suauitas. nam dulcedo quam consequitur quis in
dormiendo facit preteritorum laborum & etiam presentium
obliuisci. Item dormientis securitas. qz cum quis
dormit / etiam hostis presentia non pauescit. Item si-
gure dormientis mutabilitas. qz exterius videtur
mortuus & interius viuus / foris pallidus / & intus
rubeus / foris frigidus / & intus calet / foris tota sicut
tota efficitur qui in propria se diffundit / sicut intus tota
sicut se recolligit. Item in dormiendo attenditur
diuersitas. Sunt enim qui dormiunt palpebris clau-
sis adinuicem & reductis. & omnia talia animalia sunt
acutioris visus quam illa que aperta dormiunt oculis
& non tecti. sicut dicitur Aristoteles. unde & pisces sunt de-
bilis visus. qz dormiendo non claudunt oculos.
Et sicut dicitur li. iiii. Pisces que sunt in somno. s.
modicum / qz subito expugnantur & fugiunt. quere. s.
li. v. & de palpebra & de oculo. Item somnorum
fantasmatum imaginatio / nam in dormiendo ppter
pmissionem rationis cum fantasmatibus multe
acie occurrunt fantasie. quarum quidem formas & si-
militudines anima imaginarie apprehendit / sicut de

spiritibus imaginibus & fantasijs ad plenum non di-
scernit / ideo sepe cum euigilauerit / qui in somnis
viderit non aduertit. Item in dormiendo ppter
attendit utilitas. nam quando somnus est naturalis
& temperatus / multas & infinitas offert corpori com-
moditates. sicut patet. s. in huiusmodi. & etiam Galenus.
& matime / qz tunc fit digestio & puri ab impuro
separatio. nam quod purum est & corpori simile / tunc corpori
vniuntur. quod vero impurum est & dissile vi expulsua a
corpore separat. De malo vero somno & innaturali
quere infra li. vii. de liturgia.

De Vigilia.

Vigilia est quedam animalis dispositio cum
diffundit & effundit spiritus ad instru-
ta sensus & motus ut eis utatur. vbi vi-
gilia nihil aliud est quam libera spiritus per organa sen-
sus & motus diffusio / aiate sicut in corpore p-
agens actiones. Differt autem vigilia ab insom-
nia / que est supfluitas in vigilijs pueniens
ex egressu animalis virtutis a natura siue a re
naturali. & eius quidem causa quandoque est calidi-
tas & siccitas complexionis. quandoque ppter ignei-
tatem spiritus semper mouet ad exteriora. & sicut ani-
mal non quiescit. quandoque est ppter malam materia-
ledentem cerebrum. sicut accidit ex dispositis
ad frenesim & ad inaniam. quandoque est ppter va-
porem malum perturbantem cerebrum & eius vi-
cinitatem. sicut accidit in dispositis ad melanco-
liam. quandoque etiam est ex viscositate humiditatis
in cerebro exstitis. vt patet in decrepitis. quandoque ex
causa doloris tam corporalis quam spiritualis / & vtrumque
non permittit spiritum quiescere. quandoque etiam est in causa
malicia digestionis & multitudo repletionis /
opprimens spiritum animale & quiescere non p-
mittens / vt patet in nimis inebriatis in quibus
fumus vini acutus / pungens nervos sensibili-
les & ledens eos quiescere non permittit / & tales
sepe ad mortem vel furorē disponunt / nisi ab
arte vel natura / ad dormiendum citius inducantur.
Vigilie autem naturales refrigerant intus secus.
quia calor egreditur ad exteriora / Et ideo cale-
faciunt & desiccant exterius. Si vero mo-
dum excesserint. calorem augmentant corpus
attenuant / & desiccant / Oculos & palpebras
nimis grauunt / visum eberant & debilitant /
dolorem capitis generant / & totum corpus de-
bilitant & enervant. Moderata autem exteri-
us calefaciunt & humectant. Quia calor & hu-
miditas petunt exteriora. quando vero im-
moderate sunt ex vehementi motu spirituum ca-
lefaciunt & desiccant / & intus ac extra consumunt /
& naturam ledunt / vt dicit constantinus.

De etatibus hominis

Conueniunt igitur vigilie moderate laborantibus / vt mercedē augeant et acquirant. Speculantibus vt insidias precaueant expectantibus. vt dominum venientē gaudent recipiāt. medicinas sumētibz ne se ledāt / egrorantibus et maxime litargiā vt citius pualescāt. itinerantibus ne die tam dormiendo negligāt. gregē pascentibus vt damnum a lupis et alijs hostibus nō incurrant / orantibus / vt coronā pmissam vigilantijs nō amittant.

De somno

Somniū dormientiū quedā est dispositio diuersarū rerū forme et similitudines imaginariē dormientiū mētibz impmunt. Dabent autē fieri multū modis (vt dicit greg. et macro. de somnio scipionis.) Nam ppter colligantiā et vniōnē quam bz aīa cū carne aliqñ dispōes et passiones q̄ oriuntur a corpore p quandā applicatiōnē carnis ad aīaz / resultant in ipā mente. et ideo mēs solet somniādo talium rerū imagines intueri q̄les solet vigilando aliquoties experiri. sicut etiā somniāt bruta aīalia. vt dicit aristo. li. iij. qz canis somniat / qd pz ex eius latratu. silr et equus. qd pz ex hībitu. et talia somnia causant aliqñ ex nimia repletione / vel ex nimia inanitiōe. qñqz ex pcedēti forā imaginatione seu cogitaciōe (vñ aug. super gen. li. iij.) Sicut caro qñ spiritui oīo subditur spūalis dī. sic spūs qñ oīo carni innitit. carnalis et aīalis nuncupat. vñ mirandū non est si carni intēdens carnaliū rerū imagines in se reperit. **I**tem idē ibidē. in somnijs spēs et corporū videmus rerū similitudines nō ipas res spēs tñ rerū quas somniando videmus / renū noibus nuncupam. et quod rerū est ppter solam similitudinē eis appropriamus. vigilādo itaqz rerū formas sensu compbendimus / sed dormiendo spū rerū imagines intuemur. **S**omnia autē aliqñ sūt vā aliqñ falsa. aliqñ trāqlla. aliqñ perturbata. **Q**ue autē vā sūt / aliqñ sūt nuda. aliqñ figurat et obscuri significationibus inuoluta. vt pz in somnio pharaonis. tales autē impressiones fiūt aliqñ in aīo dormientē p diuinā inspirationē. aliqñ p angelicā admistrationem vt pz in Jacob q̄ vidit in somnis n̄gas pupuleas et angelū dicentē sibi. tolle n̄gas. et. gen. xxx. aliqñ p malorū spūm illusionē. vt patz in phanasiā et falsis pphīs et arepticijs. vñ dicit aug. ibidē. Cū spūs bonus in b̄ visu spm̄ humanū assumit aut rapit / nō est dubitandum illas imagines visas esse rerū aliquarū q̄s nosse vtile est / dei. n. munus est. **C**onsiles autē imagines aliqñ opat angelus sathane / q̄ se transfiguratur in angelū lucē. vt cū illi in manifestis bo-

nis creditur sit / seducat ad sua. Sed qñ hmoi somnia fiāt p revelationē / iudicat sobrius intel / lectus qñ diuinitus p grāz est adiutus. Somnijs itaqz nō est passim fides adhibēda / nec omio simplr respuenda. tñ aliqñ certa b̄ de futurū diuinitus p somnia plectura. Somnia itaqz in dīa causant. aliqñ ex pplexione. vt sanguine somniat leta / melācolicus tristia / colericus ignea / flegmaticus pluuias / niues / et aq̄tica et. hmoi q̄ vniuscuiusqz pueniūt pplexioni sexui et etati vt dicit pstan. aliqñ ex appetitu et affectione vt famelicus somniat de cibo. ebrius siciēs et potu / et de eius p̄rio. q̄ro aut talis plus somniat bibere vel pmedere tāto exp̄gefactus vebemētius esurire se reperit / vel sitire. aliqñ ex vebemēti studio et mentis circa aliqd applicatiōne vt auarus sp̄ somniat aux. sp̄ vñ q̄ pputet pecuniā. vel q̄ augeat vel diminuat argentū suū. aliqñ ex cerebri p̄urbatione. vt pz in disposit. ad frenesim et mania q̄ mira somniat et inaudita. **S**om̄ autē vapore / cellulā fantastica inficentem vel immutantē / ipa somnia immutant / aliqñ ex sanguis infectione. q̄. n. corruptū b̄nt sanguinē somniāt se ambulare p loca immūda corruptionē b̄ntia / et fetore. aliqñ ex aeris imutatione. aer. n. ad imutationē disposit / immutat corpus ad eandē imutationē. vñ fumi resoluti nouas faciūt in cerebro impressiones / q̄ sunt cā variorū et dissimiliū somniorū. **I**tem ex etate alteratione. infantes. n. nihil somniāt. vñ aristo. li. iij. **D**ō (inquit) in oīa aīalia p̄cipue somniat puer. n. nō somniat / aī qñqz ānos. (et sequit) in antiquo tpe viri et mulieres q̄ nō somniauerunt. et post qdam eorū somniauerūt postq̄ venerūt ad senectutē. et post modicum accedebat eis mors et infirmitas

De exercitio

Exercitiū ad nature p̄seruationē est necessariū (vt dī in panteg.) Est autē exercitiū duplex. aliud est aīale / aliud corporale. **A**īale sicut studiū / vigilia / ira / tristitia / sollicitudo et hmoi. si fuerit nature p̄portio nāta / multū faciūt ad corporis et aīe sanitatē. sicut infra dicit de aīe accidētibz in fine. vij. libri. **E**xercitiū nō corporale aliud ē eq̄le / aliud ineq̄le. **E**q̄le mediū ē inē debile et forte magnū et puū / veloci et tardū / qd. s. nō sp̄ addit in caliditate. vel siccitate. **I**neq̄le est qd istā p̄pantiā excedit et si multū excedit in suo p̄ncipio calefacit et desiccatur. et si multū vltiora aret p̄ h̄m̄t. dissolutio nē et spūs euaporationē infrigidat et desiccatur. **D**icit aut pstan. q̄ triplex est vtilitas exercitij. quia calorem naturalē exatit / superflua dissoluit / membra indurat / et eis soliditatē tribuit.

Inequale vero exercitium aliud est vniuersale / aliud vero particulare. Vniuersale est quod omnia membra mouet / vt fodere / itinerare / et huiusmodi. Particulare vero est vbi quedam membra quiescunt et quedam mouentur. vt suere / scribere / et similia. Dec autem varia exercitia corpus variat secundum vana hominum officia et artificia. quoddam calefacit et desiccatur sicut ars fabulis. Nam aer a fornace inspiratus cum sit calidus et siccus / eos desiccatur et calefacit. ars vero piscatoria e converso infrigidat et humectat. Exercitium vero particulare aliud est forte / aliud debile / aliud mediocre. In exercitatione igitur hec sunt consideranda. scilicet quantitas / qualitas / tempus / locus / quantitas vt non sit nimis intensa vel nimis remissa. in qualitate / ne nimis velox / ne nimis tarda. Et mediocre utilis est et laudanda. tempus / quod maxime valet ad exercitium est ante prandium / vt supfluitates lubricitate facte et resolute per exercitium euacuentur / ne abusus supueniens corrumpat. post cibum vero cooperat virtuti digestiue ad ciborum decoctionem ita tamen si fuerit temperatum. nimium vero non est bonum. quia potius est causa calefactionis membrorum tam interiorum quam exteriorum. Attendendus est locus. quia alius est aquosus et infrigidat et humectat. vt locus piscatorum. alius vero siccus et vmbrosus. vt locus venatorum. et talis quodammodo est de caliditate ratione laboris et disarsus actione desiccatur. et sic de alijs. Vnde quedam sapiens interrogatus ad quid exercitatio laboris esset necessaria. respondit in hebraica. Honestus (inquit) labor humane vite est fida custodia / dormientis et nature stimulus / sopiti calor / lima / supfluitatis presumptio / vitiorum fuga / morborum mors languorum medicina / lucrum tempus / iuuentutis debitum / adolescentie disciplina / senectutis gaudium / salutis adiutorium / nutrix omnium malorum est emula / oculi inimica. Ille nempe solus ab exercitio se abstrahat et labore / qui felicitatis gaudio vult carere. Verba premissa continentur in sermone fulgentij de ociosis. vbi exponitur illud sermo. panem ociosa non promedit. in quo sermone multum commendatur pijs laboris exercitium. In fine sermo in labori proponit deuotum contemplationis oculum dicens. manam propter contemplationis oculum minime fore intra ociosorum mulierum numerum reputandam / quam potius in omnibus proponendam. Quomodo. n. panem illa ociosa comedit / quam pane vite plena alij panem frangit. Panem siquidem frangit qui orationis prodomo / conuersationis exemplo / pie eruditionis verbo esuientes et fidentes iusticia refouet atque pascit. manna que oratione subuenit / conuersatione ad bonum alliat / predicacione instruit / panem frangit etc.

De quiete.

Quietudo autem est cessatio ab exercitio et labore. Sicut. n. necessaria est ad nature conuersationem exercitatio / sic et quietudo. Nam quietudo finis est et summatio motus et laboris. sine. n. quiete nihil finaliter est durabile. quia quod caret altera requie / durabile non est vniuersum quod maxime est mobile / suo motu tendit ad quietem. sicut sol et luna / sidera / ignis / aer / aqua / et omnia alia que secundum naturam sunt mobilia / tendunt finaliter ad quietem. vt dicit Aug. Quietudo autem naturaliter habet inclinationem ad certum. et ideo primum est et dispositio aggregationis et adunationis primum in loco suo. et ideo omnia que sunt ordinata secundum naturam ad quietem / nobiliora indicantur et digniora quam sunt finaliter in quiete / quam quam sunt in motu. sicut et finis dignior est his que sunt ad finem. Quietudo autem potest opponitur exercitio tot modis considerat quo ad effectum quod et ipsum exercitium. Alia. n. est spiritualis / alia corporalis. quorum vtraque si fuerit nature promensurata / erit salutaris aie / et corpori et sanitati hominis preseruatua. si autem non / e converso. Item quietudo aliquando est nimia. et hec est malorum humorum generatiua / nutritiua / multiplicatiua / corruptionis inductiua. Nam aque quam nimis quiescunt / putrescunt. sic ferrum et quodlibet metallum rubiginatur quam nimis debito vsitatur. Alia est nimis pauca. et hec similiter est viciosa. quia naturam lassam non recreat / debilitatem non reparat / presumptam non restaurat. Et mediocre autem inter hec est laudabilis. nam calorem naturalem et foras sensum recreat / digestionem emendat / corpus mediocriter purgat. Item quo ad qualitatem quietudo alia est vera. et hec est laudabilis si non sit nimia / alia non vera. vt in febribus vel febricitantibus. et hec minus laudabilis est. sicut post dicitur.

Finit Liber Sextus.

De infirmitatibus

Incipit Liber Septimus de infirmitatibus.

Postquam

compleuimus auxiliante deo tractatus de illorum proprietatibus / que hominum naturam / proficiunt / et custodiunt / dicendum est de his que contra naturam sibi accidunt / eiusque

naturam destrunt et corrumpunt. **T**ria. n. sunt que hominis naturam ledunt. scilicet causa morbi et ipse morbus / et accidens sequens morbum. Causa morbi est id unde puenit malum et innaturalis in corpore dispositio / sicut est mala complexio / nimia repletio / vel inanitio / virtutis defectio / qualitatis alteratio / et continuatans dissolutio / omnia. n. ista causa vel occasio morborum sunt. Morbus autem secundum Iohannem est res ex quo accidit complexionem corporis lesionem nocuentem. sicut est febris et postema etc. Accidens est res sequens ad istam introductam in corpore passionem siue sit contraria nature. ut dolor capitis in cephalica. siue non sit contraria sicut in perpleumonia tumor accidit in maxilla. Bona autem corporis dispositio dicitur sanitas per quam corpus hominis in sua complexionem et compositionem tale existit / ut suas libere et perfecte pagat actiones. ab hac temperantia si fuerit natura lapsa / incidit necessario in egritudinem et in morbum. Nam ex distemperantia et inequalitate humorum accidit morbus dissimilis. ut est febris / hydropisis / et huiusmodi. Et mala vero dispositione membro hum / incipit morbus dissimilis. ut in oculo obthalmia / vel in manu arthetica. Et mala vero dispositione vtriusque puenit morbus vniuersalis / sicut est elephantia / siue lepra. Omnis. n. morbus vel est consimilis / humores et aliamembra consimilia inficiens. ut febris et consimilia / vel est officialis / qui membra officinalia impedit vel est vniuersalis / qui naturam intenus et exterius destruit et corrumpit.

De dolore capitis.

Distat itaque infirmitatis proprietatibus. scilicet de eorum causis / effectibus / et signis / et remedijs aliquid sunt dicenda. non quidem de omnibus / sed solum de his que in diuina scriptura generaliter exprimitur. et ideo de ordine persequendi non est hic curan-

dum. Primum igitur de passionibus capitis est inchoandum Iheremiae. i. Domine caput languidum etc. Dolor capitis (ut dicitur Iustinus) cephalica dicitur et puenit duobus modis. aut ab exterioribus ut ex percussione vel ex calido aere dissolvente. vel ex frigido aere pstringente. Secundo modo. scilicet ab interiori puenit vel ex causa priuata vel ex remota. Ex priuata / que aliunde quam ex capite non puenit / aut puenit ex causa remota. ut a stomacho. et si sit dolor ex causa priuata / vel ex vitio solius qualitatis maxime frigiditatis vel caliditatis. aut ex vitio humorum vitio sanguinis / flegmatis etc. que dolor si sit in spoliatus / modo veniens modo recedens / signum est quod est a stomacho. Unde Galienus. si dolor est in capite nulla certa causa extrinseca veniente / acuti humores quantus stomachum. Si vero est sine infusione / ex humoribus est si ex sanguine / calorem patitur in capite / gurgurez in fronte. quia anterior pars capitis sedes est sanguis. oculi turbescunt / faciei vene sunt plene. Si vero ex fumis colericis / calor sentitur in naribus siccitas in lingua vigilie et sitis non desunt / maior in dextera sentitur dolor quam in sinistra. quia ibi colere sedes est. facies cum oculis est citrina. amaritudo sentitur in ore. Si vero fuerit ex melancholia / in sinistra parte erit dolor intensior cum frigore / vigilis / grauitate / facies erit liuida quasi cerei coloris / oculi concaui / sollicitudo / oris acerositas. Si vero fuerit ex flegmate / sequitur dolor grauius. per os et nares erit supfluitas et quandoque cum tussi et qui spiritus attractione et querela. facies pallida et subrimida / oculorum lippitudines / oris insipiditas / dolor a parte posteriori maior est. ibi. n. est sedes flegmatis. unde Galienus in libro institutionum. Noscere oportet caput diuidi in quatuor partes. Nam sanguis in fronte dominatur / colera autem in dextera / melancholia in sinistra / flegma vero in occipitio dominatur. Istis et alijs modis plurimis accidit dolor capitis / sicut ex acumine fortis vini cuius fumus pugit pelliculae cerebri / et grauem infert capiti passionem. (hucusque Iustinus.)

De passione capitis.

Dicitur autem caput dolorem quendam interiorum / quem phisici (ut dicitur Constantinus) vocant emigraniam. et hic dolor (secundum constantinum) molestissimus est. Sentit. n. in capite quasi malleationem et percussionem / non potest pati sonum. nec vocem / nec lumen. nec splendorem / et hic dolor est ex fumo colerico et calido cum vento sitate. Et ideo sentit puncturam / arsuram / et tinnitum.

Patit etiam caput specialiter in cute exterius pustulas et scabiē. sanie ad modum mellis emanantem. et ideo talis scabies a *ḡstan.* vocat fauus. hinc. n. pustule modica foramina ex quibus lues egreditur quasi fauus. et puenit ex humore vitioso. et viscoso usque ad cutem capitis superficiem pringente et ulcerante. Item patit caput quadam puenis familiarē passionē / quā *ḡstan.* vocat squamam nos autem eam dicimus tineam / eo quod ad modum tinee superiorē cutem capitis corrodit substantiam et quod inseparabiliter tenet eam. talis. n. passio puritum in capite generat immoderatum. de quo puritum post purificationem quedam squame dilabuntur. Dec passio sepe euenit infantibus propter abundantiam sanguinis et molliē ipsius cutis et abundantiam cibi amplioris. His (ut dicit *constantinus.*) cibos subtrahimus. et tunc humore vitioso sublato / unguenta et alia remedia adhibemus. Summum autem lactantibus (ut dicit idem *constantinus*) esse remedium / ut apte retrosum in auriculis venis sanguis extrahatur / et extrahatur super locum doloris calidus ponatur / et locus inungatur. quia poros caliditate sua et subtilitate aperit / et subintrando materiam diuidit et consumit / et quia capillorum radiabus illa squamositas adbere consuevit. sanari de facili non potest nisi radice de capite subtrahatur. quod passio si inueterata fuerit / ulterius vix sanat / vix etiam tinea sanitati sic restituitur / quoniam se post in capite vestigium relinquit.

Item patit caput exterius dispendium in ornatu / quoniam vel capilli capitis defluunt / vel caluescunt sicut. s. li. v. dictum est de capillis. que ibi diligenter. Item patit caput in suis capillis quadam corrosionem et indecentiam / quā medici vocant surfuriscam. Nam aliquoties quedam squame generis surfuribus similime oriuntur iuxta radices capillorum in capite. et hoc vel ex vitio cerebri / vel ex vitio fumi egredientis a capite ad nutritionem capillorum. Sed hoc immunditia mundificationis ablutionibus et medicinis diligentius est abluenda. sicut et pediculi et suriones et qui insensibiles vermuli quibusdam necessariis medicamentibus sunt de regimine capitis amouendi. Capitis passionibus supra dictis sic (sicut *constantinus*) breuiter subuenitur. Si acciderit dolor ex humoris vitio sicut ex sanguinis vel alterius humoris repletionem sanguinem de cephalica extrahimus debite et congruis medicinis corpus mundificamus / precipue si in stomacho materia fuerit / vomitum puocamus / et puenienti medicina educimus. mundificatio corporis / caput manus / pedes / aqua tepida perfundimus ut pora aperiantur / et fumi facilius euaporent. Si dolet pars posterior venam latam in fronte aperimus / et sanguinem extrahimus. et pdest (ut dicit *constantinus*) vel tibias inferius scarificamus / et sic humores et fumus et spiritus qui cum sunt doloris a capite ad inferiores partes reuocantur. Si vero pars anterior dolet fluxum sanguinis / a partibus puocamus. et si fuerit humor calidus et colericus / frigidis occurrimus medicis / tympana / nares / et venas pulsantes / aqua rosacea cum lacte mulieris masculorum nutrientium unguim / et somnum puocamus. Si vero materia fuerit frigida et viscosa in stomachi orificio posita digesta materia damus colaturam vomitus partiarum. sic de fundo stomachi conuenienti eam educemus medicina fouemus mediocriter vitium calidum / et unguentis dietam mediocriter calidam adhibemus / et sic contraria generis curamus. Si vero fuerit dolor capitis siue humoris vitio excessu alicuius qualitate / tunc patiens non indiget purgatione / sed potius alteratione qualitatibus ergo peccantibus / adhibemus generis qualitates. Si vero fuerit dolor ex nimia cibi vel potus repletionem / sicut accidit nimium crapulatis optimum remedium est aquam calidam bibere in maxima quantitate / et tunc modica mora inposita vomitum puocare. fortioribus si vis vitii medicinis / recurre ad viaticum constantini. Sapientis industrie hoc sufficiat.

De catarro et fluxu capitis.

Udith. viij. Venit estus super caput manasse / et mortuus est etc. Causa accelerationis mortis manasse fuit immoderatus fluxus reumatis in capite ad interiora defluentis / ex violentia estus et caloris / humoris capitis dissoluentis (ut tangit *bernius.*) talis. n. fluxus a medicis dicitur catarrus. Et fit in capite multis de causis. Quandoque ex caliditate aeris humores fluxibiles dissoluentis. quandoque ex frigiditate eiusdem cerebrum restringentis / et partes liquidiores educentis. quandoque ex abundantia humorum per incontinentiam effluentium ex interiori calore dissolvente vel ex frigiditate compimento vel expimento. aliquando ex humiditate lubricante / quandoque ex humorum liquiditate et fluxibilitate se diffundente / quandoque ex debilitate virtutis retentive. Fluxus autem pueniens ex humorum nimia abundantia / talia habet signa. habitudo corporis plethorica est et repleta. facies eius subtumida / oculorum eminentia supfluita humoris generis abundantia cum corporis gravitate. Caloris dissoluentis sunt signa. color in facie rubeus cum rubore venarum / maxime in oculis

De infirmitatibus

flumis lachrymarum calidaz / mortificantium oculos / et calefacientium ipsaz / cutem calor sentitur in profundo. / frigiditas pstringens bis cognoscitur signis. Color faciei est pallidus / lachryme frigide / frigus sentit in profundo. Si vero fiat ex liquiditate humorum / coagulat per multitudinem supfluitatum ab ore et naribus et eorum fluidam sine coherencia distillationem. Si igitur supfluitas est in causa / curat supfluitatem educationem / maxime si ad spiritualia fiat fluxus / et per humorum fluidi constrictionem. Si. n. fuerit fluxus frigidus et humidus / maxime valet in primum calida et sicca / Constrictiva humoris et psumptiva. sicut laudanum / thus / storax / castoreum. Si autem fuerit calidus / restringat per frigidorum fomentationem / per rosarum in aqua pluuiali decoctionem / et subfumigationem / et ipsarum rosarum ad foramina narium applicationem. Attendendum est autem quod quoad catarrus est in vehementia fluxus multum epithimium est apponendum / nullum fomentum adhibendum / quia maior fieret dissolutio. ut dicitur in Galieno. nec aquam debes capiti infundere / nisi forte aquam rosaceam vel salicam / ubi caliditas est in causa.

De frenesi.

Questio. xxviii. Percutiet te furore / et amentia / et stupore. i. furore vocat frenesim / quam sic describitur per Galienum. Frenesis inquit est calidum apostema in quibusdam cerebri pelliculis / quam sequuntur vigilie et alienationes. unde a frenibus / id est a pelliculis cerebri obvoluentibus frenesis dicitur. Accidit autem duobus modis. vel ex colera mibea proprio colore et febrili leuiata / que furiosa effecta rapit / superius per venas / nemos / et artenas. et colliguntur ad apostema. et fit vera frenesis. Vel fit ex humo a corpore ad cerebrum ascendente et perturbate / et fit parafrenesis. i. frenesis non vera. Patitur freneticus terribilia accidentia. s. sitim nimiam siccitatem / lingue nigredinem / et asperitatem molestationem / et angustiam nimiam / in copiam propter defectum spirituum et mutationem caloris naturalis in non naturalem. sit. n. rubeo. si sanguis citius si colera est in causa. Accidit autem et passio calidis et siccis in tempore estiuo. et hec omnia colore cooperantur. parafrenesis vero que generatur ex aliorum membrorum colligantia ut ex apostemate stomachi vel matricis. His membris in statu primum redeuntibus / redit cerebrum et parafrenesis tunc curatur. Sed cum post apostema sit in substantia cerebri tunc frenesis pessima est / et molestissima. et idem

periculosissima. Signa vero frenesis sunt urine discoloratio / mathematica febris infantia. vigiliarum instantia / oculorum nobilitas / et extensio dissoluta. manuum pectio / capitis commotio / dentium frendor / et collisio. semper volunt surgere de lecto / modo cantant / modo rident / modo plorant se custodientem / et medicantem libenter mordent atque lacerant. raro silent. multum clamant. his periculosissime egrotant et tamen se egrotare tunc ignorant. Lito igitur his subueniendum est ne pereant. et hoc tam in dieta quam in medicina. Dieta enim debet esse tenuissima mica panis / que in aqua pluries est abluta. Ad dieta est. ut in principio caput infirmi abraas et cum tepido aceto abluatur. in loco obscuro bene teneatur vel ligetur. diuersi vultus et picture coram eo non ostendantur ne in sania fortificetur vel irretatur. silentium circumstantibus indicatur. suis stultis verbis non respondeatur. In principio de medicina / vena frontis minuitur / quantum potest testa oui capere sanguis extrahatur. ante omnia in principio / si virtus et etas permiserint de cephalica minuat. medicina autem est digestio procuranda. et colera extinguenda. super omnia unguentis et fomentis somnus prouocetur. cum pulmone porcino / vel pecorino caput rasum sepius cataplasmaentur. tympana et frons cum succo lactuce / et papaueris liniantur. sic his comuniter ex bibitis si adhuc perseverat insania. per tres dies cum insomnitate et urine discoloratione / non est de conualescentia spes habenda. Si vero incipiat colorari et mala signa minui. sperandum est

De amentia.

Amentia idem est quod inania. Est autem inania secundum philosophum. infectio anterioris cellule capitis cum priuatione imaginationis. sicut melancholia est infectio medie cellule capitis cum priuatione rationis (vel ut dicitur in libro de melancholia) Melancholia est inquit suspectio dominans anime quam timor est tristitia induxerunt. Et differunt passionis iste secundum diuersitatem lesionis operationum quia in inania principaliter leditur ymaginatio. in alia vero ratio. Et generantur hec passionis aliquando ex abis melancholicis. aliquando ex potatione fortis vini eturentis / et incinerantis humores. aliquando ex anime passionibus. s. sollicitudine / tristitia / nimio studio et timore. aliquando ex morfu rabidi canis. siue alterius animalis venenosi. aliquando ex corruptione

aeris pestiferi et infecti. aliquando ex malitia humoris corrupti dominantis in corpore hominis ad talem infirmitatem preparati. Secundum autem diuersas causas diuersa sunt signa. Nam quidam clamant. saltant. se et alios vulnerant. et in latebris latitant. de quorum dispositione et differentia supra habitum est li. v. ubi agitur de cerebri passione. horum medicina est ut ligentur /vra propria vel aliena cessante lesione. maxime sunt tales recreandi et a sollicitudinis et timoris causa et materia amouendi. et instrumentis musicis letificandi. mediocriter exercitandi. et tandem si purgationis et electuariorum non sufficiant arte chirurgica sunt curandi.

De litargia.

Deutero. xxviii. percutiet te cecitate alia littera stupore. Et vocatur stupor mentis secundum constantium. que est quedam cecitas rationis que est. quod sonus /oculis clausis quando propter defectum spiritum anima non iudicat de visis sensibilibus nec discernit. sicut percussi fuerunt sodomites in foribus loth. sicut dicitur glo. gen. xxx. et supra vlt. Dic stupor secundum constantium. fit duobus modis. quia vel accidit ex perturbatione rationis non aduertentis. vel fit ex superfluitate humoris /vras spirituum in cerebro impediens ut patet in ebriosis. vel ex nimia frigiditate aeris nervos sensibiles comprimentis /vt patet in his qui congelantur in glacie vel in niue. fit etiam ex rotione cerebri opilatione. ut patet in apoplecticis et in litargiis hoc videmus. Stupor etiam dicitur membrorum rigor et extrematum corporis constrictio quando pro frigore membra videntur contrahi et dormire. Alio autem modo dicitur stupor secundum damnum. qui dicitur admirandum est stupor qui de re noua et stupor autem prout hic accipitur est quedam somnolitas. que est quasi quedam dispositio sepe ad maximas infirmitates et maxime ad litargiam que est apostema in posteriori cellula capitis generatum. et dicitur a lethos quod est obliuio eo quod obliuionem inducit. fit autem frequenter ex fluxu in senibus. et in hyeme per se autem nunquam prouenit /sed semper accidit ex precedenti aliqua egritudine. nam in quibusdam egritudinibus enutritum flegma actione febrilis caloris ebulliens rapitur ad cerebrum et in posteriori cellula recolligitur ratione conformitatis et generat apostema. cuius signa sunt febris continua /vtrina discolorata et spissa. oppressio oculorum /falsus somnus /e-

ger vocatus vir respondet et si contingat respondere /loquitur aliena. supinus iacet /et si super latus quo ad horam vertatur /proprio impetu iterum supinatur. in extremitatibus notabiliter infrigidatur. Horum remedium est ut eger in loco lucido statuatur. loquentium et disputantium assuetudo. per pilos et barbam trahatur vehementius et etiam per capillos facies aqua frigida sepius perfundatur. pedes inferiorius confricentur. fumi fetidi inferiorius apponantur ut cornu capre crustum. et huiusmodi. disternium super omnia adunetur et apponatur. Stenutatio prouocetur. caput abradatur /fricetur /et apertius /vt de sinapi et similibus fomentes. Stenutatio in hac causa optimum signum est si vero dormitatio perseverauerit /et tremor cum motu brachy /et frendor dentium superuenierit /mortale est. Et est notandum /quod si de frenetico fiat litargicus /pessimum est. si vero e contrario /bonum si de litargico quis in frenetico moueatur. Nec omnia extrahunt de platea. et constantia.

De vertigine.

Sicut dominus in medio eius spiritum vertiginis Isaie xix. Vertigo secundum constantium idem est quod sententia visus scilicet et spiritus sensibilis corruptela /qua omnia subito videntur voluentia /et tenebrosa. Causa autem huius est nimia humorum habundantia cum ventositate mixta. Nam humores mouentur in capite ventositate de corpore siue stomacho ascendente ad cerebrum. Si hec passio in solo sit cerebro sentit /patiens grauitatem in capite /sonitum in auditu /corruptionem in odoratu /et talis vertigo de facili non dimittit. Si vero est ex stomacho /patiens sentit abominationem in ore stomachi et dolorem /sed talis vertigo recipit in polationem /quia ascendente fumo tunc vertigo incipit. quando vero non ascendit tunc dimittit. Horum remedium est medicina purgatiua et flebotomia /si aliud non impediatur. Pedes infirmi in aqua sunt ponendi a vino abstineat cum dissoluatur. et etiam ab inflatibus abis et a grossis. vomitus etiam leuis prouocetur /quia multum valet.

De vigilia.

Vigilia est insomnitas /que est quedam cerebri passio quasi opposita litargie. Prouenit enim hec passio ex nimio motu cerebri /et siccitate colore rubee siue

nigre. et intemperato calore / et ex humoribus nimis salis. Ex his omnibus nascuntur vigilie inordinate / sequuntur angustie / mutat color / intenduntur sollicitudines / cogitationes / et alienationes mentis / irrationabiles suspitiones / corpus subnilitatur et desiccatur / virtus digestiva corrumpitur. tota hominis complexio immutatur / Palpebre et facies intumescunt et pessime passiones in corpore periclitantur. His cito ne pereant medicandum est / horum facies et tempora cum sopiferi inungantur. lacte muliebri somni gratia perfundantur / corpora bonis cibis reficiantur. De vigilis. quere. s. li. vi.

De Epilentia:

Dedit in terram spumans et. Morbus caducus a constantino et alijs auctoribus epilepsia nuncupatur. et huius morbus ab antiquis ira dei vocabatur. Est autem epilepsia (ut dicit constantinus) humor humidus quo ventriculi cerebri non perfecte opilantur pro bibens animam id est spiritum animale ad declarandum actionem suam quousque ab illo humore exopilauerit cerebro viam suam. Dicitur autem huius infirmitas in passione veranoxon id est sacra passio quia sacram partem corporis occupat. scilicet caput. Dicitur etiam heraculis. quia hec passio fortis est ut hercules. Dicitur et morbus caducus ab effectu. quia opilat nervis membra que sunt instrumenta virtutum a regimine spirituum de pauperantur et destruntur. et ideo homines in hac passione compelluntur cadere. Est autem epilepsia apoplexie vicina. Locus enim idem est utriusque. quia et materia unde nascitur frigida est et viscosa. In hoc autem differunt. Quia apoplexia omnium ventriculorum cerebri est opilatua / cum privatione rationis et diminutione sensus et motus. Epilepsia vero non omnium / sed principalium ventriculorum cerebri est impeditua. Dicitur autem ab epi quod est super et lemsis quod est lesio / quia superior pars capite est lesiva. Dicitur et morbus puerilis / eo quod pueris sepe accidat. Patiens autem morbum istum subito cadit / obtorquetur et facies eius tremore ceruicis / et totius corporis / cum contractione dentium et stridore oris spumat / et plures suppuritates emittit. Vocant autem medici epilepsiam apoplexiam paruum / que est ex tribus causis / ut dicit constantinus. quia vel ex humoribus flegmaticis vel ex melancolicis nascentibus in parte cerebri. vel ex ventositate frigida et grossa cerebro vel alicuius membro dominante. sicut stomacho. Est enim aliquis humor / et nascitur in il-

lo membro humor qui ascendit ad cerebrum / cuius grossitudine vie animalis spiritus opilantur et inde morbus caducus preceatur. Hec passio (ut dicit constantinus) supervenit tempore determinato. unde dicit Galienus. Epilepsia (inquit que crescente luna venit sui materia signat esse humidam. omne enim humidum crescente luna habet incrementum. que vero venit deficiente luna frigidissima est / sed tamen parum humida est. Epilepsie autem tres sunt species / secundum triplicem locorum speciem ubi fiunt / scilicet epilepsia que fit in capite ex materia existente tantum in cerebro. Analepsia vero fit ex materia existente in stomacho non in cavitate / sed in viis eius et arteriis ipsius stomachi. per quorum mediocritatem materia ebulliens rapitur ad cerebrum. Cathepsia fit ex materia existente in extremitatibus / ut in manibus et pedibus que proprijs quidem signis dinoscitur. Nam cathepsia morbum suum presentunt. Sentiunt enim receptionem quandam / quasi fornicarum vel motum cuiusdam aure ex materia superius ascendente / et sepe per constrictionem extremitatum presentunt a casu. et ut testatur Galienus. Isti sepe febriunt / quia sine caloris ebullitione / materia vir ab inferioribus posset rapi ad superiora. Analepsia autem ex repletionem stomachi laborant et maxima indigestione / et ab ore eruptione et abominatione. et huiusmodi casum suum presentunt. Epilepsia autem non presentunt / sed continua capitis grauedine laborant. Assunt autem hec passiones quandoque ex sanguine / sed potius ex flegmate / Sepius etiam ex melancolia. et cause iste per propria signa cognoscuntur / maxime per corporis habitudinem sanguineam et flegmaticam vel melancolicam / per faciem rubeam vel pallidam seu lividam per etatem / per regionem / per dietam. Si autem fuerit ex melancolia in defectu lune / ledit maxime et infestat. Si vero ex sanguine vel ex flegmate / in plenilunio maxime se ostendit. De passionibus sunt maxime adherentie / et eas curare difficile est. confert tamen eis et medicina et dieta oportet ut a noxijs cibis abstineant / etiam coitu et a vi nimia et frequentia hominum. quia in talibus locis solet eos citius accessio occupare. Bonis cibarijs et leuibus utantur et temperate / plus de mane / minus aut nihil de vespere comedant / vinum temperate bibant / secundum medicinam purgentur / secundum humoris peccantem exigentiam. Experimentum plate. contra epilepsiam tres sanguinis guttas dicit esse per scarificationem a scapulis extrahendas et cum ovo corui in fine accessionis patienti

offerendas. Dicit etiam oua corui multum conferre. Similiter dicit pioniam portatam et portatam multum conferre. Idem confirmat et Galienus et Galen. et dyasco. **A**dicit enim coagulum leporis bibulum iuuare epilepticum. quia prohibet ne humor dissoluatur/que ascendens opilat cerebrum. Dicit etiam quod epar acinum assatum confert/si comedatur. Caprinum vero si detur epilepticis / mouet epilepticam. **A**ltra alia dicit Galen. experimenta / de quibus nihil ad presens.

De Sternutatione.

Lib. xij. Sternutatio eius etc. Sternutatio (ut dicit Galen) est violenta cerebri commotio / ad expellendas fumosas ipsius cerebri superfluitates. De diuersis autem causis nascitur. Aliquando. n. ipsa natura operatur / cum fumos superfluos sagittat a cerebro expellere / qui vel causa sunt morbi / vel causa vitij. Dumanum enim cerebrum humidius est cerebri aliorum animalium. Unde et humores ibi adunant / qui cooperante natura inde cum sternutationibus expellunt. Aliquando enim fit sternutatio potius vi morbi quam nature. sicut in corica accidit et in pleriplemonia. Aliquando autem habet fieri sternutatio si cannales narium humanarum curui sunt. unde cito ad cerebrum / nocua ab extrinsecis veniunt. sicut puluis / aer frigidus / calor solis / et huiusmodi / que cum ad cerebrum veniant expelluntur a cerebro vigore / et motu suo / et inde fit sternutatio / que si fiat in acutis febribus / siue reumate signum est laudabile. Signat enim naturam confortatam in expellendo quod sibi est nocuum. Si autem fiat cum reumate / malum signum est. signat enim materie exuberantiam. Unde sintonica est sternutatio et augmentum reumatis signat. et ideo in pleuresi et in similibus malum signum est et illaudabile. Sternutatio igitur cerebrum commouet et exonerat / totum corpus concitat et alleviat in suo exitu. Et violenta commotione aeris in cannales narium strepitum facit. qui si plus debito post expulsionem superflui fumi permanserit / ledit. quod nimis dissoluit. et aliquando quibus passiones excitat / et inducit. Restringatur igitur per medicinas. sicut per fumigationes restringentes / spiritus reparantes / et superfluitates consumentes sicut est camamilla / metastrum / rosa / yreos / et vigella / et huiusmodi.

De Tremore.

Dicit dominus signum in chaym. s. tremorem capitis (secundum glo.) Strabon. Omnis (inquit Strabus) qui intenderit me per tremorem capitis et cogitationes furiose mentis / cognoscat me reum mortis esse Tremor autem capitis qui et cernitatio a constantino dicitur / puenit ex defectu et debilitate virtutis regitue in neruis spondilium ipsius colli et in lacertis membrorum. **I**n hoc autem morbo duo sunt motus / qui sibi sunt oppositi. alter enim mouetur sursum / et alter deorsum. superiorem vero natura operatur / inferiorem autem morbus. Morbus autem innititur / membrum deprimere inferius / sed natura que ipsum a suo regimine nondum destituit / nititur ipsum regere et disponere in propria dispositione. et ita sursum eleuare. et ideo ex tali motuum contrarietate surgit tremor. Causa autem inceptionis tremoris / est defectus virtutis commouentis lacertos. (ut dicit Galen) que virtus quibus deficit causa male complexionis / vel accidentibus anime. sicut ex timore propter spiritus confluentes ad cor. Unde membra ponderositate sua tendunt inferius / unde quia natura non habet sufficientes spiritus ad membra regimine confluentes / non ex toto potest membrum in sua consistentia detinere. et ideo sequitur statim tremor. talis autem tremor quedam dispositio est ad paralysim / maxime si accidit dormitio frequens cum tremore / cuius causa est frigiditas substantiam neruorum coagulans et constipans / ne virtus sensibilis eam penetrare possit. Omnis autem paralysim cum tremore leuior est ad curandum quam illa que est sine tremore quia in prima non est omnino membrum destitutum a natura. sicut est destitutum penitus in secunda. Talis itaque tremor vna cum dormitione calefactiuis / et confortatiuis / et dissolutiuis et sumptiuis curabitur medicinis. sicut est theodorichon / yeralogodum / et similia. valent et balneationes / fricationes / et curis calidis et aperitiuis herbis subfumigationes / ut porri clausi aperiantur / ut humores superflui consumantur / ut spiritus excitantur / ut nerui confortentur.

De Spasmo.

Spasmus est neruorum violenta contractio motum voluntarium auferens vel retardans. Talis contractio puenit aliquando ex nimia repletionem. quandoque ex inanitione. quandoque ex nimia infrigidatione. sicut est videre in manibus et labijs infrigidatorum / quod vix verba formant / vix etiam digitos

De infirmitatibus

complicant aut recurrant. Contractio vero ex tali extrinseca in frigiditate soluitur in calore et alia non indiget medicina. Caueat tamen pateriens ne nimis subito forti calori se exponat quia ex subitanea percussione frigiditatis ad nervorum extremitates dolorem non modicum patietur. **C**ontractionem vero causatam ex inanitione hec sunt signa dedarant. precedit enim aliquando fluxus immoderatus sanguinis / vel ventris / vel matris. Aliquando labor vel abstinentia supra vires laborantis vel abstinentis. Aliquando immoderatus calor in corpore hominis per acutas febres patientis. Aliquando profunditas et dolor vulneris / acutem / et fortitudo assumpti medicaminis. In his omnibus accidit spasmus ex nimia nature desiccatione et substantialis humiditatis consumptione. Unde corrugatur nervus et sicut sicut pergamenum positum in igne. et ideo via spirituum per nervos intercipitur / et virtus vite regitua impeditur. Omnis talis spasmus si diu duraverit / mortalis est. Unde dicitur in amphozis. Spasmus ex celentico vel ex colerico mortalis est. Isti tamen spasmus in principio confert calidum lac mulieris si super musculos sanctorum / super spinam et collum et radices nervorum profundatur vnde ad idem valet / a qua cum oleo si fuerit cum lana succida super locum nervorum fomentata. **T**ertium vero genus spasmus est scilicet ex repletionem / qui solet accidere / pinguis et carnosus / et ingurgitatis / qui ex effusione nervorum et dilatatione facilius soluitur. quia cum unguentis / Calidis balneis / sternutationibus / et gargarismis curatur. (ut docet constantinus) huic contractioni si febris supervenerit / summum remedium erit. vnde dicitur in amphozis. Spasmo et tbecano febris superveniens / soluit egritudinem. **I**stius autem spasmus triplex est species. scilicet episternus / scilicet quando nervi posteriores spasmanantur. et eprocostenus scilicet quando anteriores nervi contrahuntur et cerbanus / quando scilicet anteriores et posteriores contractionem patiunt. In his tribus non est perfecta cura quando accidunt ex inanitione. ut dictum est.

De Paralysi.

Paralysia est lesio partis humani corporis cum diminutione vel privatione motus vel sensus vel utriusque. fit. n. quando ex frigiditate restringente. quibus ex humore opilante. aliquando ex calore consumente et nervos sensibiles corrugante. aliquando ex vulnere ner-

vos incidente vel diidente. Ex istis enim causis et alijs denegatur transitus spiritus animalis ad instrumenta sensus atque motus. vnde si nervi sensibiles et motui ex toto sunt opilati vel incisi efficitur membrum pariter immobile et insensibile. si vero plena non fuerit opilatio vel transitus spirituum denegatio fit ibi ex materia demerente et virtute regitua erigente tremor. sicut dictum est. Dabet fieri specialiter paralysia ex superfluitate ciborum et maxime potuum / ex quibus fit nimia humorum generatio et dissolutio et indeneuorum consequit necessario opilatio. fit etiam ex frigiditate nervos restringente / quandoque est anthonia alterius morbi / scilicet quibus minor apoplexia in paralysi terminatur. Est autem paralysia alia universalis / alia particularis. Universalis est que recte mediam partem occupat hominis infirmitatis. **P**articularis est que occupat partem unam. ut manum vel pedem vel linguam. Item materia ipsius opilationis inducentis paralysiam. Quandoque est in origine nervorum. quandoque in ipso membro paralytico / si in origine nervorum sit causa stupor et insensibilitas est circa loca vicina. ut in facie vel in principio dorsum. si vero in ipso membro paralytico / tunc ipsum patitur tantum et non superiora ut dicit Galienus. qui dicit se amovisse emplastrum quem sophista posuerat super malum et posuisset super collum. Ex quo patet quod secundum varietatem locorum morbi debet variari modus medicine. Paralysia ex invasionem nervi penitus incurabilis est. Similiter paralysia universalis in omnibus membris et maxime in senibus vituratur. circa iuvenes tamen citius et efficacius operatur medicina. Primum ergo in paralysi mollioribus et relaxatiis tam interius quam exterius exhibitis insistendum est. deinde desiccatiis et constrictiis. Si vero primo desiccatiis vehementer apponerentur liquidioribus partibus presumptis / reliquum magis inspissaretur / et sic compactius effectui ad dissolutionem et consumptionem inobediens redderetur. et ideo predicto modo caute est procedendum. Congruis igitur medicinis interius purgatiis puenientibus etiam unguentis exterius membra mollioribus / salvia et castoreo in decoctione vini vituratur. Alias vero medicinas quere in platea. et in viatico postant.

De dolore oculorum.

Solet dolor accidere oculis aliquando ab exterioribus. sicut a vulnere punitatem / a pulvere

tenerā substantiam oculi perturbante / a fumo
oculos obfusante / vento frigido spiritum vi-
sibilem repaenente / ab aere calido dissolvente
a nimia solis vel alterius lucidi corpis clarita-
te. spm̄ disgregante. a nimia tenebrositate spi-
ritum visibilem ꝑculante. ab inordinata die-
ta et ebrietate ꝑnua visum eberante. a vene-
rea voluptate ꝑsucta spiritum et humorem cri-
stallinum corumpente et dissolvente. aliquan-
do ab interioribus vt ab humoribus calidis /
vel frigidis / siccis / vel humidis. ꝑmus autem
dolor est ꝑcipuus. causat̄ ab interioribus cali-
dum apostema nascens sup̄ albuginem oculo-
rum ex humoribus ꝑfluentibus ad pupillam
et apostema facientibus. et hoc accidit ex debi-
litate oculi recipientis / et ex abundantia seu a-
cumine humoris ꝑfluentis / et ex cerebro descē-
dentis. In tali itaq; apostemate oculos intu-
mescit et lachrymatur / rubescit / dolorem et ꝑ-
cturam / feruorem et arsuram sentit. Ponssume
quando colera est in causa. tunc. n. videt̄ q; acu-
bus ꝑforetur. Si vero humor frigidus sit in
causa vel ventositas / oculis distenditur / quā-
de nocte inuisatur. Dumores nimij effluunt.
et illi sunt viscosi / maxime affligitur in hori-
matis. Si vero sanguis sit in causa / sentit ꝑu-
ritus multitudo lachrymarum / et calor in exte-
rius / leuis punctio / maior tumor / et do-
lor in fronte maior / et maxime in hora sangui-
nis. Hec infirmitas si causat̄ ab exteriori pa-
tiens quiescat. capite alto dormiat / ꝑꝑ fluxū
lachrymarum luminis splendorem fugiat / ad-
vitandum disgregationem et dissolutionē / ma-
iorem vocem non emittat / ne ex conatu vocis
in cerebro dissolutio for̄ fiat. abus det̄ frigidus
et leuis digestiois ne reumat̄ fluxus augeat / aq̄
clara / et calida potet̄. q; de nā sui sumi / fumos
ꝑsumit / nervos confortat / arsuram et puncturā
mitigat / balneis aque dulcis temperat̄ vtatur
bis obseruatis / non oportet alit̄ medicinari si-
ue medicari. Si vero sit dolor ab interioribus
humoribus purgentur humores peccantes vt
ꝑ subtractionem sanguinis vel ꝑ congruā me-
dicinē purgationem. collina mitigatiua et sa-
natiua interius ponantur. sicut aqua rosacea /
cum lacte femineo. vt dicit ꝑstantinus. lachry-
me cum restrictorijs compescant̄. apponant̄ er-
go in ꝑncipio leuiter repercussiuā et mitigatiua /
in statu et in augmento mediocriter dissolutiua
in fine ꝑsumpta et semper cum istis confortati-
ua. Circa apostema vero oculi nunquam sunt
maturatiua apponenda ne substantia oculi q̄
est tenera destruat̄ si ad saniem ꝑrabatur
Præterea si materia est multum calida et dolor

fortis / non sunt apponenda fortia repercussiu-
ua. quia materia subito posset repercui ad ner-
uum obtinam / et opilando eum posset perpe-
tuam inducere cecitatem. Lippitudo est oculo-
rum viscosa et glutinosa supfluitas oculorum
palpebris adberens / ex flegmaticis et melan-
colias humoribus in angulis oculorum inci-
piens / palpebras ingrossans / et inuertens. hec
oculorum alia corumpit / et ipsas palpebras
quasi cameas crudas facit In lippis quippe
oculis pupille sane sunt. sicut dicit glo. sup. xij
leuitici. s. humore defluente palpebre grossie-
sunt / cuius cerebruz infusio ne et pupille acies
vitiantur. et illos signat quorum ingenium ad
cognitionem veritatis emicatur / sed operatio
carnalis vite obscurat.

De passione oculorum.

AZia est passio oculorum / quam nos
maculam dicimus que albugo vel ꝑā-
nus dī a ꝑstan. et habet generari sic:
Primo fit fluxus tenuitatis ad oculos / ex quo
fit obtusio dolor scz et apostema. ex qua ma-
le discussa remanet quedam leuis macula siue
infectio que longo ꝑcessu temporis excrescit / in-
telam et inspissatur et occupat maiorem locum
scz totam pupillam. tela vero excrescit in ꝑn-
um ꝑ maiorem inspissationem et maiorem lo-
ci occupationem. quia totum nigrum oculi oc-
cupat. ad vltimum fit vnguis magis spissus et
durus. quodlibet istorum incurabile est si fue-
rit inueteratum. tñ secundum loci collocatōnez
debet diuidi. Si vero collocatur circa cristalli-
num humorem in ꝑfundum ꝑ dimidium an-
num fit incurabilis. in ꝑncipio autem vit̄ cura-
tur. Si vero colligatur sub ꝑiunctiua vel etiaz
supra ꝑ decem annos / potest curari. Quando
igitur macula est recens et modica / succus ꝑ-
paueris russi sufficit ad medicandum. (vt dicit
ꝑstantinus) Papauer enim russum vel rubeū
calidum est in ꝑmo q̄du. et siccum in secundo /
et ideo habet virtutem extenuandi / consumen-
di / et desiccandi / Dicunt etiam philosophi vt
dicit ꝑstantinus q; sanguis ex summitate dex-
tre ale columbe vel irundinis vel vꝑupe extra-
ctus et sup maculam recentem positus / calidus
maculam in ꝑncipio potenter rumpit. sanguis
enim istarum auium est valde ignitius et dis-
solutiuus ex natura auium ex q̄bus ꝑcedit.

De infectione oculi ꝑ sanguinem.

AZia etiam accidit oculis deformitas
et passio. s. sanguinis infectio / quā cō-
stantinus crustulam sanguis uomiat.

De infirmitatibus

quando scz sanguis aliquo casu ad oculos defluens in crustulam deficcatur. conuenit etiam ab arterijs et venis desudare ad oculum et venulas aliquas rumpi vel crepare. in tunica coniunctiu a et ex circumfluente sanguine talem deformitatem in oculo generari. hunc sanguinem sic coagulatum dissoluit sanguis turturis vel columbe. vt dicit constantinus. Idem facit lac mulieris cum thure. Idem facit recens caseus sine sale melli commixtus si superponatur. multa alia experimenta dicit pstan.

De lachrymis inuoluntarijs.

Albus lachrymarum inuoluntarius accidit oculis quandoqz ab exterioribus sicut ex percussione / Ex calidi aeris dissolutione / vel ex frigidi coartatione / ex fumi mordicatione / et puluerum perturbatione ex ceperum et aliorum acuminum odorazione. Quandoqz ab interioribus. vt ex calidis humoribus vel frigidis / vel ex superabundantia humorum per incontinentiam effluentium. ex debilitate contentiue virtutis cerebri / et fortitudine expulsiue. Si autem humores calidi fuerint in causa / oculi rubent / lachryme distillant calidiores faciem et vrunt. calida obsunt / frigida psunt. Si vero sunt humores frigidi / oculi sunt subalbidi / vel liuidi / lachryme etiam frigide faciem non mordificant / frigida obsunt calida psunt. Ad lachrymationem factam ex percussione / et causis alijs exterioribus precipua cura est cera pura cum puluere cimini calefacta / et frequenter cathaplasmata. dolorem enim simul remouet / ad lachrymarum et liuorem si sit cum vulnere / cum citurgia curetur ad alias causas exteriores sufficit fomentum cum aqua tepida ita qd tepor ad frigiditatem plus accedat. Si fiat autem ex fluxu et superabundantia humorum purgentur detur dyadibantum cum vino decoctionis thuris. hoc precipuum est in hac causa / fiant restrictoria circa tempora et circa frontem. De omnibus valent contra fluxum ex causa calida et frigida.

De defectu visus.

Defectus visus accidit oculi multiplex de causa. aliquando ex mala operatione. aliquando ex fumi ascendentis a stomacho corruptione. Aliquando ex nervi obliopilatione. ex catheraetis / ex panno / ex macula / et huiusmodi. Aliquando ex diete inordinacione / ex egnitudine longa / ex ieiunio / et coi-

tu nimio. et ex multis alijs causis sicut ex senectute et huiusmodi. Distinguende igitur sunt cause p propria signa. Nam si defectus accidat ex fumositate stomachi / defectus visus non est pstinus / s interpolatus. scdm. n. ciborum assuptionem varietatem minuitur vel auget. si autem est ex vitio cerebri / pstinus est defectus ante prandium. et post si ex opilatione nervi ipsius oculi substantia pura est et lucida atqz clara. alia signa p se patent. Ad istum ergo defectum tollendum si est ex vitio humoris stomachi mūdificetur / immo totum corpus pcpue caput / deinde apponantur remedia localia / que in vatico et alijs auctoribus inueniunt.

De cecitate.

Cecitas est puationo visus. Primum autem homo visu aliquando ppter organorum defectum / et pupillarum improprietatem ad spiritum visibilem. Ad hoc enim qd formetur visus erigitur debito proportio organi spiritum recipientis ad ipsum spiritum / vt supra dictum est de visu libro. iij. Aliquando ppter nervorum interiorum opilationem. Si enim fuerit nervus qui dicitur obliquus / qd est visibilis spiritus vehiculum in suo principio vel medio vel alicuius carnositatis superexcrescentia. vel alicuius viscosi humoris abundantia totaliter opilatis / virtutis visive transitus non puenit ad pupillam. et sic cecitas in oculo generatur. Aliquando fit ppter humorum et spirituum consumptionem. vt est videre in senibus quorum oculi primo caligant et defectu visus patiuntur. tandem deficiente virtute videndi / potentia penitus destruitur. Aliquando fit ex causa exteriori. sicut per oculorum vulnerationem p nimiam etiam et pstinuam lachrymarum effusionem. p substantiam oculi dissolutionem. p tunicarum oculi inspissationem et indurationem et humorum in oculo compactionem. tunc enim non est pupilla spiritui visibili peruia. et ideo talis compactio est cecitatis in oculo inducta per substantialis humoris subitam deficcationem vt in pupilla accidit. in quibusdam portio natis et minutis qui ex nimia sanguinis subtractione quandoqz incurrunt periculum cecitatis. Aliquando ppter subitam cum deficcatione substantialis humiditatis spiritus visibilis disgregationem. vt patet in vriso / qui ad aspectum peluis ardentis quasi subito excecatur. cuius excecationis causa est aspectus peluis ardentis et lucentis / cuius ignea virtus tunnicam oculi cum cristallino humore et destruit

et consumit. et eiusdem luciditas que spiritui est
 improporzionabilis. ipsum disgregat et disper
 git. et sic necessario cecitatis perpetue viciuz in
 troducit. Inter omnes itaq; sensibiles passio
 nes. miserabilior est ipsa cecitas (vt di. psta.)
 Nam sine omni viciulo cecitas ceco carcer e de
 apitur in appbendendo imaginatus. qz de
 albo imaginatur q; sit nigrū et eouerso. impe
 dit in iudicando vim deliberatiuam. iudicat
 enim penes se et deliberat ire ad orientem/
 et deceptus in suo iudicio vadit ad occidentem
 peruertit et affectum. quia oblato sibi ad eligē
 dū denario argenteo cū cupreo. affectat elige
 re argenteum. et eligit ipsum cupreū. Tanta
 siquidem est ceci miseria vt non solum puero
 vel seruo se subiciat p regimine et ducatu. ve
 rum et sepius ipsi cani et sepe ad tantā deduci
 tur necessitatem. vt ad transeundū pontis vel
 vadi periculum plus cogitur credere cani quā
 sibi ipsi. Item sepe in periculis vbi omīs du
 bitant. quia non videt periculum securus e ce
 cus et eouerso. sepiissime vbi nullum piculū
 imminet. maxie cecus timet. sepe i plano cespī
 tat pedibus et offēdit. sepe vbi pes esset eleuā
 dus. deprimat pedem et eouerso vbi esset ter
 re figendus. ipsum eleuat et suspendit. vndiq;
 palpando. cōtrectādo manus dirigit. vndiq;
 de itinere dubius. manu et baculo vīam qrit.
 raro aliquid securus agit. semper fere dubius
 et timens erit. Item cecus quando nudus ia
 cet vel sedet. rectum se reputat. sepe etiam quā
 do videtur ab omnibus se latere putat. Itēz
 faciem aliquando et oculos ad solem vel celuz
 cecus eleuat. sed ipsius oculos celestis claritas
 non immutat. ipsius ceci oculis sol presentem
 exhibet suū radiū. sed tamē presentis solis vir
 tutem non papit secūdu effectū (vt d. grego.).
 Item cecus aliquando puerum ductorem suū
 verberat. et percutit. et offendit. sed eadem ver
 bera cito per puerum luit. Nam puer verber
 non immemor. i pontis medio siue a quocūq;
 alio periculo ipsum solum deserit. et ipsum fu
 gicus sibi viam euadendi periculum non ostē
 dit. et ideo est miser cecus. quia in domo nihil
 agere fiduciaaliter audet. in innere deserit a socio
 multum timet. In hoc tamen peior est condi
 tio habentiū oculos quā cecoz. quia ipsi oculi
 hostes sunt et predones animi humani quoz
 concupiscentias dum sequimur. seuisimīs bo
 stibus subiciamur. sicut dicit exposito: super il
 lud treuo. Oculi meus depredatus e aīaz
 meam. Melius autem est homini oculis eru
 tis cecum fieri. quam habere oculos et eorum
 blandiciis deapi et abduci. vt dicit gregorius

super illud. Melius est tibi luscum ad vitam
 ingredi. quā duos oculos habere in iebēnam
 ignis mitti. vt dicitur *Math. vi.*

De surditate.

Surditas e priuatio siue impedimē
 tū auditus. qui fm constan. ianua
 mentis est. Contingit autem ali
 quando auditum totaliter auferri. et tunc pro
 prie dicitur surditas. Et habet fieri ex humori
 bus opilantibus nervos audibiles et buccas
 auium replentibus itantū q; i eis nulla pōt
 fieri allisio. quandoq; non auferitur ex toto/
 sed secundū diminutionē humoris. et tunc di
 citur grauitas auditus quandoq; est ibi soni
 tus et tinnitus. ita q; putat paties q; sit iuxta
 mollendinum siue iuxta organa. et hoc habet
 fieri ex grossa ventositate interdusa. et hoc ha
 bet fieri aliquando sine interpolatione. et tūc
 est ex causa priuata. quandoq; cum interpola
 tione. et tunc est ex causa remota. quādoq; enī
 nihil extenus auditur propter opilationē. sed
 auditus ab interioribus imutatur. ita q; pati
 ens credit se audiri ab exterioribus hoc quod
 sentit ab interioribus et secundum hoc fallitur
 auditus. **A** Multis alijs. modis auditus ho
 minis impeditur. Accidit etiā auri dolor ali
 quando siue apostema. et hoc ex calore dissol
 uente vel ex frigiditate constringente. si sit ex ca
 lore. dolor est acutus. locus rubet. calida ob
 sūt. frigida profunt. si sit ex frigiditate. dolor
 est ponderosus et grauius. locus palle
 calida obsunt. frigida profunt. **A** Aliquando
 est ex apostemate calido. tunc a d. predicta sig
 na est vehemens febris. semper enim aposte
 ma aurium febris concomitatur. sed remissior
 et minori dolore in causa frigida quam in ca
 lida. Aliquando relinquuntur i aure vulnus
 et apostemate precedere. quod cognoscitur ex
 dolore. titillatione. et sanie effluente. aliquan
 do fiunt vermes in arboribus ex humoribus
 calidis inuisicatis per interceptionem spiritus
 viuificatiui. Signa autem vermium sūt pru
 ritus. et titillatio et aliquando videri possunt
 si auri soli exponatur. aliquando fit dolor a
 causa extrinseca. sicut ex aqua vel lapilli subin
 tratione. aliq; ex concussione. cuius signum est
 exitus sanguinis. aliquando tamē erit sāguis
 ex superabundantia in continentia eiusdē vn
 de constan. Si subito languis et sine dolore
 ab aurbus exeat sine manifesta causa signū e
 aliquid esse in capite quod natura expellere la
 borat. oportet ergo q; aures a principio mūdi
 ificentur. Alias autem aurium passiones. qre
 supra li. iij. de auditu et. v. de aure. ibi enī sūt

De infirmitatibus

multa in ferta. Dolor igitur aurium si est ex calore et sine apostemate, frigidis et alteratiuis insistendum est, vngi enim debet locus doloris oleo rosaceo / vel ytolaceo et consimilibus talia enim olea tepida auribus instillantur, non enim actu frigida auribus debent instillari. Si vero ex frigiditate siue apostemate cum calidis alteratiuis ad curam procedendum est, sicut oleo laurino / rutaceo / et huiusmodi. Si vero fuerit cum calido apostemate frigidis maturatiuis primo insistendum est, deinde mundificatiuis et in contraria causa adhiberi debet medicina contraria. Rupto igitur apostemate quod cognoscitur ex fluxu saniet primo mundificandum est vulnus / deinde consolidandum. Mundificandum autem cum vino et cum melle simul mixtis et immixtis / consolidatur cum puluere thuris et mastias et huiusmodi. Si vermes ibi fuerint succi amari sicut persici / absinthij ponantur infundantur, similiter oleum amarum ex amigdalibus amaris auri patienti instilletur talibus enim vermes occiduntur et putrefacti cum sanie educuntur, si enim lapillus intraverit / caute extrahatur, quod si fieri non potest auribus calidum inungatur et sternutatio prouocetur vel cum ventosa suggatur et extrahatur. Ad surditatem remouendam vel saltem releuandam valent multa que dicat constan. Si inter omnia solet balsamum instillatum aurbus perualere. Surditas tamen si fuerit a nariuitate incurabilis est similiter que per triennium durauerat vix curatur, tinnitus qui ex ventositate causatur cum extenuatiuis ventositatis curetur sicut cum aneto / calamento / colato origano / et consimilibus / quorum subfumigatione tinnitus soluitur. Et hec de passionibus aurium et earum remediis dicta sufficiant.

De fetore narium.

Polipus est superflua caro ex narisbus excreta ex superfluis humoribus generata. hanc passionem fetor horribilis sepe comitatur / et tunc fetor a poliposo non sentitur, propter opilationem, non enim odorabilis talis in odore et fetoris differentias non discernit. Vbi autem fieri tam fetor narium quam polipus in hunc modum, humores grossi et viscosi fluunt ad carniculas narium et ibidem diuturnitate temporis et actione caloris condensantur, et quasi in substantiam carneam conuertuntur, que corrupta cum fit inde fumositas resoluta et aeri imixta inspirando et respirando fetorem facit infirmitas talis polipus dicitur, quibus etiam ad nares descendit

humiditas / et eam cohibet spongiosa narium porositas, et ibi putrescentes corruptionem generant et fetorem, quibus etiam calidi humores acuminis suo pustulas in narisbus generant / quibus loca vlcera et excoerant, vnde tamen ex corruptione carnis et humorum que ex coarctatione inspirationum cum non possit cerebrum deputari fetor necessario generatur. Primum igitur remedium est hanc passionem et ut caput forti et conuenienti medicina purgetur / et post fluxum insapiat, deinde patientes aquam calidam narisbus attrahat atque suggat / ut humores inuiscati dissoluantur et educantur. Ad nares purgandas valent pillule dyacastoree / vnde cum succo rutibe et vino tepido resolute si narisbus sunt iniecte. Ad restringendum fluxum mirabiliter valent gna thuris albi si sepius assumantur. Si vero fuerit polipus confirmatus precedentibus purgationibus et de opilantibus pulueribus et medicinis corrosiuis amoueat vel per incisionem, sicut in chyrurgia plenius edocet.

De passione narium.

Patitur etiam nares sepius fluxum sanguinis, et fit in masculis tribus de causis tamen, scilicet, n. fluxus a cerebro et tunc fit cum sternutatione et cum dolore frontis et percussione / vel ab epate, et tunc dolor sentitur in dextro latere / et fluit per dextram narem, vel a splene / et tunc a sinistro latere erit dolor et fluit per presinistram. Præter hanc in mulieribus etiam fit a matrice, tunc dolor est circa umbilicum, hanc fluxus quibus est vnlis, quibus, n. in febribus etiam acutis et in frenesi in die cætico solet fieri motu nature. Et tunc solet bonus esse, nam bonus est quoniam ante dies cæticum fit ex nimia sanguinis interioris ebullitione et fenore, vnde acumine suo venas aperit / et fluxum facit, his et multis alijs de causis fluit sanguis. Siue autem fuerit fluxus cæticus siue symptomatikus non in principio restringatur fluxus ne crisis impediatur / vel ne sanguis ad alias partes fluat, et symptomata per se faciat ut suffocatos et hmoi, si autem naris augeret fluxum si patientes esset fortis esset in parte patienti minuendus, extremitates sunt ligande et fortius restringende. Ad medicine restringende sunt tympanibus et fronti adhibende, aqua cum aceto in facie profundenda. Si ab epate fiat fluxus / ponatur ventosa super epat / regionem, si a splene / super splenem, si a matrice super matricem vel mammillas.

De fetore oris.

Fetor oris quibus causatur ex dentium et gingivarum corruptione, quibus ex ore et palati vlceratione et putredine, quandoque et

thorad mala habitudine ⁊ membrorum spūaliū
 viciosa dispositione. quāq; ex putrefactione hu-
 morum stomachi. quāq; ex vniuersali corporis
 infectione. vt in leprosis / quorū anhelitus ē fe-
 tidus ⁊ infectiuus. quāq; ex fetidorum commestio-
 ne. vt p̄ in illis qui p̄tinue comedunt allium /
 cepas / atq; porrum. Quando autē fit ex corru-
 ptione membrorum spūaliū ⁊ vniuersali cor-
 ruptione humorū infectorum. palliari quidem po-
 test / s̄ non curari. talis autem fetor est p̄tinuus
 interpolationem non accipiens. ille autem q̄ est
 ex vno stomachi interpolatur / quia añ prandiu
 est maior / post prandium puus vel nullus / ⁊
 b̄ bene iuratur cum exterius aromatiq; ⁊ p̄for-
 tatiuis. Primo igit materia que est in sto-
 macho / que fetoris causa est digerat / diuidat
 expellatur. post commestione vero sepe vo mi-
 tus prouocetur vt villi stomachi mundificet-
 tur / a putridis cibariis et putrefactioni dispo-
 sitis caueatur. vir vino aromatico et aromatiq;
 ad p̄fortationē vtatur. Si catur ab alijs vt gi-
 giuis ⁊ dentibus putridis dentes exbantur / q̄
 sūt i cā vel sanentur. gingiue / fricentur et mun-
 dificentur. cum decoctione rosarum in vino vt
 aceto tepido abluantur. cum puluere thuris
 et mastice et melle gingiue et radices dentium
 fricentur. et mundificentur.

De dolore dentium.

Dolor dentium quādoq; fit vicio
 stomachi quādoq; vicio cerebri
 Ex vicio cerebri quando humores
 frigidi ⁊ calidi reumanzantes nervos dentium
 inficiunt ⁊ dolorem inferunt. Vicio autē sto-
 machi fit ex humoribus calidis in ipso existen-
 tibus a quibus fumositas resoluta. superiora
 petens nervos dentium ⁊ radices mordendo
 vel aggrauando. dolorem infert dentibus ⁊ fe-
 torem. Si ex acutis ⁊ calidis est humorib; do-
 lor est acutus ⁊ pungitiuus cum rubore faciei
 cum asperitate ⁊ siccitate gutturis. cum siti ⁊
 amaritudine oris. Si ex frigidis dolor est mi-
 nor cum grauamine capitis cum sub tumidi-
 tate faciei ⁊ pallore cum acetosa eructatione ⁊
 oris insipiditate. Dolor autem veniens ex ce-
 rebro diu durat sine aliqua interpolatione. qz
 aliquando decem horis vel plus. Qui vero
 procedit ex stomacho / quatuor vel tribus affli-
 git horis ⁊ post quiescit. Cause ergo doloris
 dentium (vt dicit constan.) sunt putredines
 ⁊ fetores / rapture ⁊ perforationes motiones /
 ⁊ casus / ⁊ limositates. perforantur enim den-
 tes ⁊ quādoq; rumpuntur. aliquando in co-

lorem citinum / viridem vel nigrum mutatur
 que omnia ex humiditate putrida nascuntur /
 que a stomacho ad ligamenta dentium deflu-
 it ⁊ ascendit. Eadem etiam causa est relaxatio-
 nis ⁊ motus dentium atq; casus. Nam acuti
 humores i radicibus dentium dentes p̄forat
 consumunt sepius ⁊ relaxant. vnde sunt cau-
 sa quare cadunt cum radices deficient aut pu-
 trefcunt. Vermes in dentibus maxillarum fi-
 unt ex humoribus ⁊ eorum cōcavitatibus pu-
 trefactis. ⁊ cognoscatur ex pruritu ⁊ titillatōe /
 ⁊ continua terebratione / ⁊ dentis perforatōe
 ⁊ fetoris emissionē. ⁊ multis alijs modis que
 re supra in li. v. in tractatu de dentibus. Iste
 dentium dolorose passionē si sūt ex vicio hu-
 morum in cerebro vel i stomacho debita pur-
 gatione purgentur. sepius dentes debitis de-
 tiferis mundentur. De quibus omnibus suffi-
 cienter tractat constantinus. Vermes dentium
 mira ⁊ opio interficiuntur. dentes relaxati bu-
 re ⁊ mastice confirmantur. Et hoc idem facit
 gargarismus de gallis ⁊ malogranati cortice
 ⁊ balaustie cum aceto preparatus.

De lingua.

Lingua etiā multipliciter patitur
 aliquando eni paralicatur ⁊ tunc
 perdit voluntarium motum ⁊ ser-
 monis vsū. vt dicit constan. cuius cā est defe-
 ctus motiue virtutis / que excitatur per spiritū
 venientem a cerebro. vel accidit ex nervo ani-
 malis virtutis vehiculo humore vel aposte-
 mate opilato. vel accidit ex proprio substantie
 lingue vicio. s. ex mala complexionē lingue et
 distemperantia infrigidate. vel calore ⁊ siccitate
 vel humore. aliquādo etiam lingua aposte-
 matur ⁊ tūc intumescit ⁊ sermo impeditur. aliquis
 ex humore liquido relaxatur ⁊ remollitur ner-
 uus lingue ⁊ nimis mollis efficitur / ⁊ tunc de-
 bitus sermo p̄ nimis remollitam linguam nō
 formatur. aliquando ex humore nimis calido
 ⁊ sicco contrahitur ⁊ corrugatur / ⁊ tunc totali-
 ter sermo impeditur. aliquando grauib; vl-
 ceribus ⁊ pustulis leditur ⁊ tunc tā i gustādo
 quā in loquendo impeditur. Si ergo lingue
 substantia sit sana nullas habēs maculas lo-
 quela tamē sit ablata / a cerebro surgit vitium
 vel a nervo opilato. aliquando perditur loq-
 la / ex preda mente. vt in frenesi vbi homo nō
 vitur imaginatione / memoria ⁊ ratōe. ⁊ ideo
 non mirum si perit loquela que est instrumentū
 rōnis q̄re sup li. v. de lingua sana ⁊ i firma.

De infirmitatibus

De raucedine.

Raucedo multis habet fieri de cau-
sis. quia ex siccitate vel humiditate
et ex spiritu et virtutum defectu
bilitate. Ex siccitate dicitur. aut enim siccitas
inequalitatem facit/aut constringit meatus.
dum enim ex siccitate exasperatur arteria/ ex-
asperitate sequitur inequalitas/ et ex inequali-
tate raucedo et vocis impedimentum. Item ex
siccitate fistulas et pulmonem coartante/ sequi-
tur utrumque predictorum. Ex humiditate similiter
duobus modis. aut ex humiditate prenta in va-
sis/ et maxime in sanguine. aut ex flegmate a su-
perioribus distillante. Sanguis. n. supabun-
dans venas distendit/ vñ et meatus coartant.
et sequitur vocis impedimentum. similiter flegma
distillans in tracheam arteriam et fistulas pulmo-
nis predicta operat. Ex defectu etiam spiritus et huius-
modi impedit vox. quod patet/ quia eius fortitudo
ex spiritu perficitur et virtute. Si ergo ex siccitate co-
gnoscatur sicca tussis que est officinam spiritus in
trachea arteria vel per compassionem quando est
sitbonia morbi. vel per passionem quam fit ex siccitate
exasperante. vel ex frigiditate fistulas pul-
monis coartante et spiritum offendente unde gene-
rat tussis. vel ex humiditate a cerebro distillan-
te. Istis. n. modis habet fieri tussis que impedit ip-
sam vocem. Et cognoscatur raucedo ex punctura
in spiritalibus quasi ex spinis facta ex equalitate
collis. et totius corporis macilentia. Sanguinez
vero in causa esse cognoscimus ex tussi aliquantulum hu-
meata/ rubore faciei venarum eminentia/ dulcedi-
dine oris flegma esse in causa cognoscimus. Et
tussi aliquantulum humeata/ ex oris insipidiata
et saliuarum abundantia defectum spirituum esse co-
gnoscimus in causa. Ex debilitate et ex tenuitate/
totius corporis ex febre precedente. vel ex nimio se-
iuiuo et fluxu et oibus que corpus extenuant. Si
ergo raucedo fit ex causa sicca et calida/ abstineat a
salsis calidis et siccis/ frigidis et assis. vñ et tempe-
rate frigidis et etiam humidis/ et mediocriter ca-
lidis. Si ex sanguine est passio/ fiat minuo/ si
ex flegmate dent purgationes et opilate que in fri-
gida causa sunt necesse. Si vero ex defectu spirituum/
subueniendum est resumptiuis et confortatis. Ea-
dem autem est cura raucedinis et tussis. vide in pla-
te. a postea.

De squinantia.

Squinantia est gutturis suffocatio. et pro-
uenit ex apostemate in guttore/ cuius
tres sunt species. In prima tota materia
colligitur interius in quodam folliculo in trachea
arteriam et pharyngem. et cognoscitur ex vehementi

dolore nullo timore exterioris appetente. apto et-
iam ore tumor intenus non appet. ex febre a-
cutissima/ et ex impedimento vocis/ et ex iudicio
patientis. Nihil. n. potest transglutire. et huius species in-
curabilis est. inficit. n. sepius prima die. Secunda
species est quam in minori quantitate recolligitur intra et
est in maiori et dicitur squinantia. et habet omnia signa
que prima/ sed remissiora/ et apparz aliqis tumor
est. et huius species vix curat. Tertia vero species est quam
tota materia recolligitur est/ et dicitur squinantia. cuius
signa sunt vehementes tumor. est febris lenta/ do-
lor modicus. sine difficultate spirandi et respi-
randi/ et huius species non inficit/ nisi tumor ad inte-
riora se retrahent. Igitur autem huius passio principaliter
ex sanguine/ secundario ex flegmate et melancholia/
nunquam ex colera. et cognoscuntur esse cause per
sua signa. Iustus passionis prima cura est san-
guinis attractio/ in quantitate multa incidantur etiam
vene sub lingua. fiunt scarificationes cum ven-
tositas in collo et in scapulis. deinde apponantur
lenificatiua/ maturatiua/ et mundificatiua/ que
re. s. li. v. de gutture.

De difficultate anbelandi.

Difficultas inspirandi et respirandi vel
vtriusque dicitur asma vel dyspnea. et accidit
duplici de causa. scilicet ex siccitate coartante/
te. qui quando pulmo non potest libere dilatari
et restringi/ inde sequitur asma. vel quam ex humore
impedit motus pulmonis. quando. n. superabundat
humor exterior in superficie pulmonis/
cuius mole oppressus/ non potest libere dilatari/
et tunc est species asma que dicitur sanguinum a san-
guisuga. quia cum violentia attrahit aerem ad cor
refrigerandum. aliquando abundat humor in-
terior in fistulis pulmonis/ cuius inpositione
pulmo non potest libere restringi. et tunc dicitur anbe-
litus/ quia in hac specie laborat patientes in ex-
pirando. aliquando autem abundat humor in-
terior et exterior/ propter quod non potest pulmo li-
bere dilatari nec restringi. et tunc est illa species
que dicitur orthonia. id est spiritus rectitudinis quia pa-
tens laborat equaliter in inspirando et respiran-
do. et ita sunt tres species asma scilicet tres huius-
modi dispositiones. si sit ex siccitate et caliditate/ vñ
guet/ electuarijs/ syropis frigidis et humidis
curat et e converso vide in plate.

De sputo.

Circa sputum etiam accidunt passio-
nes. vñ patet in empiricis/ in quibus
est sputum saniosum et visulentum
et in emproicis/ in quibus est san-
guinolentum.

Emptina em dicitur passio quoniam sanies excreatur et hoc contingit in causis reumaticis et pleureticis et peripneumosis et in alijs apostematibus stomachi pectoris vel pulmonis. Habet autem fieri hoc modo. dum humor superioribus distillat in pulmonem/pulmo repercutitur et ex repercussione conculcatur et ex conculcatione sanies nascitur/vel pulmo ulceratur. vel defluens humor ad aliquem locum ad apostema recolligitur et ibi insaniam commutatur/que vi nature vel synthomatibus resolutis per saniem sive saniosum sputum euacuatur. non tamen qui libet spuens saniem debet empticus iudicari. plereticis enim saniem spuunt et multi alij. et tamen non sunt emptici/ sed illi qui infectione pulmonis et eius saniosa habitudine sunt corrupti. quorum signa sunt ista. sputum saniosum/ corporis macilentia/ colli gracilitas et tussis cum difficultate anhelandi. facies subtumida. tument et dolent oves oculorum. Emoptoia sunt per hos sanguinem expumantes. quod contingit per aliam venae apertionem/ per humorum multitudinem et eorum fumositatem per corrosionem venae per caloris excessum. Calore enim poros aperiente sanguis emittitur et exsudat. et dicitur mitti per dyabrosim id est per resudationem. et tunc sanguis emissus est purus/darus et paucus absque dolore patientis et anhelitus sentitur calidus. Ab alijs autem membris frequenter redundat ad os sicut a cerebro. et tunc est cum rubore faciei et venarum et oculorum. quandoque a pulmone/ et tunc est sanguis spumosus cum tussi et dolore sinistae mammillae. et sic de alijs membris in quibus sanguis coherescit/ qui vi nature synthomatibus moritur nunc per nares/ nunc per os emittitur et purgatur. Prima itaque passio scilicet sputum saniosum sanetur dissolutione/ mundificatione/ et extersione. et caueatur ne in putrem convertatur. longum. n. emptina post pleuresim. .j. xl. dies in putrem commutatur ut dicit Hypo. Secunda vero passio scilicet emoptoia eorum sanetur mundificatione/ strictione medicinali. sicut in viatico princeps. et in plate.

De ptisi.

Ptisis est sumptio naturalis humoris corporis ex ulcere pulmonis proveniens. fit aliquando ex reumate a capite distillante in pulmonem quem repercutit/ et repercussione cauat/ et cavando ulcerat. sicut gutta paulatim distillando petram cauat. fit autem ex nimia substantie pulmonis siccitate/ que arefactione de facili laceratur. sicut pampinus vitis in fine autumnii desiccatus/ levi vento dissipatur.

fit autem aliquando ex sanguine quoniam aliqua vena rumpitur in pulmone sanguis talis aliquando insaniam convertitur. et sanies inficit et ulcerat pulmonem. unde Hypo. Ex sanguine et sputo ptisis et fluxus etc. ex ulceratione pulmonis sic sumitur totum corpus. primo. n. per sui dilatationem ab exterioribus trahit aerem quoniam ministrat cordi ad sui innati caloris mitigationem. quod dum ulceratur propter sensum proprie lesionis cohibet motum suum. nec sibi debitum dilatat. unde in sufficientem aerem cordi administrat/ quare paulatim calor incenditur/ et paulatim corpus consumitur. febris enim ethica concomitatur ptisim que substantialem sumit corporis humiditatem omnem. n. ptisicus/ ethicus est. sed non convertitur. talis. n. passio non de facili curatur/ ex quo inualescit. et assignatur ptisim rationem. Dicitur inquit vulnus difficile sanatur/ nisi mundeatur. vulnus autem pulmonis purgari non potest nisi cum tussi. tussis. n. vulnus consolidari non permittit. dilatat. n. et aperit/ unde putredines maiores in se recolligit. dum enim partim colligit/ partim purgat/ insanabile reddit apostema dum ita circueat. qui quod ptisicus vult sanare primo vulnus pulmonis sanatur/ postquam putrescat. ista autem ptisim confirmata sunt signa. calor ptisimus/ lentes in volis manuum et pedum acutior rubor/ in maxillis strictura inflata/ sicut cum asperitate lingue/ colli gracilitas/ totum corporis sumptio/ vnguium et extremitatum strictio/ precavitas sicut oves oculorum/ dolor sinistae spatule usque ad humerum/ fluxus capillorum/ et si signum est mortis in primo committitur/ sicut sputum fetidum et virulentum. et anhelitus plenus fetidus/ sueto/ signat totalem substantie pulmonis corruptionem. talis est nutriendus dieta quae refrigerat et solidat ac restaurat. Denique mediae frigida/ caloris febrilis mitigativa. mediae ceterum mollificativa/ precipue tamen cavendum est ne nimis solvat. quod si fluxus accedit/ mors intrat/ vita recedit. ut dicit egidius. Valent eis humectantia et humoris sumptio restaurativa.

De Tremore.

Tremor siue cardiaca est passio cordis sic dicitur. quod a defectu cordis oritur sepe duplex autem est cardiaca. scilicet dyaporetica. id est pororum aptiva. quod pororum aptione committitur. alia dicitur tremens. quod cum quodam tremore sentitur motus cordis. Dyaporetica est ex causa calida et caloris distempantia circa spiritualia. unde et porum aptiunt. humores et summi resoluuntur/ quod summi exiens per poros in sudorem condensatur. et ex tali frequenti sudore hydropisis vel ethica generatur. et tales ex defectu spirituum sepius syncopisunt. Cardiaca vero tremens

De infirmitatibus

fit quibus ex frigida causa / quibus ex melancholica / quibus ex flegmatica. Nam talis humor abundans in pulmone opprimit aliquoties cordis utranque capsulam ipsamque cordis substantiam. unde impeditur debitus motus cordis et obturatur vena per quam discurrit spiritus vitalis. et tales praeumpunt in subitam suffocationem. et ideo dicitur talis passio tremens. quia si teneas manum super cor / non senties / cor debito modo dilatari / sed cum quodam tremore patet et exilit tantum moveri. Aliquibus est cum febre lenta. aliquibus cum febre fortis. et tunc magis periculum. aliquibus est sine febre. Aliquibus melancholia est in causa / et tales incurrunt in passionem que dicitur in cubus vel phialtes. Aliquibus accidit ex vitio epatis a quo non mandatur sufficientis nutrimentum cordi. unde deficit et debilitatur. ut dicitur Galenus. Aliquibus accidit ex mala dispositione aliorum membrorum / et quorum colligantia cor patitur. Sicut quibus a cerebro vel stomacho transmittitur humor vel humor novus unde substantia cordis leditur / deficit / vel generatur. et ideo talibus accidit tremor cordis ex acumine fumi vel materie que pungit et moratur / dicitur corpus substantiam unde fit in eo tremor. accidit et sicut / propter cordis oppressionem / et calorem intensiorem / unde siccitas et sicut suspensum / et artus anbelitus. quia cor laborat ad aerem attrahendum cum non valeat dilatare se / accidit tremor ex fumo melancholico et ex siccitate spiritum perturbante. accidit et per ignem / quia deficit naturalis calor et inde torpor et pigritia generatur. Ex defectu etiam cordis et debilitate spiritum accidit syncope / quae a vulgo spasmano vocatur. et hoc contingit aliquando ex accidentibus anime. ut ex timore cor nimis restringente. aliquibus ex nimio gaudio / vel ita cor dilatante et spiritum exalante / vel ex evaporante et solvente. aliquibus accidit ex accidentibus corporis / sicut ex mala complexionem / vel repletionem / vel nimiam inanitionem / ex venarum opilatione et spirituum oppressionem. aliquando ex nimio sudore. Ex hac autem syncope quidam incurrunt mortem subitam opilata vena caeva per quam sanguis et spiritus vitalis / ad cor transferuntur. vel etiam opilato meatu per quem pulmo frigidum aerem solet recipere / et a se fumositatem superfluum removere. quandoque etiam ex matris vel stomachi nimis repleta oppressionem. In omnibus ergo istis periculis si humor est in causa purgetur debito modo humor peccans. dicitur confortativa / et spiritum reparativa et resumptiva. si est ex nimio fluxu vel nimio sudore fluxus incipiat / sudor resumat. Si ex nimia repletionem stomachus evacuetur / et tremorem cordis confortativa praesentent. sicut dicitur de margariton / et electuaria et medicana in quibus cum alijs confortativis imponuntur in istum aut

rum aut margarite siue perule / vel perule ossa de corde cervi / ambra / lignum aloes / spodium. h. n. omnia valent contra cardiacam et synopim / et alias similes cordis passiones maxime quando accidit sine febre. in febribus autem calida non sunt danda.

De febre.

Febris autem ex distemperantia cordis accidit et pervenit. quia ut dicitur Galenus. febris est calor non naturalis a corde exiens / raptus ad omnia membra corporis corruptioque nocens actioni. Dicit etiam Hippocrates in epidemio. febris est calor cursu nature exiens in opibus eius nocens. Auid. autem sic dicit. febris est calor exiens in corde accensus et procedens ab eo medianibus spiritibus et sanguine / per venas et arterias in totum corpus et inflammatur in eo inflammatione que nocet opibus naturalibus. febris etiam ut testatur Hippocrates. est flamma a pectore procedens in totum corpus. Diversificatur. n. febris tripliciter secundum maiorem potentiam corpus humanum. componitur. n. ex subtilibus. id est ex spiritibus et liquidis. scilicet ex humoribus / et solidis corporibus. scilicet ex ipsis membris. Est itaque prima species febris. quoniam distemperant spiritus in calore. et dicitur effimera. Secunda in humoribus / et dicitur putrida. Tertia que accidit solidis membris / et nominatur ethica. et ut dicitur Galenus. et Galienus. has febres bonis aptavit similitudinem. Effimera (inquit) febris vento calido videtur similis esse quo ut impletus ex sui calore necesse est ut calefiat. Idem etiam facit spiritus calefactus circa cor et totum corpus. Putrida vero febris aque calide est similis. aqua. n. calida cum frigidum vas impleverit / ipsum in calore suo calefacit. Similiter humores calefacti / calefaciunt corpus et alia membra. Ethica autem febris vase calido aqua frigida pleno est comparabilis. aqua. n. frigida ex vase calido calefacit sic et febris ethica cum sit radicata in membris calefacit cor et alios humores corporis distemperat et immutat.

De Effimera.

Effimera autem febris dicitur (secundum Galienum) ab effimero quod est simplex. quia fit ex distemperantia que fit in subtili substantia ut in spiritu. Vel ut dicitur Galenus. in libro febrium. Effimera ab effimero belua manna dicitur / que in eodem die quo nascitur / moritur.

Vel (fm magistros) dicitur quasi unus diei februm
 meron. n. dies dicitur apud grecos. raro. n. suus fe-
 uor ultra unius diei terminum se extendit. sem-
 per. n. post diem unum deficit cito. vel in febre
 putridam vel etbicum se conuertit. ut dicit co-
 stan. et Isaac. Accidit autem ista febris ex cau-
 sa interiori et etiam ab exteriori. Ab exteriori au-
 tem fit dupliciter. scilicet a frigore et calore. a frigore
 ut ex subita frigiditate aeris scilicet quando ex dau-
 sis subito poris exterioris summi calidi interioris
 cluduntur et ex eorum conculcatione et multipli-
 catione calor intenditur ex quo cordis distem-
 perantia generatur. Aliquando accidit ex calore
 et distemperantia aeris siue solis. Quandoque ex
 radiorum repercussione spiritus animalis dis-
 stempatur. et propter colligantiam spirituum et
 humorum totus homo distempatur. A causa
 interiori effimera quandoque ex calore spirituum
 et humorum complexio hominis casu aliquo
 subito immutatur. sicut ex nimia exeratione
 precedente. ex nimia calidorum frequentia. ut
 vinorum alborum et huiusmodi. ex quorum nimio
 usu calor aliquotiens intendit et febris effime-
 ra generatur. hec species febris inter alias citius
 et facilius incurrit sed facilius sanat. multum
 tamen periculo est et grauis quam in putrida vel etbi-
 cam commutat. Accidit autem specialiter ex qui-
 busdam apostematibus in guine nascenti-
 bus et sub ascellis / que quidem a medicis bu-
 bones nominantur. unde non sine causa in am-
 pboris. dicitur. In bubonibus quidem omnes fe-
 bres male exceptis effimeris etc. Signa autem
 huius sunt urina non multum distans a sana ali-
 quantulum intensa et aliquantulum subtilis.
 pulsus durus et velox et frequens. non multum
 a temperamento recedens. relique vero virtutes / ut ap-
 petitus et motus voluntarius parum immutantur
 Decet facili febris curari / si a graui dieta vti-
 patiens et si a nocuis caueatur.

De etbica.

Et bica febris est que ledit solida membra
 Et dicitur ab etbis quod est habitudo quasi
 febris puerua in habitu. Aliqua autem est
 etbica febris et morbus per se. aliqua propter alium
 morbum. per se fit morbus aliqua ex etbis nimis ca-
 lidis et potibus. aliqua propter nimia exercitia /
 sicut propter studium immoderatum / vigiliis /
 et similia quibus calefit spiritus animalis / et
 prosequens naturalis. et ita calefit et minoratur
 humiditas naturalis et inducitur etbica. Ali-
 quando etiam causatur ex alio morbo. sicut effi-
 mera / vel ex putrida interpolata / vel acuta etiam

propter calidum apostema. Sepe enim contigit
 quod effimera excedit tertium diem persistens in
 vna qualitate. et apparet in cute infirmi quodam
 obscuritas / liuiditas / citrinitas / consumptio /
 et tunc illa effimera in etbicum commutatur.
 Maxime autem accidit ex effimera / que est ex
 angustia / tristitia / ira / odio / et vigilia immode-
 rata / et similibus anime exercitijs. ex febre in-
 terpolata. quia calor innaturalis calefacit mem-
 bra et desiccatur propter acutam / quia calefacit san-
 guinem vel predominantem substantialem consu-
 mit humiditatem. Quibus enim extenuatur san-
 guis / quia non est debitum nutrimentum mem-
 brorum unde sequitur consumptio. Sicut .n.
 fit in arboribus que desiccantur ex caliditate et sicc-
 itate aeris humiditatem consumente in estate.
 vel ex nutrimenti ablatione / sicut accidit in bie-
 me quando cadunt folia / vel ex nutrimenti cor-
 ruptione et permixtione ad malas commixtio-
 nes et qualitates / sicut ad vitrositatem / sulphurei-
 tatem / et huiusmodi. et sic contingit in huma-
 nis corporibus. Quibus enim fit nutrimenti ab-
 latio propter impotentiam nature in digerendo
 cibo et in restaurando deperdita. sicut accidit in
 senibus quando calor extraneus corpori do-
 minatur et substantialem humiditatem mem-
 brorum desiccando destruit et consumit. quod
 solet accidere in etbica / que provenit ex acuta /
 vel ex accidentibus anime quando sanguis nu-
 triturus membra radicalia mutatur a sua dul-
 cedine et sapore. quod accidit propter apostema-
 ta proluxa corpus calefacientia et consumen-
 tia / que sunt aliquando causa febris etbice / si-
 ue habitualis. In generali autem ista sunt
 signa huius febris. Calor nocivus equalis in
 qualibet parte humani corporis. Secundum
 signum est quod calor levis est et non pungitivus. ut
 de infirmi pati febrim vix se putant. Tertium
 signum est quod eorum calor et liuidus et pluri-
 beus aut citrinus. Quartum est quod eorum cor-
 pora sunt aspera / oculi concavi / siccam emittentes
 lippitudinem / nutrimenta enim eorum hu-
 miditas ab eis ablata est. Particularia autem
 signa sunt diuersa secundum diuersas species
 huiusmodi febris. Species autem diuersifican-
 tur secundum diuersas humiditates. Dicit .n.
 Auicenna. quod quattuor sunt humiditates.
 Prima est in extremitatibus paruarum vena-
 rum subintrantium essentiam membrorum co-
 similium. Quando autem superaccenditur
 hec humiditas / fit febris putrida et non etbi-
 ca. sed facile generat etbicum et inducit. Sec-
 unda humiditas est que est in porositate me-
 (brorum similitum / sicut ros

De infirmitatibus

unde etiam et ros ab auctoibus appellatur. et cum hec superascenditur / fit proprie prima species etbice. **T**ertia humiditas est que puerfa est actione membrorum similibus ex parte nature et complexionis ipsorum membrorum. et stat loco deperditorum unde et ab auctoibus tantum nuncupatur et quando hec superaccenditur secunda species etbice preceatur. Est et quarta humiditas colligata et continuans omnia membra et est a spermatica humiditate. et hec dicitur glutinum partium que cum consumitur non reparatur. et hec inducit tertiam speciem que est incurabilis. si enim posset hanc humiditas reparari / posset fieri regressus a senectute ad iuuentutem. (vt dicit Auid.) Prima itaque species. (vt dicit Isaac in libro de febribus) est facilis ad curam et difficilis ad agnitionem. si calor augmentetur et desiccetur humiditas vicina coagulationi fit secunda species. et est facilior ad cognoscendum et difficultior ad curandum. quam vero intantum intenditur calor qui desiccatur humiditatem colligantem membra fit tertia species / que est facilis ad agnoscendum et impossibilis ad curandum. In prima vero specie cum signis generalibus supra positis calor augmentatur ante prandium. In secunda vero post prandium plus sentitur. et in tertia maxime / cuius causam assignat Isaac in libro de febribus dicens. Humiditas tibi tria est calori innaturali. Unum quod illum suffocatur ex toto. vt in prima specie que debilis est. et ideo est ante prandium maior calor. Si autem ad suffocationem caloris non sufficiat / saltem calor interius sopitus excitatur per suum oppositum. et fugiens primum exit ad membra exteriora. sicut quando proicitur aqua frigida super calcem viuam non extinguitur. Tertia species (vt dicit Isaac) per sensum. Nam facies mutat in liuidum colorem propter subtilem humiditatem desiccata et virtutis defectum. nares sunt subtiles et acuti et oculi concavi / tempora aspera / quod presumpto humore / apparet asperitas ossium et copago motus palpebrarum et supaliorum fit guttus propter oculorum siccitatem unde sine voluntate clauduntur oculos qui quati a sono propter defectum tactu sentiunt frigidum et siccum. et per moram se ascendit calor maior. detecti non videntur hanc viscera et tactu eorum qui tabule si cui eleuetur / non descendit inferius propter defectum humiditatem. pulsus debilis / et spissus / et durus / vna siccitas est oleo in liquore et fusa super petram sonat sicut oleum. De infirmitate quo ad primam speciem cito curet ne cadat in secundam / que difficulter curari potest. curatur autem per dietam medicamriter temperatam et per medicinas calorem repressiuas / et confortatiuas / et humorum partium restauratiuas et ad hoc precipue valet electrum prius. balneum autem

solet cum rosas / violis / maluis / et alijs confortatiuis herbis et humectatis. balneum autem non debet esse nimis calidum / sed quasi tepidum. ne nimia humorum consumptio consequatur / et non fiat in balneo longa mora. Inungi etiam solet vnguentis resumptiuis / in frigidatiuis / et humectatiuis. sicut oleo violato cum melle albo / et lacte mulieris masculinum nutriens. Specialiter dicitur plate. quod valet etiam et primum lac caprinum in quo lapides fluuiales sunt extincti si ieiuno stomacho et inanito patientibus tribuat.

De febre putrida.

Febris putrida ex putridis humoribus ex quibus gignitur / putrida est vocatur. Dicit autem Isaac quod ista putredo sic fit fieri malis humoribus et superfluis in aliqua parte coadunatis / ex calore extraneo et innaturali quocumque casu superveniente / que quidam fit humorum perturbatio. mouentur enim humores per illum calorem et ebulliunt / sed tamen non digeruntur. neque facta diuisione inter partes laudabiles et non laudabiles mundificantur / sed potius facta ebullitione pariter commiscetur / et ideo necessario partes corrumpunt. Cum igitur materia grossa et viscosa in corpore coadunata moueatur a calore / necesse est vt resoluatur in vaporem qui vapor intrat humidum grossum manens in se occultatur et non libereralans et exiens propter grossitatem materie sibi resistentis / corrumpitur et putrescit. huic autem putrefactioni maxime disposita est complexio iuuenum et calida et humida quando excessus est in humiditate et calore. complexio frigida et sicca non sic ad putredinem est parata. et ideo frigidi et sicci grandem raro febres putridas patiuntur. quia siccitas complexionis desiccatur humorem et coadunatur. et diuisioni materie ad dilatationem obuiat et repugnat / que sunt dispositiones medie ad putrefactionem. Frigiditas autem congelat et resistit calori facientem ebullitionem. **P**alam igitur est intelligere / quoniam cause facientes putrefactionem / sunt humiditas disponens / et caliditas humorum mouens et ebullitionem faciens in humoribus / quorum feces vt dicit Isaac non diuiduntur nec mundificantur / immo immo permiscuntur et ideo ad putredinem necessario disponuntur. Huic autem putrefactioni cooperatur maxime pororum corporis clausio et restrictio. quia constrictis poris non potest fieri superfluitatis resolutio neque euaporatio. et ideo est (necesse

quod maior fiat humorum pro calorem commotio et corruptio presertim cum talis calor sit innaturalis. et non sit nature regitius / sed potius corruptivus. His autem causis putrefactionis coopantur etiam quedam extrinseca. ut inordinatio dietę exercitij / et etiam medicine et similia. que omnia interiori corruptioni vel putredini coopantur quam modo indebito et in ipse humor corpori extrinsecus adhibent. Ex humiditate igitur in aliqua parte corporis sic putrefacta / resoluitur fumus calidus et corruptus / qui cor petit / ipsum distemperat atque ledit / ac deinde per venas et artenas se diffundens febrem putridam corpori introducit. sicut dicit Isaac et Galen. Materia igitur sic putrefacta que putride febris est causa aut continetur in aliqua parte corporis. sicut in stomacho et in epate vel in alia / tunc est causa febris que dicitur interpolata. Aut continetur intra vasa. scilicet in venis et arterijs. et tunc est causa febris que est continua. Causa autem continuitatis febris putredibilis est corruptio humorum / et coartatio vaporis inflammantis in arterijs et in venis / et sic per causa et ratio omnium febrium putridarum in genera siue sint continue / siue discontinue / et interpolate.

De signis febris putride.

Starum autem febrium putridinalium quedam sunt signationes generales. Prima est / quod materia talis febris diu permanens in corpore / sed superveniente causa externa calefit et putrefit in effectu. Secunda signatio est / quod talem febrem precedit rigor vel frigus maxime si materia fuerit intra vasa et vicina sensilibus membris / quia ex materia frigida resolvuntur quedam fumi que ledunt nervos sensibiles ex quibus rigor vel frigus generatur. Tertia signatio est / quod talis febris habet interpolationem veram in interpolata. vel declinationem manifestam quemadmodum in continua. Quarta est / quod talis febris maximam generat angustiam propter multitudinem et grossitudinem fumi de materia putrida generati propter quam fit deordinatio caloris et virtus ad interiora donec natura expellat se a fumo illo. et hoc tempus diversificatur secundum diversitatem materie in subtilitate et in grossitate. quod si materia fuerit subtilis et virtus fortis / cum velocitate dissolvitur et spergitur per corpus et redit virtus ad membra sicut prius. Si vero materia fuerit grossa et virtus debilis / erit e converso. Quinta signatio est in statu febris / quod tunc occurrunt accidentia signantia plenitudinem putredinis. sicut dolor capitis / malicia anhelitus / sitis et sitia. Sexta est / quod corpora non plene mundificantur apud quietem febris / sed remanent adhuc in corpore male qualities propter quas remanet debilitas in corpore / et

etiam redeunt ipse febres et accessiones. Septima est / quod non remanet univisiformitate quemadmodum et ceterę febres apud solutionem / sed quiescit omnino interpositis diebus et declinat. sicut in continua interparaxismos. Sunt et multe alie significationes / que in febribus particularibus de notant.

De febribus interpolatis.

De febribus autem interpolatis quedam pueniunt ex humore simplici putrefacto et vasa. ut ex fleumate naturali vera / quotidiana / ex colera rubea tertiana / ex colera nigra quartana. Quedam vero ex humore composito generantur / ut quotidiana aliqua est ex fleumate acetoso. aliam ex vitreo / aliam ex dulci / aliam ex falso. Et iste febrium diversitates / propria signa dinoscunt. In istis autem febribus cõter accidit dolor capitis / insipiditas oris / guttas corporis / frigus precedens / calor subsequens / singulis diebus accessio renouatur. et quod prius est / aliquoties duplicatur. Omnis febris materia congrua medicina digeratur / dividatur / et expellatur / dieta congrua regatur. precaueat etiam medicus / ne in quartana / vel eblicam terminetur.

De tertiana.

Tertiana febris fit ex colera putrefacta / ex vasa et non collecta ad apostema. Fit autem tertiana / alia ex colera naturali / alia ex innaturali. ut ex colera citrina vel vitellina. Tertiane ex colera naturali facit hunc signum. de tertia die in tertia affligit / et potissime circa horam tertiam. Primo frigore. deinde calore / dolore frontis / amaritudine oris / siti / tinnitu aurium / instantia vigiliarum / urina rubea / subtilis et tenuis. xiiii. horas ad plus potest habere in labore. et alias. xiiii. horas in quiete. Symptomata vero materie dispoent variantur et signa. nam si materia fuerit in ore stomachi / dolor frontis est maior. Si vero sit in asperitate siccis / gutturis et oris adest voluntas vomendi. urina enim colerata. Si fuerit in intestinis / predicta signa non sunt ita intensa / sed dolor est circa umbilicum et urina est magis intensa. Si vero fuerit in epate / vel in cistis fellis coloratio erit urina cum spuma crocea. Si autem fuerit febris ex colera citrina vel vitellina / variantur in parte signa. quia affligit primo frigore / deinde lento calore / inter horam colere et fleumatis mouetur. urina est citrina / medicriter tenuis / plus tamen accedens ad tenuitatem. horis incertis mouetur. quia modo anticipat / modo suboccupat. assunt et predicta signa. scilicet dolor frontis. et cetera. sed sunt potius remissiora.

De infirmitatibus

Hec febris sicut et quotidiana aliquando est simplex/aliquando composita. Simplex est que fit ex vna materia in vno tñ loco putrefacta. Composita vero siue duplex que fit ex diuersis causis in diuersis locis putrefactis. sicut continua fit duplex quoniam flegma diuersum in diuersis locis est putrefactum. Signum autem talis tertiane est/ quod omni die affligit. primo frigore/ deinde calore/ sed de tertio in tertium quiescit/ et in diuersis horis. Urina mediocris est in substantia sub rubea vel ruffa/ superius aliquantulum obumbrata. Causa itaque simpliciter tertiane cognita/ diuersa primis ordinibus secundum etatem/ secundum tempus et nature qualitatem/ deinde medicina debita subsequatur. Primo materia cum syropo acetoso digeratur/ digesta cum oximelle laxatiuo purgetur cum alia congrua medicina. Si fuerit materia in ore stomachi/ vomitus prouocetur/ digesta tamen prius materia. quia digesta oportet medicari et mouere non cruda. ut dicitur in ampho. Materia vero cognoscitur per anticipationem accessionis/ per remissionem rigoris vel frigoris. et caloris augmentationem/ per maiorem afflictionis plenitudinem/ per urine inspissationem. quando ergo apparent talia signa digestionis/ purgetur materia ipsius febris siue sit composita siue simplex. Ista tamen semper adhibeatur consideratio et cautela. ut si fuerit materia simplex/ medicina sit simplex. et ubi duplex materia/ et ipsa medicina duplex.

De Quartana.

Quartana fit ex melancholia putrefacta ex vasa et non collecta ad apostema. Fit autem ista febris aliquando ex melancholia naturali/ aliquando ex non naturali. Quartane ex melancholia naturali facie sunt signa. De quarto die in quartum affligit horripilatione. primo deinde calore lento. xxiiij. horas habet in summo labore. ecq. xviii. in quiete. In horis autem melancholie affligit scilicet a nona inferius et seruat certa tempora accessionis. urina post accessionem citrina vel subcitina in diebus interpolatur quasi cruda pallida. s. vel subalbida et tenuis apparet. Si in stomacho materia fuerit/ adest oris acerositas cum stocamia et frigore et alijs signis pessimis et inordinatis. quia adest tristitia/ timor/ anxietas/ et alie anime grauissime passionis. et precorpius grauitas/ pigritia/ indigestio/ inflatio laterum/ ponderositas crurum et corporum/ vigiliarum inquietudo/ timor in somnis/ liuiditas in vnguibus et labijs/ marie in tempore accessionis. Dolor etiam accidit lumborum et sinistri hypochondrij cum timore

re spleuis appetitus fortitudo. quia ex melancholico humore graui et ponderoso/abus depmit/ ad fundum stomachi. vñ ore stomachi remanente vacuo desiderium excitat. Alie species quartane que accidunt cum admixtione alterius humoris. De dicunt noibe. et in illis mutantur signa secundum qualitates humorum/ que cum humore melancholico commiscentur. Illarum febrium differentias/ non est parum negotium declarare. Cognita igitur quartane causa et propria diuersa a principio dicitur fortia digestiua quia spissa est materia et compacta/ et ideo dicitur ea que natura digerant et mundificant. sicut oximel simplex et squilliticum. et huiusmodi materia digesta purgetur cum sibi appropriata medicina. cum calidis et aptis uis herbis ac mundificatiuis baluceis et subsumigetur. caueat a cibis melancholicis et nociuis/ utraque electuarijs/ et puluibus calidis confortatiuis humoris melancholici/ sumptiuis et alteratiuis/ et lenificatiuis. sicut est dyasene/ dyaborago/ letricia/ gallinis/ et huiusmodi. cum calidis viuentis et confortatiuis inungatur.

De Continua.

Febris continua puenit ex humore putrefacto intra venas cuius fumus perens ipsum ledit et febrem que dicitur continua corpori introducit. Dicitur humor aliquando est simplex/ aliquando compositus. Simplex quoniam putrescit sanguis in vasis/ et continuam inducit que synocha dicitur. Quoniam vero non putrescit/ sed quantitate superabundans conculcatur. fumositates vero conculcate calefiunt et distemperantur/ que distemperate spiritum vitalem distemperant/ et sequitur febris que dicitur synocha/ inflatiua. Quandoque etiam colera putrescit in subtilissimis venis oris stomachi/ cordis/ epatis/ et pulmonis/ que dicitur caufon. quia membra spiritualia urit et incendit. Quandoque etiam in alijs venis putrescit/ et dicitur tertiana et continua. Quandoque etiam colera et sanguis. si militer putrescunt in vasis. et siquidem maior pars sanguinis putrescat/ fit febris synodiches si vero maior pars colore putrescat/ dicitur caufonides. per varietate autem causarum variantur et signa. Synochi itaque hec sunt signa. febris continua/ dolor frontis et tymporum acutissimus/ sitis vehemens/ oris dulcedo/ urina rubea et spissa et quodammodo liueas. Eadem fere etiam sunt signa in synochia inflata excepto proliuore urine. apparet etiam oculorum eminentia cum venarum plenitudine et rubore faciei/ et totius corporis grauitate.

In caufon ho 7 alijs appet vrina rubicunda/
subulis 7 tenuis quadaz nigredine obumbra
ta/dolor frontis 7 tympoz catus q oculi 7 tym
pora vident davis pforari. color in corpe mix
tus cum citrino. fit indeficiens vigiliay instan
tia/lingue aspitaz 7 exustio cum pftipatoe ve
tris si peccauerit colera in qualitate vel in qua
ritate accidit ventris fluxus 7 vomitus coleri
cus. Eadem signa apparent in caufonide 7 sy
nochide. differentia tamen illaz. discernit po
tissime p vrinam. In his febribus ptnuis ex
sanguine generat/dz fieri sanguinis subtra
ctio ex vtroqz brachio vrinbus pmittentibus 7
etate. Dieta taliu dz ee tenuis 7 frigida sicut mi
ca panis i aqua lota/vel poma /bruna cocta
7 huiusmodi. Medicina debz esse sanguinis
repsliua 7 alternatiua. vt syropus acetosus/vi
olaceus /7 huiusmodi. contra syntonica. scz
contra vigilias 7 dolorem frontis /7 huiusmodi
maxime insistentum est. Iste infirmitates qu
qz sudore/quandoqz fluxu sanguinis p nares
vel aliunde salubriter terminat.

De fleumate.

Fleuma quicqz putrescit in vasis 7 facit
quotidianam ptnuam. cuius signa
sunt calor ptnuus. s in nocte maior/7
sine aliquo typo guedo capiti/ori insipiditas
vrina par colerata 7 spissa. horas bz. xvij. in
summo labore. 7 vi. in fleumate quiete. Aliqu
etiam melancolia putrescit in vasis 7 facit q
tanam ptnua. cuius sig sunt calor ptnuus. sed
de quarto in quartu die sp maior. 7 sic sine ty
po guedo capiti/calor lentus non multum in
tensus. 7 iste due vltime febres no discernunt
de facili p vrinam. Quicqz etiam putrescit fleu
ma extra 7 colera intra. 7 tunc febris inde gene
rata di minor enutricibus /cuius sig sut eadez
que 7 ptnue quotidiane. 7 tuc in sero ill adest
frigus/7 maxime frigesct tuc extrema adest g
uedo capiti/palpebray oppssio falso somno
opprimi. xvij. horas bz in summo labore. 7 vj
in no summo. s illd no summum summ? e sume
quotidiane ptnue. Quicqz putrescit fleuma in
tra 7 colera extra. 7 sic fit medius enutricibus/
7 signa sunt calor ptnuus. s de tertio in tertiu
guus intendit. 7 fit cu frigore pcedente cu do
lore capiti 7 siti. xxxvj. horas bz i summo labo
re. vij. in fleumate qete/vrina rubea mediocri
tenuis /vl spissa /vel liuida. Aliqu putrescit me
lancolia ex 7 colera intra. 7 fit maior enutrici
bus/in quo e maior calor. 7 omnia syntonata
peiora q in pombus. Urina aliqu est vindiis /

aliquando nigra /aliqu liuida 7 discolorata/
que omnia sunt sig mortificationis .xj. horas
bz a summo labore/7. xij. in no sumo. Istaz
februu ppositaz spes 7 differentias vix perit
medicus pot discernere. qz vt dicit hypo. i am
pho. Acutoz morboz non sp sunt pnunciato
nes certe neqz sanitaqz neqz mort. vt dicit gali.
qre in talibus morbis aliqu pfectus medicus
errat ppter velocitatem motus materie morbi
7 etiam ppter defectum vel pntem patienti q
ignorat. 7 ideo b finem de istis febribus impo
nemus. Que. n. b posuimus ab Isaac/a con
stan. ab Auic. ab alex. certissime tradita repi
mus. 7 etiā a Gali. Hoc aut non lateat q mi
nor enutricibus curat cum difficultate. medi
ho vix/ai aliqu. s maior nunq nisi diuina ma
nu. vt testat Gali.

De Doripilatione.

Doripilatio est qdam pua 7 pua di
spositio ex febrili materia in corpe sur
gens accessiones febriles pnticians
7 pcedens. Vt aut ex frigido fumo a frigida
materia fleumatica vel melancolica resoluta/q
subito p mebra se corpis diffundens/nervos 7
musculos tangit. Ex sua frigiditate autem con
stringit. vñ radices piloz stringens poros clau
dit/7 ipos pilos rectos 7 rigidos fumus frigi
dus facit. vñ horripilatio sim fido. Dorrida
di piloz erectio qu cu quoda horrore alcius
timor gra pili capiti subito eleuat. timor enim
subitus calore ad interiora reuocat. 7 ideo cor
poris superficies a calore depaupata extenuis se
pbit 7 corrugat. 7 sic pns pili in superficie cut
involuntarie erigunt. Eadem g est ro 7 causa i
febricitantib? horripilatois 7 tremor/7 frigor/7
rigor. vt dicit pstan.

De fastidio.

Intra membra nutritiua diuerse acci
dunt passionis. sicut circa stomachuz
fastidium /bolismus /vomitus /7 bu
lusmodi. Fastidium est immutatio appetit
vt dicit pstan. Est aut fastidium aboz 7 potuum
involuntaria abhoiatio nnti nutritiue maximu
inferens nocumentu. vñ dz fastidium/qi facies
tedium. vt di. fsi. qz in illo inuenit ho fastidio
sus tediū/in quo alit recipit solacium 7 nature
oblectamentu. ffit aut tribus modis/ex spūuz
defectione /ex nervoz sensibiliū opilatōe/ex hu
moz calidoz vel frigidoz nimia repletōne. p
mum pz. qz ai spūs sint infra nntu vt eas ex
citet ad suas pagendas opatoes /ex eaz defec
tu appetitiue nnti opatio impeditur. Scdm
etiam pz. appetitus. n. stomachi qui pprie dz
desiderium a duplici virtute perficitur salis/

De infirmitatibus

naturali appetitua ⁊ ab influente sensitua
Cum igitur nervis sensibilibus opilat / spiritus
animalis non possit descendere ad os stomachi
ut perficiat appetitum non immerito altera causa principalis
deficiente deficit appetitus. Tertium patet.
quia cum ratione vacuitas fiat appetitus / reple-
tione facta ex humore / appetitus non immerito
impeditur. Signa autem quando deficit ap-
petitus propter defectum spirituum sunt ista / totum
corpus macilentia ex febre precedente / ex ieiunio
nimio / ex vigilijs ⁊ fluxu ventris nervorum compri-
lacionem cognoscimus ex hoc quod patiens in assu-
ptis nullam habet vel parvam delectationem ⁊ tunc
maximam partem stomachi indigestionem. Stomacho
propter abstractionem spirituum in frigidato-
ribus etiam in transitu sentitur frigidus. propter
predictam causam calidorum cognoscimus hu-
morum abundantiam ex amaritudine oris / ex sic-
citate lingue cum siccitate ⁊ ex calidis fumositate
palatum excoeriantibus. Adest etiam quando
quod vomitus croceus frigidus humores sanus
esse in causa ex eructationibus acidis vel insi-
pidis siue fetidis / ex indigestione ⁊ stomachi
guedine. Quando igitur defectus spirituum est in
causa / opandū est contra illa propter que sunt spi-
ritus in defectu. quia si ex febre / agendum est con-
tra febrim. si ex ieiunio ⁊ corporis consumptione
perdita / sunt abis ⁊ electuarijs confortantibus
reparanda. ⁊ sic de aromaticis ceteris fiant fassa-
menta spiritus reparantia ⁊ officium stomachi
confortantia. ex aceto scilicet ⁊ menta ⁊ huiusmodi.
aromatica sepius naribus apponant. Si fue-
rit opilatio in causa videlicet si nihil obsterent
quod patiens de mediana dextri brachij minuat
dentur calida diuisiva / calida etiam confortantia
ut dyacimium ⁊ similia. nisi nimia calidi-
tas sit in causa. tunc. n. syrupo acetoso est ven-
dum / ⁊ materia congrua medicina est euacuan-
da. Si humores frigidus sunt in causa / Purgetur
stomachus cum benedicta vel alia congrua me-
dicina ⁊ calidis confortet / diuersa cibaria sunt of-
ferenda etiam si aliquantulum fuerint nocua.
si ea desiderauerit / ut sic in eis excitetur appe-
titus. Juxta illud hypo. Parum deterior ab
⁊ potus melioribus quidem / delectabilis non ma-
gis est apponendus.

De Bolismo.

Bolismus est immoderatus ⁊ qui can-
tinus appetitus. Dabet autem fieri ex
frigiditate oris stomachi durante / aut
ex parte cum humore / frigiditas igitur intensa assum-
pta cibaria vi expulsiōnis trudit ad inferiora / ⁊
sic stomachus inanitus ratione vacuitatis appetit.
Stomachus autem ex multis causis in frigidat / si-

cut ex nimis frigida dieta ⁊ huiusmodi. Dicit
Galienus quod bolismus nascitur ex nimio calore mem-
brorum quorum venae trahunt ab epate. epate vero
plurimas venas extrahit a stomacho. a quo
subito inanitur stomachus / ⁊ sequitur appetitus
quasi continuus ⁊ immoderatus. ⁊ dinoscatur per
intensionem urine / quia cito aduenit. nec tam
per eum spiritus deficit. isti conuenit frigida medi-
cina ⁊ grossa dieta. Bolismi autem hec sunt si-
gna. scilicet quod homo plus debito appetit ⁊ plus so-
lito comedit. ⁊ tamen ex assumptis nihil corpori
addit / sed attenuatur potius ⁊ marcescit. Ad-
est frequenter fluxus ventris. Accidit autem ap-
petitum immutari ut appetat quis nocua. ut
carbones terram / ⁊ salem / ⁊ huiusmodi. ⁊ ha-
bet fieri ex humore melancholico vel colerico in-
ficiens os stomachi. ⁊ quasi quandam lanugine-
m inducente. unde stomachus infectus ratio-
ne conformitatis appetit talia / ut in pregnantis
patet. in emoroidarum ⁊ mensurorum retentio-
nem patientibus / in quibus furius ab immu-
do sanguine resolutus. inficit nervos sensibi-
les stomachi ⁊ immutat appetitum. Contra
bolismum ergo dentur calida stomachum con-
fortantia. Dentur etiam cibaria vinctuosa ⁊ mul-
ta pinguedine addita / ut vinctuositas ori sto-
machi intrans / fastidium generet ⁊ inducat / ⁊
si humor frigidus ac fleumaticus fuerit in cau-
sa / ut frequentius accidit / stomachus purgetur
tandem calidis electuarijs interius / vnguen-
tis calidis exterius confortet. Consimili modo cur-
ret inordinatus appetitus.

De singultu.

Singultus est sonus violente motio-
nis stomachi ex spasmosa dispo-
sitione. fit autem duplici de causa principaliter.
scilicet ex nimia repletionem vel ex inanitione
⁊ quibus ex frigore. his. n. de causis nervi stoma-
chi habentur. quibus contractus / fundus stoma-
chi superius eleuatur. virtus autem regitua ni-
tatur ipsum ad naturalem situm siue positionem
reducere. Ex tali. n. ascensu vel descensu (ut di-
cunt quidam) fit quidam sonus qui dicitur singultus
vel ut mihi videtur dum fundus stomachi eleua-
tur aer in medio contentus vi expulsiōnis exiens
dum alteri aeri obuians per angustum transit
facit sonum qui dicitur singultus. Quando ac-
cidit ex repletionem / fit cum vomitu humorum
vel aborum. Et accidunt euacuationes diuer-
si saporis secundum humorum abundantiam
⁊ diuersitatem / ⁊ plethorica est corporis habi-
tudo. Dieta enim precessit nimis larga.

Quando autem fringit et inanitione cognoscit per febrim/vel fluxum ventris/vel sanguinis et per alia/que extenuant corpus. Sed quando accidit ex frigiditate/cognoscit per frigiditatem aeris/vel per dietam frigidam precedentem et huiusmodi. Contra singultum ex repletionem/utendum est vomitu et alijs euacuationibus calefacientibus et desiccantibus. Contra singultum ex inanitione si fuerit sine febre/utendum est restauratiuis et humectantiuis. Si vero fuerit cum febre periculosior est. Contra singultum ex frigiditate acualiter calidis et potentialiter utendum est. valet etiam stemuratio si puocet. valet etiam timor si ex improviso incurrat. vel si aliquod valde verendum subito obijciatur. Nam calor reuocatus ad interiora propter verecundiam vel timorem dissoluit fumum/que materia est singultus

De vomitu.

Vomitus est aborum et humorum a stomacho violenta reiectio. Et hoc fieri istis modis/aut vi nature/aut vi sintomatibus. Quandoque enim superabundat in stomacho humores calidi/quandoque frigidi. Unde quandoque ex caliditate ebullitionem faciente/et humores dissolvente/sit eorum per vomitum expulsio. Sicut enim frigiditas intensa in ore stomachi vi compressionis repellit humores et cibaria inferiora. et est causa solutionis per secessum. sic caliditas dominans mouet eos aliquando sursum et est causa euacuationis per vomitum. Aliquando etiam fit ex ciborum et potuum superabundantia. que cum natura non possit regere vel digerere/ea repellit a se tanquam sibi superflua et nocina. Aliquando etiam accidit ex qualitate cibi vel potus et ex eius acumine. unde mordicat nervos stomachi/et puocat ad stomachum. Aliquando fit ex debilitate virtutis retentive et fortitudinis/expulsive. unde stomachus non valens assumpta retinere/per incontinentiam vomit ea. Aliquando etiam fit vomitus cum inferiora ventris fuerint fortiora et expellunt suas superfluitates ad superiora/et natura non valens retinere ea/inimmo abominans et abhorrens per vomitum expellit. illa etiam fit aliquando per compressionem et eleuationem stomachi ex vicinitate et colligantia aliorum membrorum quando casu aliquo patiuntur. ut ex matrice. unde frequens vomitus signum est impugnationis. ut dicit Galienus. Vomitus itaque laudabilis est quando fit vi et operatione nature. vel quando fit sicut oris/et quando oportet adiutorio medicine/ quando fit in dicerentis et eger ex vomitu releuatur. Vomitus enim laudabilis

stomachum mundificat/seruitur digestive seruit et ministrat. totam naturam exponere/ab infirmitatibus infundis totum corpus hominis alleuiat. Si autem fuerit illaudabilis/serua operatur. Omnem autem vomitum naturaliter procedit motus et tremor labiorum/conatus et angustia spiritualium membrorum/nausea et abominatio/oris apertio/lingue distensio/et extensio venarum/arteriarum et nervorum/lachrymatio in oculis/emissio sudoris immutatio gutturis. Vomitus igitur si fuerit necessarius puocet amariacum/et infectio lingue palati atque oris. Si superfluum et nocuum/restringatur. Circa vomitum autem ex frigida causa valent calida et confortatiua/tam electuaria/que vnguenta. valet etiam dyacoronitio calidum dyanisum/dyacinimum et hmoi. et calidam non causam valent frigida et sicca. restrictiua et refrigeratiua. ut quibara/rosacea/dyaronon/trisandali et huiusmodi. Et hoc de vomitu dicta sufficiant.

De dolore stomachi.

Dolor stomachi multum de causis habet fieri. scilicet ex calore dissolvente/ex frigore coarctante/ex ventositate extendente/ex apostemate componente/ex humore calido vel frigido villos stomachi inuisicando. Ubi calor est in causa/dolor est pungentius/eruacuatō calida/parum pallida vrina. Grossa cibaria bene digerunt/subalia adurunt/amaritudo oris/secessus/colericus/vrina crocea. Ubi vero frigiditas cum humore est in causa/est dolor grauatus/dura male digerunt/leuia et subtilia melius/solet adesse vomitus stematicus/aud ventris stipatio/eruacuationes acetose. Ventositas si est in culpa cognoscit ex rugitu et gurgulatione/et eruacuationibus insipidis ex quorum emissionem patiens alleuiatur. Apostema si est in stomacho cognoscit ex febre et comitante ex punctura et ardore/et indigestione/et orificij extensione. Si igitur calor cum humore sit in causa humor digeratur et cum medicinis proprijs/purgetur stomachus/cum electuarijs frigidis confortetur/cum vnguentis frigidis exterius fomentetur. Si autem frigiditas cum humore sit in causa/curat modo prius. Si ventositas sit in causa curat cum illis que extenuant ventositatem. ut dyamarrum/dyacinimum/et hmoi. Magna enim ventositas in corpore et spiritualiter in ventre causat torsiones/que se inter humores insonit/ut dicit Galienus. et ideo oris ut sibi succurratur cum medicina ventositate ventris dissolutiua. et ideo dicit Galienus. ut ventosa sine scarificatione circumdet

De infirmitatibus

umbilicum / et ventositas exibat ab interioribus ad exteriora. quia sicut idem dicit. Plus ventositas ledit in multis causis quam humores. ut patet in hydropide. de quibus idem in eodem capitulo dat exemplum. Quicumque igitur vult perpetuam corporis custodiri sanitatem / custodiat stomachum ne nimium sumat cibum. Summa enim et perfecta medicina est abstinencia. ut dicitur in. iij. ca. de fastidio.

De dyarria.

Solet etiam ventri accidere dolor et torsura. ut dicit idem constantinus. ex humoribus in intestinis inuiscat. sicut dolor yliacus / colericus / et similes passiones. Accidunt autem iste infirmitates quandoque ex interdusa ventositate viscerum obvoluto extendente. quandoque ex humorum multitudine viscerum substantiam aggrauante atque ex aliquo apostemate lesionem intestinorum substantie inferente. aliquando ex lumbricorum multitudine viscera interius corrodente. aliquando ex aliorum membrorum colligantia compassione intestinis inducente. aliquando ex humorum acumine intestinorum substantiam mordicante et ulcerante. et iste passiones proprias habent causas et proprias significationes. Ventositas ergo cruda et grossa ab humoribus resoluta quando cum febris includitur in intestinis multas generat torsiones. et si fuerit resoluta fumositas vel ventositas a materia sanguinea erit dolor infirmitas. ut dicit commentator. Si ex colerica / erit pungentius si ex fleumatica / dicitur extensius. sed ex melancolica. dicitur grauatius. si vero ex vitreo fleumate / dicitur coglatius. Quando autem ex sola ventositate est / tunc dicitur dolor deambulatiuus. Ita dicit de verbo ad verbum commentator super Johannem. Et his verbis videntur sepe magistri et auctores. Ista igitur passio curatur cum dyasoreticis medicinis id est euaporatiuis / extenuatiuis ventositatis / et consumptiuis quando vero replent intestina grossa et viscosa / grauisimas inferunt passiones. ligant enim intestina et agglutinantur viscosa supfluitate. unde natura non se potest a supfluis expedire. unde necessaria non sequitur interiorum torsio / inferiorum compressio / ex repulsione fumositatum superiorum summa perturbatio. quandoque mors et subiecti destructio. ut patet in yliaca et colerica passione. In tali itaque casu solent primo apponi mollificatiua et materie indurate humectatiua. deinde aliquotulum mordificatiua / tandem necessaria pur-

gatiua. et sic exonerat interioribus et purgat / rota natura ad persistentiam debitam reuocet. Quando vero apostema occupat stomachum / vel intestina ex materia atque distensione apostemat / sentit dolor et grauedo in stomacho et etiam in intestinis. et secundum quantitatem materie et qualitatem apostemat / intendit et remittitur impetus angustie et doloris. dolor autem semper tanto est grauior / et periculosior / quanto in subtilioribus et grauioribus comprehendit intestinis / quia minus patet locus euacuationis et euacuationis. Iste tamen interius et exterius confert medicina mediocriter refrigeratiua / ratione febris mitigatiua / ratione doloris maturatiua et immundificatiua / ratione apostemat / solidatiua et sanatiua ratione subsequenti / vel ceris ne locus remaneat vlcerosus. et ista omnia et multa alia patent in viatico et in plate. que habent ponere esse supfluum. Quando enim lumbrici sunt in causa / maximus instat dolor. Sunt autem lumbrici vermes quidam longi / rotundi / et acuti / ex viscosis et crudis humoribus / in intestinorum interioribus generati / qui cum fuerint in quolibet et longi / et in quibusdam intestinis generati. dicuntur lumbrici qui longi. ut dicit constantinus. Si vero in inferioribus et grossioribus sunt nutriti / ascalides dicuntur cucurbitum. Hi secundum diuersas materias ex quibus fiunt / diuersas habent species et figuras. Nam ex falso fleumate fiunt vermiculi longi / graciles / et acuti. Nam dolor istius fleumat / qui habet motum a centro usque ad circumferentiam perhibet materiam nimis in longum. Siccitas vero cum habeat motum ad centrum et possit materiam dilatari / restringit et coartat eandem in rotundum. et ideo vermiculi sic generati / longi sunt et rotundi. Ex fleumate vero dulci fiunt vermes longi / et lati / longi quidem ratione caloris. quia calor proleget lati vero / quia se humor diuidit et dilatat. Ex fleumate vero acetoso quod frigidum est et sicum / acuti et rotundi. quia utraque qualitas cum habeat motum ad centrum / repugnat latitudini et longitudini. Ex fleumate vero naturali cum sit frigidum et humidum / fiunt breues et lati. breues quidem ex frigiditate / lati vero ex humore. isti dicuntur ascales vel cucurbitini. quia se mini cucurbitae assimilant. Hi vermes grauissimas inferunt corruptiones. febris adest puritatis narium / stridor dentium / abominatio cibi / stupor et alienatio mentis / clamor in somno / tremor corporis / emissio lingue / et masticatio cum nihil habeant inter dentes. Et ista omnia accidunt propter colligantiam intestinorum ad ista sensuum et ad maxillas. igitur ut dicitur

cit pstan. vt citius eijciant / alioquin corp' ab eis psumitur / & membra remolliunt / nec expelluntur / nisi qm moriuntur. Dum enim viui snt cum intestinis inuiscati sunt & de faali nō exeunt / s' mortui abhorrente eos natura eijcunt / tamen aliquando exeunt / s' quasi mortui & statim moriuntur. cum rebus etiam amaris occiduntur. sicut absinthio / & hmoi. que omnia in eodem capitulo recitat pstan. Debent autem omnia talia amara dari cum melle vel lacte / vel cum aliquo dulci. dulcia. n. vermes diligunt que cum sibi incorporant / recipiendo amaritudinem se occidunt. Ibi. n. latitat hamus sub esca quando matrix vel vesica patit / & intestina ppter colligantiam patiunt. Nam collo vesice opilato / retenta vna vesica distenditur / q̄ distensa intestinum quod sibi adiacet comprimitur / & ad fecis expulsionem impedit. & idcirco ventositate colerica passio generatur. Hec passio generat (vt dicit pstan.) in quinto intestino quod vocat colon. i. concauum. & est i dextra parte ventris inferioris circumcingens. sicut zona parua vsq; in partem sinistram. Causa autem huius passionis est septiformis. vt idē dicit. Prima est calor igneus & colericus febilis infmixtus. desiccans fecis humiditatem & indurans / exire non pmittens. Secunda cā est cibi siccā & stiptia grossicies / egestionem exire p̄hibens. Tertia est fleuma. viscositas vias egestionis pdudens. Quarta ē grossa viscositas cum viscosis humoribus se immiscens & descendens. Quinta est causa cū apostema in intestino nascens substantiam feculē tam exire libere cobibens. Sexta multitudo ascaridum & lumbricorū mortuorum & inuiscatorum / i hoc intestino exire non valens. Septima est intestini insensibilitas nocumentuz fecis non sentiens nec expellens. Hec passio quātuncq; de cā generata / dira infert corpi tormēta. vnde gñ alia & ppria habent accidentia. Adest. n. generalis vomitus / abominatio / tortura / & dolor intollerabilis ex parte illa ventris p̄stipatio. & si est ex calida causa / vent' videt acubus pungi. Nam & patiens cito morietur si non habz remedium. si ex frigida est / tunc nimia sentitur grauitas. lentus tamen est dolor & in vno loco. Si vō est ex ventositate / dolor est extensus & immutat locum cum gurgulatione & inflatione. si est ex apostemate / sentit calor. dolor adest. febris cum siti & asperitate lingue. Si ex lumbricis tortura sequit & dolor / & abominatio aliquando p os eos vomunt & breuiter morbus est pestifer & mortalis. cito interficiens / nisi efficacit succurratur. Primo igitur

sunt cause morbi mitigande / dissoluede / & destruede / p balneationes / calefactiones / dissolutiuas / & liquefactiuas vnctiones / vt est anatison / ylion / & huiusmodi. Si vō p mitigatiuā non cessauerit dolor / tunc ad fortiores procedendum est medicinas dissolutiuas / purgatiuas. sicut in viatico continetur. Huius passio ni est cognata yliaca / ab ylion intestino dicta & est intestinum gracile & longum inuouens ac cumquaq; alia intestina. & est a carne discoopum vnde valde est sensibile. vnde & h passio vocatur vna de peracitis secūdum gali. qz vno die vel duobus interficit. & ideo periculosior est q̄ ipsa colerica. consimili tamen modo curatur. ex consimilibus enim causis generat sed maxime ad apostemata vt dicit constanti.

De dissenteria.

Aliquando etiam patitur venter ex ciborum & humorum lubricitate & acumine. vt in dissenteria / sitientia & diaria. & hec inter se differunt. Nam. (vt dicit constanti. & plate.) dissenteria est flurus ventris cum excoziatione intestini & sanguinolenta egestionē. Et dicitur a descendendo. quia in ea scinduntur intestina. & fit ex colera naturali vel innaturali intestina torrodente & excoziantē. quādoq; etiaz fit ex fleumate falso & quādoq; ex melancolia adusta. quādoq; ex vitio epatis / & dicitur epatica quādoq; ex debilitate p̄tentue virtutis sanguinem retinere non valentis. quādoq; ex nimia sanguinis abundantia maxime in detruncatis sanguis consuetus transmitti ad nutrimentum membri quādo abscisum est membrum / cum non inuenit membruz quod nutriat superabundat in epate & per incontinentiā emittitur. & dicitur impropria dissenteria. fit etiam sepe ex vitio intestinorum. & tunc sūt tres species. In prima resoluitur in testinorum viscositas. & apparet egestio sicut lotura carnis pinguis. In secunda villi stomachi abraduntur / & apparent q̄si rasura pergamenti. In tertia per frustula emittuntur intestina. & tunc apparent quasi carnose & neruose & arteriose resolutiones. Prima igitur species bene curatur. secunda vix. tertia nunq̄. similiter epatica vix curatur. Dissenteria igitur signa sunt sanguinolenta egestio / torsio ventris / dolor pinguuis. quādoq; ḡsit excozatio intestinoꝝ superiorū quāq; medioꝝ / quāq; inferiorū. & secunduz h vanaur dolor tūc in ventre supremo / nunc circa vmblicum / nūc in infimo. Secūdu igitur

causarū diuersa genera / diuersificari etiam so-
let medicina. p̄mo ḡ solet mundificari humor
peccans. deinde fluxus incipi. et h̄ tam syro-
pis q̄ electuarijs. tā emplastris / q̄ vnguentis
stipitijs et restrictiuis. Interior h̄o medicina iu-
uat efficacius / q̄ in superioribus intellinis est
materia / exterior h̄o plus adiuuat inferiora. sti-
ptica igit̄ et restrictiua d̄z esse tam medicina q̄
dicta.

De lienteria.

Lienteria est fluxus ventris cum indige-
sti cibi et potus emissioe q̄ nulla fit
immutatio circa cibum. s̄ sicut accipi-
tur / sic emittit̄. que stringit aliqui ex villosi sto-
machi abrasione / vñ stomachus nō valet abū
retinere. q̄z fit ex viscosa et flegmatica hūoro
sitate villis stomachi et intestinorum adherēte.
aliqui ex apostemate. q̄ tunc ex abis plus gra-
uaat stomachus / et ideo sensu nature mouet sto-
machus ad expellenda cibaria anteq̄ digerant̄.
Cures h̄ infirmitas sicut sup̄ dicta.

De Diarria.

Diarria ē fluxus ventris simplex cū ci-
bi digesti emissionē absq̄ sanguinea
egestione. s̄ fit aut̄ aliqui ex ciborū mul-
titudine et eorū liquiditate et acumine. aliqui ex
colera peccante in q̄ritate potius q̄ in q̄litate
q̄ si qualificatiue peccaret potius dissenteria
induceret q̄ diarria. q̄z fit ex fluxu humoris
ad intestina a capite defluentis et ea vel mor-
dicantis / vel lubricantis / et tunc emittit patiens
spumas et ampullas. iux̄ illud Hypoc̄. q̄bus
spumose egestiones in diarria apparēt. bis a
capite flegma defluit / fluxus curat̄ p̄ diete tenui-
tatem / cū multitudo ciborū est in cā. si ex acu-
mine den̄ refrigeratiua et humectiua. si ex fluxu
humorū a capite / den̄ reumatica restrictiua. Et
h̄ de passionibus ventris / dicta iam sufficiant.

De Hydropisi.

Hydropsis est error digestiue virtutis / e-
patis tumorem et membrorū generās
et dicit̄ p̄stan. Dum. n. virtus digestiua
debilitat in epate / supfluitates multe ḡnantur
in corpe / que virtute vigoris expulsiue exterius
transmissē / membrorū inflatōnem generāt. s̄ fit
aut̄ tribus ex causis / generalit̄ ex retentōne sup-
fluitatum p̄ter naturam. ex fluxu humiditatis
p̄ter naturā. ex p̄napali distempantia q̄litate
ipius epatis. Dum. n. supfluitates p̄ter natu-

ram retinent̄ vt in menstruo et emoroidē et hu-
iusmodi / ex earū retentione opprimunt virtutes /
supfluitates generant̄ / ex q̄bus membrorū in-
flatio sequit̄. Ex fluxu vero humiditatis p̄ter
naturam dissoluunt̄ spūs / debilitant virtutes /
supfluitates ex indigestione supueniētes infla-
tionem membrorum efficiunt. Ex qualitatū
distempantia erant virtus digestiua in epate
q̄druplici s̄m. quatuor q̄litate p̄iunctione
et sic fiunt quatuor spēs hydropisis s̄m excessum
quatuor qualitatū. Prima est lentofleuma ex
distempantia frigiditatis et humiditatis. et d̄z
ab albo fleumate. lentos autem album d̄z.

Secunda ē hypofarica vel anasarca / ex distem-
perantia frigiditatis et siccitatis. Tertia spēs
est achites ex distempantia caliditatis et humi-
ditatis. Quarta spēs est tympanites. ex distem-
perantia caliditatis et siccitatis. s̄ sunt autem
hoc modo dum humiditas et frigiditas in epate
distempantur / virtus digestiua debilitat̄ / qua
debilitata supflua generat̄. que virtus expulsi-
ua transmittit ad superiora / vnde vehemens ac-
cidit inflatio frigiditate et siccitate distempata
in epate. Sicut virtus digestiua distempatur et
debilitatur / et aliquantulum fit expulsiua. et ideo
supflua non emittit̄ vsq̄ ad cutis exteriora. sed
sub carne retinet̄ / et ideo hec spēs d̄z hypofar-
cha. i. sub carne vel iux̄ carnem. Ex distemperā-
tia autem caloris et humiditatis per dissolutō-
nem spūum debilitatur vtraq̄ virtus. s. digesti-
ua et expulsiua. vnde supflua per totum corp̄
non expellunt̄ / s̄ inter ventrem et sifas t̄mmo-
do retinent̄. et h̄ species d̄z achites / quia venē
eorum percussus / resonat̄ sicut vter. achis. n.
vter d̄z. Caliditate et siccitate distemperans
spūs dissoluunt̄. et sic debilitata vtraq̄ virtute
superflua ex indigestione surgentia p̄ calidum
et siccum in grossam fumositatem resoluunt̄ / q̄
non expellunt̄ per totum corpus / s̄ circa ven-
trem retinent̄. et h̄ species d̄z tympanites / q̄ ad
modum tympani sonat venter. In p̄ma igit̄
spēs est inflatio per totū corpus / superficies al-
ba et mollis / digitus carni imp̄ssus signum fo-
raminis facit / et paulatim postea in se redit.
vrina est discolorata / alba et spissa. In secūda
spēs non est tanta s̄ fetet eorum caro. Quina est
discolorata et tenuis. In tertia specie est venē
inflatus et sonat percussus. sicut vter / vrina rubea / et
spissa. In quarta spēs excedit venē / et sonat sicut
tympanum / vrina discolorata et tenuis. collus
et extrema efficiunt̄ gracilia. et nares acute. et o-
culi p̄caui et rotundi. due p̄me species possunt
curari an̄ p̄firmationem. due sc̄dē an̄ p̄firmatō-
nem vix curantur. s̄ post p̄firmationem / nunq̄

Hydropicus ergo est corpore humidus / mol-
lis / gravis / et ponderosus / et sitibundus. quod quanta
to plus bibit / tanto plus sitit / et quanto plus bi-
bit / tanto plus paulatim deficit. Et amplius
inturgescit. Talibus diversimode pati-
entibus / diversimoda exhibetur medicina. eis
tamen valent ventositatis extenuativa / humores
intercutanei presumptiva / et virtus destructiva.
in epate confortativa. De quibus omnibus se-
quitur in viatico constan.

De bitericia:

Hitericia siue aurigo est cutis defec-
tio absque ipsius inequalitate. et dicitur in pla-
te. quod tres sunt species bitericie. crocea
ex colera naturali. viridis / ex nigra. Prima vo-
catur aurigo / quia atrium efficit hominem ad
modum auri. alia vocatur pegamitis. i. viridis.
ex colera. n. pratina vindicat. Tertia melanchi-
ton. i. nigra. quia ex colera nigra gignit et adu-
sta. sicut autem ex feruore et ebullitione sanguis
in coleram transeuntis ex calore superabundan-
te / et sanguinem inficiente. vnde defertur cum san-
guine ad cutis superficiem / et ipsam inficit et im-
mutat. aliquando fit ex opilatione superioris vel
inferioris poris astis fellis. vnde colera redun-
dat ad epas et sanguinem inficit. aliquando
fit ex apostemate vel febre continua sanguinem
immutante et adurente. aliquando ex corruptio-
ne aeris vel cibi et potus corrupti. vel ex mor-
su et punctura reptilis venenosi. His modis
sanguis inficit et ad nutrimentum membrorum
transmissus / ea secundum suam infectionem inficit et
corrupt. Bitericia ergo maxime calidam hanc
comitant. totius corporis infectio / dextre parti
calescitio / sitis / oris / amaritudo / dolor frontis
tinnitus aurium / vrina colorata / cuius spuma
est crocea vel viridis / vel nigra. omnia que de
corpore emittuntur predicto colore inficiuntur ex opila-
tione superiori causa immutat omnia inferiora. itaque
omnia inferiora sunt valde tincta. e converso autem
est si ex inferiori sunt omnia superiora magis tincta
et inferiora minus. Si autem fuerit ex febre et ex
vi nature post septimum diem in aliquo die cre-
tico cum diminutione febris et alleviatione pa-
tientis et symptomatis remissione bonum prendit
talis coleratio. et signat materiam febrem tunc pur-
gan. Si autem fuerit vi symptomatis. sicut solet ac-
cidere ante septimum diem periculum prendit.
Signat. n. materiam perire superiora. vel propter
sui multitudinem / vel propter sui fumositatem et a-
cumen. sicut expressit dicit Galienus. super amporis /
mis. Solet itaque talis passio curari per sangui-
nis mutationem / per infrigidantia et alteran-

tium appositionem / maxime super regionem e-
patis. quia ibi potissime inficitur ipse sanguis /
sicut in suo fonte. Dant itaque interius et in die-
ta et in medicina ea que reprimunt calorem / mundi-
ficant sanguinem et alterant ipsam malam sangui-
nis dispositionem. et si fuerit ex oblatione / dant
ea que sunt diuretica et aperientia. Non tamen
nimis calide. ut patet in viatico constan.

De emoroidis:

Emoroides sunt quique vene exites in
ano ex quibus diverse passiones fiunt. s. i.
inflatio / retentio fluxus. Quibus autem super-
fluitates vi nature transmittuntur ad partes illas
et ruptis venis illis emittuntur / et corpus a diver-
sis egritudinibus liberatur si fuerit fluxus im-
moderatus / varias efficiunt passiones. Quibus
vero propter consuetudinem retinentur / maxime egrit-
tudines consequuntur. ut hydrophisis. phis / ma-
nia / et melancolia. et. Inflantur autem hinc mo-
do superfluitates spisse et seculente ad venarum
ora descendentes ea inspissant et ingrossant
vnde fit inflatio. Aliquando orificia venarum
ex intensa siccitate coarctantur et inspissantur. quibus
per nimium fluxum videntur a circumscriptione
et tunc aut vix aut nunquam aperiantur. Aliquando
ex sanguinis spissitudine venarum capita opi-
lantur. Aliquando ex nimio sanguinis acumine
et liquiditate plus debito aperiantur. Retentio-
nem nimiam hanc sequuntur / grauedo capitis / pal-
lor faciei / lividitas / ponderositas renum et cor-
dium / dispositio ad hydrophisis et ad phisim.
Nimium fluxum sequitur debilitas et extenuatio
corporis / mutatio coloris / dolor et corrosio inferio-
ris partem corporis. et si fuerit continua nimis immode-
ratus / pessimas inde generat passiones. Si
vero nimis fluunt orificia venarum restringantur
restringentibus medicinis paulatim tamen si fuerit
maxime morbus inueteratus / ne sanguis sub-
ito repercutitur ad aliquod membrum refuda-
tur et perior morbus generetur. Unde Hypo-
cras. Emoroides sanantur antequam si non vix a re-
licta fuerit periculum erit. si vero nimis clauduntur / a-
perantur et rarefactis aperiantur.

De dolore renum.

Dolor renum a grecis nefresis dicitur. quod do-
lor affinitate habet cum colerica passione /
differunt tamen. quod dolor colericorum muta-
bilis est et instabilis. quotidie. n. mutat de vno
latere ad aliud latus. nefreticorum dolor stabilis
est. Patiuntur autem lumbi siue renes aliquando ex virore
aliquando ex humorum repletionem. aliquando ex ventositate.
aliquando ex lapide. omnia ista gravissimum inferunt

De infirmitatibus

dolorem / maxime si fuerit dolor in cā / cuius si-
gnum ē vrina intensa dolor acutus et pungiti-
uus. Si nō frigiditas fuerit in cā / cruda erit v-
rina et lentus dolor. lapis et arenule et alie sup-
fluitates diuerse in renibus generantur sepe. et h-
pāpue ex potu aque limose et grossa diēta. Ex
his. n. fiunt opilatōnes in renibus vel vesica /
et quāq; in essentia lapidis vel arenulaz p intē-
si caloris actōnem trāsmutant. hñtes lapides
pcomitant multa incommoda. s. difficultas v-
rinandi / colerica et hmoi. Opilatōne lapidū
opilant vīe vrinales aliqñ in pte. et sic strā /
guina qñ q̄s cum difficultate et guttatim migrit
aliqñ ex toto. et tunc oīo denegat et dissuria dī-
Ex humouibus. n. viscosis in renibus in vesti-
ca coagulat. fit calculus. iuuenibus pāpue fit
in renibus. pueri aut in vesica. qz vesice os stri-
ctum p̄hibet naturam exire. vnde lapis gene-
rat. vt dicit p̄stan. In pueris etiā est vrina ma-
gis grossa et viscosa diēta. Res autem viscosa
magis ē habilis ad coagulatōez et p̄glutinatōez
et ideo sepe in paruulis generat. Cognoscit au-
tem qñ lapis est in renibus vel materia lapi-
dis p̄ dormitatōnem pedis et core dextre partē
si in dextro rene sit causa. sinistre nō si in sinis-
tro. Si nō fuerit in vesica dolor circa pectūe
et periconion sentit. Preterea arenule venien-
tes a renibus sunt rubee. a vesica nō albe. La-
pis aut gñatus ab humouibus viscosis dissol-
uitur facilius et educit. ex arenulis nō difficili-
soluitur et curatur. In mulieribus autem rarius
generat lapis q̄ in masculis p̄p̄ meatus lar-
giores. et p̄p̄ debilitatem caloris desiccant hu-
mores et purificant / et p̄p̄ purgatōnes fre-
quentiores. multa. n. supflua ab eis p̄ mēstrua
educant. Sic infirmi sunt purgādi. in calidis /
et apertis sepius balneandi. abarijs digesti-
bilibus reficiendi. potibus et medicinis diure-
ntis aperitiuis et mundificantiuis refouendi. et
assuefaciendi. et aliqñ arti cyurgice dimitte-
maxime pueri. sc̄do adulescentes. In senectū-
te vero incisio piculosa ē. quia vltra q̄dragesi-
mum annum h passio non curat. (vt dī in am-
phozis.) Quicunq; nefrenia iux̄ q̄dragesimuz
annum non sanant / accidit inuolutaria vri-
ne emissio / que dyānes vel dyabetica passio
vocat. et hoc accidit (fm p̄stan.) p̄p̄ defectum
p̄tentive virtutis. multa. n. et fortis fit attractio /
humoris ad renes. et multa fit emissio supflui-
tatis ad vesicam / quam ferre non sustinet a se re-
ijcit p̄ vrinam. Aliqñ etiā accidit ex emollitōe
neruoz et relaxatōne lacertoz in collo vesice.
quāq; accidit p̄p̄ guttatim somni et multitudi-
nem humorū. vt p̄z in pueri ignorantibus et le-

crulo vrinantibus. et in bibulis ebriosis. Pro-
prie. n. p̄p̄rium est sustinentibus hanc passio-
nem q̄ sp̄ sitiunt et vix etiā aqua satari possūt.
(vt dicit p̄stan.) vnde sicut eam bibunt. sic eas
statim mingūt. Aliqñ fit ex humore subito me-
atus vrinales p̄stringente / et p̄tentam ibi hu-
miditatem vi oppressionis educente. Istam
turpem infirmitatem patiens necessaria sūt
repressiua caloris et s̄ptica confortatiua / calo-
ris renum extinctiua / et meruozum remollitōz
ad statum debitum reuocatiua. hoc fit p̄ portio-
nes et electuaria per cathaplasmatōnes et vn-
guenta. cauere tamen debet prudens medicus
ne semper ponat in hoc casu nimis humida
qz plus remolliendo lederent. nec etiā nimis
secca. qz calorem acuerent. sed modo ista mo-
do illa vt ex frigidis patiens humectetur / et in-
frigidetur. ex siccis vero coartetur humiditas et
membrum patiens confortetur. Super om-
nia diēta sit temperata / qz calida nimis nocēt
renibus et lumbis. nimis etiā frigida dige-
stiuam virtutem retardant in substantia et con-
cauitate epatis Et consilium est p̄dare talibus
temperata et composita. qz talis solet esse ma-
teria atq; causa. Derna dī pellicula ventris sc̄z
siphat crepatura. siphat enim quedam pellicu-
la est que membrōz nutritiuozum a generati-
uis ē diuisiua. sicut dyaphragma dī pellicula q̄
inter spiritualia membra et nimbilia est inter-
posita. Quando igitur contingat siphat vel
per discontinuationem vel per distorsionem
rumpi / vel etiā per calorem dissoluentem vel
humiditatem relaxantem remoliri etiā cōtin-
git intestina inferius labi / et in osseum testicu-
loz sc̄z folliculorum non sine dolore recolligi
atq; diffundi. fit autē istius pellicule diuisio vel
relaxatio aliquando a causa extrinseca sc̄z a ni-
mia corporis exercitatione. vt in lucta et pale-
stra Aliqñ ex concussione. vel ex casu et hmoi.
Aliqñ ex nimia membrōz superiorū distensio-
ne et conatu. sicut ex nimio cānu / clamore et hu-
iusmodi. Aliquando ex causa extrinseca. sicut
ex nimia caloris intensione / et humorū calidoz
acumine ipsam pelliculam diuidente et incidē-
te. quādoq; ex nimia humiditate neruos et la-
ceros relaxante. Quocunq; aut modo acci-
dat / in principio facilius curari potest / et p̄ci-
pue in iuvene. Si vero magna fuerit et inuete-
rata et cū ruptura / nerui vix vel nunq̄ p̄solidā-
tur et difficile curat. vt dicit p̄stan. Solet aut
curari herma p̄ diēta et medicinā. et aliqñ p̄ inci-
sionem et cyurgā. Talibus igit dicunt aucto-
res valere s̄ptica et p̄solidatiua et in cibo et in
medicina. sicut electuaria in sumpta et etiam

fomentationes ⁊ balnea exterius addita pariter ⁊ vnguenta. Sup omnia dī valere tenuitas diete ⁊ continētia maxime a coitu ⁊ etiā omī motu. Sup omnia etiā a ventosis ⁊ inflatiuis talibus ē cauendū. qz (vt dicit pmentator) vterofitas maxime nocet hermosis.

De arthetica.

A rthetica est dolor ⁊ passio cum inflatione ⁊ dolore. que cum sit in articulis manuum ⁊ pedum dī. in articulis vero pedū pedogra iuscia que dī sciatica. Dabz autem fieri ex sanguine colerico ⁊ humore flegmatico. frequentius vero fit ex cā reumatica. sanguis cognoscit esse in causa ex rubore loci ⁊ calore ex eminentia venarū p̄tis patienti. ⁊ totius corporis ex dieta calida p̄cedere ⁊ humida ex etate ⁊ regione simili / ex eo q̄ maxime mouetur in vere. Colericus humor cognoscit esse in causa ex dolore vebementissimo ⁊ neruorū tensione ⁊ ariditate ac calore ⁊ partī inflatione ex colore rubeo cū croceo int̄mixto. ⁊ maxime mouetur in estate / ⁊ magis ex dieta calida ⁊ sicca / ⁊ in regione simili. Sepe etiam emittuntur multe colerice supfluitates p̄ vomitum ⁊ secessum. calida obsunt / frigida p̄sunt / fleuma etiam cogitatur esse in causa ex flegmatica habitudine / regione / etate / simili / ex inflatione loci / ex dolore vebementi / rubore modico vel nullo. **De reumatica** cā cognoscatur ex gūedine capitis ⁊ humorum motu. nullatio ⁊ fluxus p̄ nucham ⁊ spatulam sentit. Pessima est h̄ infirmitas / quia articulos ⁊ neruos digitorū / manuum / ⁊ pedum. q̄bit substantialem humorem in manibus detrahāt ⁊ p̄sumit. ⁊ aridas eas faciēs clausas reddit. impotentes ad opandū eas efficere p̄suevit. nodosis gibbositantibus digitorū iuncturas deformes facit. Dec infirmitas cito curat. qz si fuerit materia iueterata vitā curat maxime quādo in durā p̄uertitur duriciē ⁊ nodosam. materia itaq̄ peccans / d̄z p̄mo curari p̄grua medicina. subtrahi debet sanguis ⁊ minui si sanguis est in cā. calor etiam debet reprimi frigidis. Quandoq̄ ē in cā humor frigidus tunc d̄z fomentari calidis ⁊ emplastris / vnguentis. a cibis grossis abstinendum est. ⁊ p̄cipue ab inflatiuis. nā ventositas sepe aggruat morbum istum.

De gutta sciatica.

Olta sciatica dī dolor qui nascitur ex humoribus descendētibz in neruū grossum qui est int̄ lacertos grossos coxe siue banche. vt dicit pstan. Sepe aut̄ fit

ex viscosis humoribus in concavitate banche se coadunantibus. q̄sq̄ ex humoribus sanguinis cum colera rubea int̄mixtis. ⁊ hec omnia sepius causa sunt doloris / qui dolor descendit in cura. ⁊ vsq̄ ad calcaneum / ⁊ etiam vsq̄ ad primum digitum pedis. cuius rō est vt dicit comment. quia hasta p̄ medium coxe ⁊ abie dirigitur h̄mis ad cauillam pedis exteriorem. ⁊ ista ē cā quare in passionibus sciaticis dolor extenditur vsq̄ ad illum digitum. Inde est q̄ illi qui h̄nt calculum in renibus sentiūt eodem loco pedū fornicationem ⁊ dormitationem p̄p̄t nerui opilationem. vnde non p̄nt spūs debito modo currere ad illum locū. Dolor aut̄ q̄sq̄ est in vna parte. q̄sq̄ in vtraq̄. s̄ peior est in sinistra q̄ q̄ est in dextra / cuius rō est. quia in dextra parte maior est calor q̄ materiam ibi collectam facilius digerit ⁊ dissoluit q̄ in sinistra p̄bi est minor calor ⁊ materia magis est cōposita. In hac passione minor est dolor / pulsatio / punctura / ⁊ ardor / maxime in iuuenibus calide p̄plexionis / maxime quādo calor est in cā ⁊ valet in illo casu minutio sanguinis in sopbena / vena. s̄ que est sub cauilla. patiens itaq̄ est purgandus ⁊ sanandus. sicut in arthetica. Lauere autem d̄z omnis sciaticus sicut ⁊ artheticus a nimia plenitudine cibi ⁊ potus. ⁊ p̄cipue a coitu / qz maxime acuit reuma ⁊ impedit digestionem. p̄p̄t spūm ⁊ puri sanguinis dep̄ditionem (vt dicit pstan.) Purget itaq̄ p̄mo corpus interiorius / ⁊ tunc localia ponant̄ exterius. aliter enim par̄ p̄dest medicina exterius / nisi materia que morbi est cā p̄us intrinsecus minuat̄. (vt dicit pstan. (Dyaf.) multum p̄dest sciaticū si formētatus fuerit locus doloris cum calido fimo bouis. potenter. n. desiccet. maxime si cum galbano ⁊ thure ⁊ aceto fuerit resolutus.

De Podagra.

Podagra (s̄m pstan.) est dolor pedū ⁊ maxime calcanei atq̄ plante cū distensione nemi ⁊ pulsatione. Nascitur enim ex malis humoribus ad calcaneum descendētibz. qui si fuerint frigidi ⁊ grossi / nimia sit extensio atq̄ tumor. s̄ non multum p̄gitiuus calor. nec p̄t t̄ magnus fieri tumor / quia pedes spoliati sunt ⁊ denudati a carne / ⁊ ideo non p̄nt multum tumescere. tumor enim nascit̄ in carnosissimis membris. Dec passio nascit̄ in suauem vitam ducentibus ⁊ quietam q̄ parum se exercitant / qui a superfluis humoribus corpora non emundāt / maxime cum multū p̄mendant atq̄ bibant. Ex talibus aut̄ generantur

De infirmitatibus

superflui humores qui reumatizant ad pedes
et maxime qui sunt debiles / superfluum mate-
riam expellere non valentes. et maxime hoc ac-
cidit ex nimio coitu. tota. n. p. cathenatione cor-
poris coitus ipse mouet (vt dicit ipse pstan.) et ca-
lescit. et ideo mouet humores et laxat nervos
et rumpit vsu accidit qd eunuchi non podagri-
sant / qz non coeunt. Similiter nec pueri / nec mu-
lieres nisi raro. et h quia menstruis expurgantur
(vnde bypo.) mulieres non podagrifant nisi
si forte defecerint menstrua. Hec infirmitas ad-
ueniens iuuenibus in vere / in .xl. diebus cura-
tur. sed si autono aduenit et durauerit vsqz
ad hiemen / difficile erit eaz curare. vt dicit in am-
pho. cuius roem reddit coem. fm iudicium a-
strologie sic. Prima inquit etas lune calida e-
t humidita. secunda est calida et sicca. tertia frigi-
da et sicca. quarta frigida et humidita. In prima
itaqz etate p caliditatem dissoluitur materia et
per humiditatem diffunditur. in secunda eta-
te et tertia conseruatur ipsa materia. In prima
autem etate lunationis sequentis pfecte dige-
ritur. vñ in secunda etate lunationis calide et
sicce ex toto materia consumitur. et .j. sex septi-
manas que sunt. xl. dies plene fit curatio ma-
xime in estate. In autono enim et in hieme ma-
teria nimis est compacta et inobediens digesti-
oni. Materia igitur h passionis primo purge-
tur / deinde frigidis extenuis in principio repa-
natur. Non. n. sunt calida et dissolutiua pone-
da in principio cum sit ca reumatica. et si mate-
ria sit frigida ne reuma plus imitet. et ideo vte-
dum e in principio repauiuis / s forioribus in
calida calida et remissioribus in frigida / ne for-
te materia indurescat. deinde apponunt subfu-
migatones fomenta / et vnctiones calide / vlt fri-
gide. put materia tunc requirit. leui dieta et ipa-
ta patiens / vta. a coitu sp caueat. leue et medio-
cre exercitium iniungatur.

De Apostemate.

Apostema est superfluum humorum
in membro aliquo collectio / putrefa-
ctionem faciens et tumore. vt dicitur
pstan. Contingit autem membris apostemari aliqui-
ex ca exteriori. (vt dicit pstan.) sicut ex percussio-
ne / vulnere casu / fractura / et percussione. ab om-
nibus. n. talibus mouentur humores et ad locum
sepe pfluunt patientem / qui mutuo se percules
calefiunt et putrescunt. Aliqui autem a ca inte-
riori / scz ex abundantia humorum corruptorum
qui sepe pfluunt ad locum aliquem et percunt. et h
duplex fit. qz aliqui ex adunatione materie i p-

prio membro. aliqui ex fluxu materie de vno me-
bro ad aliud. et talis pfluxus plures sunt cau-
se. sicut dicit pstan. Prima e fortitudo membri
expellentis. qz qdam membra principalia et nobi-
lia exonerant se a superfluis. sicut cerebrum ab
humore flegmatico se exonerat atqz fumo. Se-
cunda causa e debilitas membri recipientis / me-
bra. n. debilia recipiunt superfluitates a superiori-
bus forioribus descendentes. sicut cutis / caro-
z. Tertia ca est multitudo humorum. qui cum
sint superflui / in maioribus venis refundunt ad
minores membrorum p similitudinem essentia sub-
intrantes. et quod superfluit ad nutrimentum fluit
ad membrum. et clauditur principalis via et fa-
cit apostema. Quarta est largitas meatuum p
quos facile fluunt humores de membro ad me-
brum. Quinta causa est liquiditas humorum
et subtilitas / qui de facili motu facilius diffu-
dit / et diffusi in aliquo membro recolliguntur / et
ibi aritudine membri coartati percules. et ad
putredinem disponunt. Sexta causa est sup-
positio membrorum. quia naturaliter inferio-
ra membra recipiunt superfluitates superiorum
membrorum / sicut membra capitis deponunt
suas superfluitates quicqz ad lacertos et venas
gutturis et fistulas. quicqz ad membra pe-
toris et fistulas paralisis et pleuresis. et sic de alijs
fit autem apostema h mo. dum humores q-
titatiue peccates / et a calore psumi vel a viti-
te expelli mo valentes recepti in pcauitatibus
membrorum ebulliunt et putrescunt. et sicut pasta
in furuo posita / ab igne desiccatur / in superficie
crustulam quandam recipit sub qua manet / ita hu-
mor collectus p calorem ebullitionis quandam
crustulam facit. sub qua latet humor putridus atqz
tumor. et talis tumor dicitur apostema. et aliquando
fit de ventositate. et dicitur bubo. aliqui ex humore
simplici / sicut ex sanguine fit flegmon. et signa
sunt rubor ex colore sanguinis diutius ppter
multitudinem materie et calorem aquosiora co-
sumentem. pulsus. i. saltus ppter ventositatem
siue fumositatem impellentem. dolor ppter ex-
tensionem. calor ppter calidam naturam. tumor /
ppter materie multitudinem. fit etiam sic a-
postema ex simplicia colera rubra. et dicitur bensipi-
la. id e sacer ignis p antirasim. fit et aliud ex
colera pura. et corrodit membrum cui insidet /
et dicitur a medicis herpes effromenius quasi seip-
sum corrodens. fit p simili modo apostema
de flegmate et dicitur cimia siue palus. quia sicut i
palude est multum superfluitatis et limositatis
ita in hoc apostemate. cui si impresseris digitum
cedit impressioni. quia fluxibilitas digito impri-
menti cedit / et in medio foramem apparet quasi

signus foraminis / s̄ postea remoto digito b̄ materia redit ad medium totum illud irez adimpletur. Istius apostematis sunt signa / albedo. quia materia est alba. mollicies / quia materia liquida / r̄ dolor lentus. quia materia frigiditate sua minuit sensibilitatem. Contraria sunt signa in apostemate de colera rubea / q̄ calor est multus cum materia sit valde calida. rubea cum citrinitate. quia colera nō est rubea s̄ crocea. magnitudo adest doloris r̄ puncture quia materia est acuta. Ex melancholia fit r̄ a postea r̄ si materia tota fuerit extra / fit s̄diosis si partim intra / partim extra fit apostema quod d̄ cancer ad similitudinem cancri. Sicut. n. in cancro dorsum eminet r̄ brachia sunt extēsa lateribus / ita in hoc apostemate q̄dam tumor vice dorsū. ramusculi vero humorum sunt hinc inde expansi vice brachiorum. paulatim etiam serpit / corrodoendo carnem r̄ nervos insensibiliter ad modum cancri. vnde signa illius sunt ingens duricia. quia cum materia sit terrestris r̄ melancholica / multum est compacta. color est lividus quia materia nō ē ex toto nigra dolor est paucus aut nullus / p̄pter eius insensibilitatem. quia materia duas habet mortificativas qualitates. s̄. frigiditatem r̄ siccitatem. corrodit autem semper carnem suam r̄ corrumpit vsq̄ ad radices nervorum r̄ etiam inficit ipsa ossa que attingit. r̄ ideo morbus iste pestifer est r̄ durissimus ad curandum. Inter ista autem corrosiva apostemata talis est ordo. quia nolimetāgere cancosum est apostema i facie r̄ corrodit paulatim / s̄ minus alijs. Cancer vero magis adhuc magis lupus. maxime vero herisipila. fistula vero non corrodit / s̄ putrefacit interius / carnem. s̄. r̄ nervos contrahit ad saniem. r̄ quicquid corrupēdo nervos dissolvit ossa. Accidit autē frequēter ex vulnere male custodito quando suppositū os sanie inficit vñ nutrimentum adueniēs in saniem p̄mutat. sicq̄ rumpit superficies r̄ fluit. Aliquā sūt p̄solidat. aliquā iterum rumpit. r̄ si fuerit multum inueterata / vix curatur. In circuitu autē vulneris sepius multa orificia inveniunt r̄ oriunt. habet. n. fistula interius vulnus p̄fundum / in superficie vero angustum atq̄ artum. cancer vero econverso exterius vero multum p̄ / interius angustat. r̄ iō difficilius est ad curandum. Aliquando nascitur fistula ex reumate siue vulnere p̄cedente. aliquando ex apostemate male curato / r̄ maxime q̄ nimium humectat. r̄ fiunt diuersa foramina aquam diuersi coloris emittentia modo albam modo citrinam. r̄ si foramina in vno loco clauduntur / in alio nascunt. Sunt r̄ alia

apostemata que ex opposita materia generantur ut patet in antrace quam constan. vocat carbunculum. quia vrit ut carbo. s̄r autem de materia valde furiosa r̄ venenosa r̄ d̄ materia composita. quod patet per lineas diuersorum colorum. habet enim virgulatam formam. et sunt ibi quedam rubee linee sanguinee quedā croce colerice. r̄ quedam subalbide r̄ fleumatice. quedam livide melancholice quedāz flaua a falso fleumate. r̄ sic de alijs humoribus in naturalibus. Signa autem antracis est dolor intolerabilis / arsurā r̄ punctio in p̄fundo. in capite apostematis pustula quedam oritur siue vesica pretendens colorem attestantem humorum dominantium. In collatione autem virgulata forma diuersorum colorum lineis distincta videtur r̄ quasi trahi ad fundum cum quodā filo adherente superfici vici visice in medio. Ad curationem itaq̄ apostematum solent apponi in principio repercutiua / nisi materia fuerit furiosa r̄ venenosa. ut in herisipila r̄ antrace. nam in talibus non sunt apponenda repercutiua / sed potius mitigatiua / ne materia venenosa repercutiatur ad interiora mēbra r̄ maius inferat nocumentum. deinde quando apostema est in statu / solent apponi solutiua / remolitiua / r̄ maturatiua. aperto vero apostemate siue rupto r̄ educta sanie insistendum est mundificatiuis / tandem consolidatiuis / r̄ bōe carnis regeneratiuis. Ad alia autem apostemata quorum sintonica sunt peiora / ad fortiora medicamina procedendum est. sicut contra cācum / r̄ fistulam / r̄ huiusmodi. Ibi em̄ secundum materiam peccantem partes primo interiorius est purgandus. deinde localib⁹ remedijs insistendum est. Contra cancum vero vrinis r̄ carnis mortue corrosiuis / est utendū Contra fistulam desiccatiuis r̄ consumptiuis ac sanie mundificatiuis. que si non prosunt / chirurgie committantur. Tutius enim est ut aliqua particula corporis iam corrupta vratur vel precipitatur q̄ reliqua pars imposterum curatur. Contra apostemata vero venenosa si cuc contra antracē / cito / r̄ caute est remedium apponendum q̄ cito interficiunt / nisi solertius succurratur. Consilium igitur est ut in principio si aliud non impediatur / fiat fluboromia in eadem parte proximo fronte loco collectionis. minuere enim in parte opposita in tali casu non est tutum / ne materia trahatur ad corpus vel ad membrum nobile cuius sit venenosa. tūc necesse est ut tyriaca cum vino calido per os offeratur. r̄ super locum doloris liniatur q̄ si p̄bata fuerit tyriaca / r̄ verum fuerit antrax / mo

De infirmitatibus

teriam efficcabit & venenum extrahet. & ita de
siccat q̄ poteris eam puluerisare ad moduz
cineris / & tunc recens est apponenda sepi⁹ do
nec rumpatur apostema. quo rupto / nō est ti
mendum periculum. Idem facit vitellum oui
cū sale pistatum & frequēter apostemati appo
situm. dolorem enim mitigat / & apostema rū
pit. vt dicit commentatur.

De vlcenibus.

Vlcera dicuntur quedam vesicule que ex
intercutaneo humore sepius in corpo
re vndiq; oriuntur. & vocantur a constā
ti. in fine viari. vlcera. eo q̄ in superficie cutis
acumine humoris faciunt solutionem p̄tinui
tatis. quorum materia est subtilis humiditas
sanguinis vel colere ab interioribus ad exteri
ora vi nature vel syntoniacis vsq; ad exteriorē
corporis superficiem demandata / talia vlcera
cutem deficiunt / prurium / & titillationem i car
ne generant. cutem a carne eleuant. & aliquan
do si p̄tinua sunt. lepre piculum p̄conifant. q̄
ab eis liber esse desiderat. interius purgari a su
perfluis / calidis & infectiuis humoribus non
omittat. Deinde balneis siccis & mediocri cō
sumptiuis s̄m qualitatem & quantitatem hu
moris carnem & autem vlcera se exponat. tra
pula & dieta nimis laxa se p̄tineat labori & ex
ercitio se non subtrahat.

De pustulis.

Pustule siue pabule dicuntur quedam
apostematice collectiones superfluita
tes in exteriori corpis superficie minu
tatim & p̄ticulariter generate natura sibi super
flua & nocua ad exteriora corpis expellente. q̄
sepe a superfluitate passibilis corpis & nutri
menti pullulant. & ideo merito sapiētes pustu
las siue pabulas eas vocant. (vt dicit Remi.
& ideo dicuntur pustule / quia sunt q̄dam pue ve
sice vel vesicule putredinis virulense. & vrentis
intrinsicus p̄tentue. vt dicit Jsi. & etiā p̄stan.
Dicuntur autem hec pustule variolę in puulis / &
etiā aliqui in adultis. In puulis autem ta
les pustule sunt salutifere & future sanitatis p̄
nuncie. (vt dicit p̄men. ibi.) Varioli de san
guinis putridi nascuntur corruptione. Si enī
in puulis vel adolescentibus non erumperent
de futura lepra esset impostex formidandum.
fiunt. n. in puulis ex sanguine menstruali /
quo in vtero alebantur / qui vi nature expellit ad
exteriora. & sic a futuro periculo liberant. Sili

ter p̄tingit in adultis & in senibus in febre cir
ca crism / tales pustulas erumpere vi nature /
materiam febris ad exteriora expellente. & ideo
nec in istis nec in illis debet fieri rep̄cussio / ne
materia transferat̄ intus. cum sit quodammo
do furiosa / circa oculos tamen faciēda est in
hoc casu leuis rep̄cussio sanies pustule ali
quam ledatunicam oculi vel pupillam. In
omnibus etiā alijs loq; cautus medicus tra
bit materiam ad exteriora q̄tum potest preter
quā circa oculos. ibi. n. est materia rep̄cuen
da & alias deducenda / ne ex furiosa & violenta
materia tenera ledat substantia oculoꝝ. Lane
at etiā nutrit vel medicus tam in paruulo q̄
in adulto / ne talium pustularū vesicule vel p̄
pter prurium vel p̄p̄ aliud rumpant̄ seu ape
riant̄ aī tempus / maxime circa faciem. ne p̄pe
tuo deformes remaneant in facie cicatrices.

Alijs multis de causis pustule in corpore oriun
tur. nūc ex materia fleumatica albe & molles &
fluide. nūc ex materia colerica aspere / pungen
tes / & dure. Nam colericus humor int̄ carnem
& cutē diffusus / suo calore & acumine cutē ap̄it
& mordicat. & infinitas pustulas in cut̄ sup̄fi
cie generat. s̄ pue sunt ac modice ad modum ḡ
ni milij. & ideo talis passio sic vocat̄ ab aucto
ribus herpes milij vel ḡnulosus. vñcunq; aut̄
p̄ueniunt tales pustule si sunt frequētes & con
tinue / p̄mo expedit vt materia peccās debita
purget̄ medicina. deinde si corpus fuerit ple
croicum fleubothomec siue ventosec. debitis
balneis / desiccantiuis / & p̄sumptiuis / vnguen
tis / p̄gruis patiens adiunet.

De Scabie.

Scabies ē corruptio cutis ex corruptis
humoribus int̄cutaneis corpori cum
deformatōne lesionem inferens. Se
pe. n. (vt dicit p̄stan.) natura malos humores
expellit ad superficiem corporis vt mundificet in
teriora / q̄ si fuerint subtiles & liquide / de facili
sudore & fumo dissolunt̄. Grossi vō sub cute
p̄manent / & corpori scabiem introducunt. Hu
mor vero sic indusus inter cutem & carnez si co
lericus fuerit & intensus / scabiem inducit siccā
non saniosam cum fissura / pruriginē / & p̄ctu
ra. Si vero fuerit humor fleumaticus / albam
& grossam & squamosam & sine pruritu magno
scabiē facere p̄suevit. Scabies aut̄ bumida / sa
niosa / cum delectatōne pruriginosa calidū san
guinem mixtum cum colera demonstrat. ffre
quenter aut̄ accidit ex nimia corpis repletione.
frequēter etiā ex egritudine precedente. vnde

virium sequitur depressio et supfluitatum incrementum. fit etiam quibusdam inueterata scabies ex splenis vitio et talis de facili readiuat. Scabies autem cum desiccatiuis /sumptiuis /et mundificatiuis intus et exterius est curanda.

De impetigine.

Impetigo est intercutanea humoris corruptio immutationem cum pruriginem cuti inferens. Colerica. n. superfluitas quedam fumosa ab interioribus ad exteriorem carnis superficiem reiecta cutem inficit et eam minutissimis pustulis replendo scabiosam quam fursure dispersam scissant et pruriginosam efficit. et hec infectio de materia colerica vel melancolica nimis intensa aliquando ortum trahit ut dicit Galenus. Et dicitur hec passio impetigo. quia titillatione et pruritu maximo cutem et carnem ledendo impetit. Dicitur et serpigio. quia ad modum serpentis serpit in cute vndique atque repit et cutem quam inficit. in quibusdam squamis /vel post scalpationem reddit sedam. Hec passio quicquid ad modum cinguli superficiem membri vndique circumangit. Et talis impetigo vel serpigio herpes cingulus a medicis nuncupatur. Impetigo tamen differt a serpiginem. quia fit de magis impetuosa materia et ignita. quia de colera et ideo oblonga facit foramina et stricta /sive valde parua. et semper mouetur sursum sicut ignis. Serpigio de minus ignita. et ideo non mouetur sursum /sive circumangit membra et circumquaque se diffundit. vnde dicitur quasi serpens per girum. Hec passio est curanda subfumigationibus /et balneis aperitiuis /et sumptiuis /et mundificatiuis /et exteriuis /similibus et vnguentis. Inungantur cum succo ebuli /sambuci /lappacii /fumi terre /et huiusmodi. postea balneum aque dulcis assuescat (ut dicit Galenus.) Dicitur autem contra hanc passionem valet sputum hominis quoadiu est ieiunus. Huic passioni semper associatur prurigo seu pruritus quidam immoderatus fricationis et scalpationis appetitus falsam quandam delectationis ingerens qualitatem /ex fumo calido et acuto mordicante. cutem a materia calida resoluta. falsa autem est talis delectatio et nocua. quia cutis inducit vlcerationem et discontinuationem /et semper in fine lesionem ingerit et dolorem.

De Lepre.

Lepre est vniuersalis membrorum corruptio et humorum /micium habens a vasis et complementum in fontibus

sive extra vasa. Nam corruptio humorum nutrimentali de facili corripuntur membra que ex humoribus nutriuntur. Omnis autem elephantia siue lepra (secundum Constantinum) habet principium principaliter a corruptione melancolic. (vnde dicit Constantinus.) Lepre est passio frigida et sicca nascens de colera nigra /intensa /et putrefacta /apparens in superficie corporis. Nascitur quidem de quatuor humoribus putrefactis /sed tamen intensis et corruptis et in coleram nigram commutatis (ut dicit idem ibidem). Putrefactio autem humorum quibus admiscetur melancolia propter eius quantitatem frigidam et siccam putrefactioni repugnantem non potest compleri in vasis siue venis quoad usque incorporatur et moram faciat in membris in quibus completur putrefactio ex qua sequitur ipsa lepra. Melancolicus enim humor propter suam densitatem et compactiorem longam moram experit ad sui putrefactionem si autem in venis aliquo casu putresceret /potius febrem quam lepram generaret. Diuersificatur autem lepra quatuor modis secundum quatuor humorum mutuum infinitionem. Est. n. vna species ex pura melancolia. et hec proprie dicitur elephantia /ab elephante animali maxime sic vocata /propter morbi maximum nocuumtum quo infestat patientem. vnde hec passio durior est ceteris tanquam compactior et difficilior ad curandum et repugnandum. Secunda fit ex melancolia et fleumate. et hec dicitur tyria vel serpentina a tyro serpente. quia sicut serpens talis de facili dimittit spoliolum et est squamosus. sic patientem talem lepram de facili excoriatur in cutis superficie et resoluit in quandam squamam. Tertia species fit ex melancolica sanguinis infectione. et dicitur allopica et vulpina. Allopica enim grece /vulpes dicitur latine. cuius proprietates est propter calefactionem sanguinis in epate estiuo tempore depilari. sic patientem istam lepre speciem /a superciliis et alijs partibus corporis depilari et spoliarum notabiliter consuevit. Quarta species est ex colera rubea corrupta in membrum cum melancolia. et dicitur leonina /a leone tali animali calidissimo et fortissimo. Sed hec species lepre causatur ab humore feruentissimo /et super modum malicioso. et ideo more leonis non corodit et destruit omnia membra. Est igitur ex melancolia corrupta principaliter elephantia /ex corrupto fleumate tyria siue serpentina ex corrupto sanguine allopica seu vulpina. ex colera vero rubea pessima leonina. De quatuor species lepre habent quedam signa communia /et quedam specialia quibus ad inuicem

De infirmitatibus

distinguntur. Uniuersaliter autem hec passio talia habet signa. caro in eis notabiliter est corrupta et species immutatur. rotundantur oculi et palpebre corrugantur. aspectum habent scintillantem maxime in leonina. angustiantur nares et contrahuntur vox rauca efficitur. potissime in elephanta. tuberositates crescunt. in corpore multa minuta et dura et rotunda. curium fit quedam insensibilitas et etiam aliorum extremorum. unguis ingrossantur cum quadam in equalitate. et quasi scabiosi efficiuntur. contrahuntur digitorum articuli. et manus quasi atide efficiuntur. corrumpitur eorum anhelitus. et etiam fetore sepius sanis corrumpuntur. carnis et cutis superficies redditur unctuosam tantum. ut si aqua superfundatur. non madescit cutis sed elabitur quasi a corio madefacto. pruritus quandoque cum scabie. quandoque sine scabie patiuntur. masculis varijs nunc liuidis. nunc rufis. nunc nigris. nunc subalbis in corpore resparguntur tybie illorum maculis et pustulis precipue superabundant. nunc apparent. nunc disparerunt. nunc exterius erumpuntur. nunc interius sepe fundant. Si vero inter pustulas tybiaz semper unam maiorem cereris inneneris. signum est lepre confirmate. Signa autem lepre maxime apparent in extremitatibus. ut in pedibus cruribus. et in facie. et precipue in musculorum corporis consumptione et minoratione.

Præter istas condiciones lepre communes. quælibet species lepre habet suas proprias et speciales. Nam patientes leoninam habent colorem magis croceum et citrinum. et oculos magis scintillantes et eminentes. et etiam multum mobiles. cutem habent alijs asperiores. scissam sepe et diuisam. præ alijs etiam sunt pruriginosi. et in fine in omnibus membris plus corrosi. **P**atientes vero allopiciam. ex toto depilantur eorum tibia et supercilia. valde tumet et inflantur. eorum oculi etiam valde rubent. pustulas in facie rufas habent. ab eorum pustulis sanguis cum sanie sepe manat. nasus in talibus ingrossatur. et deficit odoratus. fetet valde eorum anhelitus. et maximam corruptionem sustinent in gingiuis. **P**atientes tyriam tuberositates et pustulas habent molles. mollem et subalbidam habent cutem ac tumidam et quoddammodo relucens. squamositatem non modicam. et pedicularum vermium multitudinem. Has et alias pessimas habent condiciones. que ex sicumate corrupto originem sortiuntur. ut sputa. immunda. et vi-

scosa. et saniosa. et nares obturatas. et huiusmodi. oculi eorum lachrymantur et fluunt. propter humidam superfluitatis resolutionem. putrefactionem patiuntur. labiorum et gingivarum et tracheæ arterie patiuntur asperitatem et efficiuntur rauca. **S**anguis post fluxum bottoniam in liquidam defluit substantiam illud autem quod est solidum. est album. vel subpallidum cum lauatur. cito coagulatur. et in multa quantitate. **P**atientes vero elephantiam colorem habent emulum. faciem plumbeam. ciliorum patiuntur depilationem. oculi eorum rotundantur. nares constringuntur. musculi consumuntur. et hoc est commune in omni lepra sicca plusquam in humida. insensibilitatem maiorum digitorum precipue patiuntur. tarde venit ad augmentum. sed cum venient. inducit scissuras. sanguis extractus liuidi coloris vel subnigri. cito coagulatur. et quanto magis fricatur. tanto magis demigratur et induratur. in medio sunt quasi vene albe vel quasi rami neruorum. et illud est commune in omni lepra. **N**ascitur autem lepra a causis varijs præterquam ab humoribus predictis. sicut ex cohabitatione et conuictu. et frequenti confabulatione cum leprosis. contagiosus enim est morbus et aliorum infectiuus. **A**ccidit etiam ex accessu et coitu mulieris statim a leproso præcognite. Quandoque accidit a parentibus generantibus. ut ex corrupto sanguine leprosi generantis. unde hec contagio quasi iure hereditario transit ad ipsam prolem. **A**liquando etiam accidit quando concipitur fetus tempore menstruum. ut quando ex corrupto lacte mulieris leprose nutritur fetus. Aliquando autem accidunt ab extrinseco. sicut ex aere corrupto et infecto. ex mala dicta. ut ex cibis melancolicis nimis frigidis et siccis. ut ex carne bouina. asinina. ursina. et huiusmodi. **A**liquando ex cibis nimis calidis. ut ex nimis diuino usu fortis alliate. piperate et huiusmodi. **A**liquando accidit ex cibis corruptis et corruptioni obedientibus ut ex carne porcina. granulis infecta et super seminata. et vino impuro et corrupto. **A**liquando ex morfu alicuius reptilis humorum et humorum substantiam corrumpens. **I**stis et alijs modis sepe vitium lepre in humano corpore generantur. sed quocumque modo generatur vix est curabilis. nisi diuina manu postquam perfecte confirmatur. palliari tamen potest et præcautione (caueni ne destruat ita cito.

Laueat itaq; patiens precipue a cibis melan-
colie generatiuis. et etiam a cibis incensiuis sa-
guinis. Subtili igitur dicta et conuenienti nu-
triantur non corruptibili neq; pueribili. **S**i
autem sanguis fiti causa. vt in allopicia pmo
debet fleubothomari. deinde purgari debita
medicina. In alijs autem speciebus primo
debet precedere fermada. et deinde si necesse fue-
rit/sequatur fleubothomia/aliter non. quia a-
liter noceret. (vt dicit constantinus.) Debitis er-
go et congruis debetvri medicinis interius/et
debitis emplastris et vnguentis exterius. Et
symbomariibus occurratur. **A**d curationem
vero lepre/vel saltem palliationem valet ma-
xime (vt dicit Plato) Serpens rufus habens
ventrem album si euacuato veneno cauda scz
precisa et capite ablato coctus cum porris in
cibo frequenter assumatur. Eodem modo si vi-
num in quo diu putuerit patientibus sepe p-
pinetur Decemz medicina vtilis est multz mor-
bis. vt patet in ceco de quo narrat idem /q; vt
or eius dedit ei serpentem cum alijs comede-
re p anguilla vt eum interficeret. quem appo-
situm comedit/et multo sudore emisso visus re-
cuperauit. Et hec de diuersis speciebus le-
pre dicta sufficiant.

De Morphea:

Morphea est macula in cute veni-
ens ex nutrimenti corruptione/qd
enim est lepra in carne /hoc mor-
phea est in cute. **M**orphea autez
alia est alba ex fleumate/alia nigra ex melan-
colia/alia rufa ex colere siue sanguine. **I**sta
autem morphea que est ex melancholia et fleu-
mate difficilis est ad curandum. Sed ista que
est ex sanguine/facilior est ad curandum.
Tunc autem morphea est incurabilis /quando
cutis faciei puncta ac/sanguinem non emit-
tit. Si vero sanguis fuerit subsecutus /curabi-
lis iudicatur. **M**orphea igitur tota in cute est
sed lepra in carne et in cute. **D**ec eadem infe-
ctio parum differt a gutta rosea que inficit fa-
ciem quibusdam paruis et mollibus pustulis.
que ex viscosis humoribus sanguineis ac co-
lericis intercutaneis generantur. **D**ec passio
primo sanguinis subtractione minuatur/et in-
teriorum humorum mundificatione curetur.
deinde subfumigatione et balneatione facies
fomentetur/et porris apertis materia intercuta-
nea euaporetur. deinde mundificatiuis /desic-

catiuis /locus patiens abluatur. vnguentis et
tiam debitis inungatur. **D**icit etiam Con-
stantinus q; contra istam infectionem valet vn-
ctio calidi sanguinis leporini. Nam sangui-
nem intercutaneum diuidit/repercutit/et con-
sumit. **S**uper omnia autem contra huius-
modi passionem humoris intercutanei valere
dicuntur fumus terre in balneis /subfumigatio-
nibus /in potionibus /et syropis /potui enim
datus scabiem/pustulas /et pruriginem mun-
dat. humores superfluos inter carnem et cutem
desiccatur/vel ad lepram depositos iuuat. **E**t
hec de passione morphea nunc sufficiant.

De venenis:

Peter passiones superius no-
minatas accidit homini grauif-
sima et periculosissima mors p-
venenum et passio. **V**enenum
autem cum ex tota sua specie co-
plexioni hominis sit contrarius subito inefficax
nisi remedium citius apponatur. **V**ene-
num autem aliud accidit ex corruptione abo-
rum et potuum. Aliud ex moribus reptilium/
et serpentum /et quorundam animalium /quo-
rum humores et dentes sunt humano corpori
venenosi. **V**enenum autem aliud est cali-
dum et siccum. sicut venenum tyri /vipere /et bu-
iusmodi. **Q**uoddam autem frigidum et sic-
cum. vt scorpionis. **Q**uoddam frigidum et
humidum. sicut aranee. **V**enenum autem
serpentis variatur in malicia. (vt dicit Auicen-
na in capitulo primo de venenosis.) Nam ve-
nenum masculinum acutius est et fortius qua
femininum. tamen femine serpentes plures
habent dentes q; masculini /et ideo putant de-
teriores. (vt dicit Auicenna.) Item venenum
senum peius est q; venenum iuuenum /et mag-
norum q; artorum in eodem genere. et peius et
acutius est illorum qui habitant in montibus
et in siluis /q; illorum qui habitant iuxta lito-
ra et iuxta aquas. **I**tem peius est venenum
quod effunditur a vacuis et a ieiunijs /q; a re-
pletis. **I**tem deterius est et acutius in estate
q; in hyeme. citius eniz et facilius pungunt ser-
pentes in meridie /q; in mane. et in die q; in no-
cte. quia calore resoluitur venenum vsq; ad ex-
trema. quod in frigore et in frigido tempore q;
si in vno loco congelatur. **V**enenum vero
tyri et vipere et alioz quorundam serpentu q;uis
sit calidum accidit tamen mors ab eis stupor /et

De infirmitatibus

frigiditas propter mortificationem et extinctionem caloris innati per contrarietatem veneni. Calor enim naturalis sua spersione et inflammatione calefacit corpus / qui repressus et quasi extinctus vi veneni / extremitates non calefacit / unde venenum calidum non aggregat sanguinem cordis calidum / sed resoluendo calorem innatum mortificat ipsum. Venenum autem reguli et basilisci tante est violentie / quod aduocantes in corpore adurit totum super quod incedit. vnde in circuitu cauee eius nihil virescit. aues volando ex opposito cauee sue subito interficit et omne animal sibi appropinquans stupefit nec mouetur. sed solo venenoso aspectu eius / vel flammam / vel sibilo cadit et moritur. et ille quem mordet liquefit et inflat et emittit virum et subito moritur. Ante etiam fortitudinis est venenum reguli quod etiam si basta eum tangeres / per haste longitudinem veneni sentires violentiam (sicut narrat Auicenna.) de quodam milite qui cum lancea terigit membra talem in nubia et statim cecidit mortuus cum animali suo. **S**igna autem lesionis basilisci / subita transmutatio est corporis in viridem colorem et mors inopinata. **I**n loco ubi regulus commoratur / venenum aspidis periculosissimum est. interficit enim sepe infra duas horas vel tres. cuius morsus signa sunt ista. coloris cutis subita alteratio. singultus multiplicatio / membrorum repentina infrigidatio / dormitio et palpebrarum profunda clausio. sicut puocat immoderatam. unde videtur patienti quod moriatur sola siti. Venenum autem cuiusdam aspidis qui dicitur spuens (eo quod interficit per sputum suum) ita est violentum / quod interficit omne viuum. quod tangit illud sputum. interficit enim priusquam sentiat. **S**entit enim lesus dolorem in principio circa viscera / et accidit venenato tenebrositas oculorum et clausio et profunditas somni cum spasmo et torsione colli et pulsu inordinato. nec valet contra illud venenum aliqua medicina nisi sola combustio membri in quo est vel passio membri. quia combustio exurit et constringit meatum ne venenum valeat ad cor penetrare. **V**enenum etiam draconis multum est venenosum et maliciosum / cuius venenositatis maxime est in cauda et in felle. Illud venenum consequitur maxima grauitas corporis. inflantur labia / et accidit vertigo et tenebrositas oculorum / et destruitur ratio. motus fit inordinatus et debilitas virtutis subsequitur. **V**enenum autem scorpionis est mortiferum.

nisi citius occidatur. arsuram et puncturam generat circa membrum ubi est punctura. et cum peruenit ad cor / patiens syncopisat et resoluitur in sudorem. tandem constringit cor et sanguinem sua frigiditate congelat / ex quo sequitur mors / et destructio animalis. **Q**uere infra de scorpione libro ultimo.

De morsu rabidi canis.

Morsus etiam rabidi canis est mortifer et venenosus. (Nam ut dicit Constantinus) Canis frigidus est et sicus / qui colera nigra dominatur / que mutata et putrefacta et dominans corpori / canem efficit rabiosum / effusitas enim resoluta ex nigra colera iam incensa / inficit cerebrum. Unde cum discarnit ad diuersas partes eas inficit et efficit venenosas. unde cum aliquid momordent / et eius salua venenosa subintrante locum morsionis. inficiuntur humores et spiritus et contrahitur venenum infixum ad locum consimilem sue generationi scilicet ad cerebrum et efficitur homo rabiosus. qui si alium momordent / eum inficit. et etiam illum rabidum facit. unde tale venenum summe est periculosum. tum quia dilatat. tum quia se multiplicat. **A**liquando etiam latet usque ad anni reuolutionem. et tunc eadem die et hora qua fuit infixum caput petie et frenesim facit. **D**ane venenositatem sensu nature percipiunt alij canes et fugiunt rabiosum / et latrant supra ipsum ad terrendum eum (ut dicit Constantinus.) quia sentiunt eum sibi contrarium et nocivum. **A**ccidit autem haec venenosa rabies maxime in autumno. Quia tunc melancholia ratione similitudinis multiplicatur / et etiam in vere. quia per calorem temporis dissoluitur / et non consumitur. et ita per co-calcationem incenditur et egreditur preter naturam. tante etiam venenositatis est lingua canis rabidi. quod facit canem titubantem siue nutantem. sicut bebrum / et aperto ore lingua dependente et saluam continue emittente. que cadens in ipsas aquas inficit et bibetes ex eis hydrophalicos efficit et furiosos. **A**lias propter canis rabidi. quere infra de cane. **M**orsi autem a canibus videntur in somnis terribilia. et sunt timorosi / stupidi. sine causa irascuntur. ab alijs videre timent / et sicut canes latrant. et super omnia timent aquam (et abhorrent.

et tunc hec passio vix curat. (bucisq; constanti.)
 Sunt autem multa alia venenosa et venenosa
 picula. s. de istis mentio spalius habetur in di
 uina scriptura. et ideo de alijs suspensum est
 quo ad pns opusculum ista vice. Hoc solum
 arbitror h. aduertendum / qd venenum multa
 infinita incommoda in corpore operat. Eum
 enim tota sua species nature et complexionis hu
 mane sit contraria / quando pualet in corpore
 totam naturam distemperat spūs et humores
 corrumpit et alterat sua malicia et acumine. qd
 nobilius est in corpore scz regione cordis p
 mo aggreditur et impugnat. animalem spiritū
 suo acumine percussit in cerebro et perturbat
 sensuum organa et eorū operationes subito de
 bilitat. nervos concutit et vulnerat. venas et ar
 terias inficit / asperat / et corrugat / torturam / ar
 suram / mordicationē in interioribus generat.
 substantialem cordis et epatis humiditatem nūc
 incendit / nunc congelat / nunc dissolvit et resol
 vit / nunc penitus consumit et desiccatur / dum inte
 riora comburit exteriora infrigidat et econuer
 so. sepe cordis superficiē vehementi calore ex
 terius afficit. et tamen potenciali frigore sang
 uinem in venis cordis mortificat et cōstringit
 sui diffusionē. per membra corpus intumescit
 nunc etiam pallet / nunc liuet / nunc vires subi
 to / nunc nigrescit per macularum diversitates
 corporis exteriori inficientem superficiem / et
 interiori malicia innotescitur / et abominatio
 nem et nauseam horribilem stomacho ingent.
 et ipsa vitalia membra acumine suo penetrat et
 corrodit. ppter quod natura eius impetum fer
 re non sustinens deficit vltimo et succumbit cor
 pori pdominans. humores in sui similitudi
 nem conuertit / et venenosos et noxios eos effi
 cit. et ideo piculosum est tangere corpora q̄ ve
 neno sunt infecta. quia p euaporationem sepe
 inficiunt et corrumpunt omnia que sibi sunt p
 pinqua. Sepe autem ptingit qd venenosus in
 se cum nature sit horribile et inimicam appetit
 a natura non ppter se / s. ppter aliquod dulce
 et amicum nature cui est admixtum. quia sepe
 sub specie dulcis et saporis occultatur et latitat
 vis veneni. Et ideo docet constantinus vt ho
 mo qui timet venenum non solum caueat a fe
 tidis et amaris / verum etiam a dulcibus et sa
 porosis et salsis et acetosis et consimilibus. qz
 sub talibus que appetit natura / sepe veneni
 malicia palliat. Docet etiam constantinus p effe
 ctum cognoscere quando venenum in cibis vel
 potibus est assumptum. Si quis (inquit) in
 cibo vel potu senserit arsuram et subscantus fu

erit cito spasmus vel tumor in digito vel i vñ
 gula venenosum est et mortale. ex quo etiam ap
 pareret signum veneni in digitis et in vnguibus
 qui fiunt ex fumositate cordis / signum est
 qd venenum preualuit circa interiora eo qd iaz
 se diffundit ad extrema (et sequitur ibidem.) Si
 militer si oriauerint et saliuam effluere fecerint
 et labia formicauerint / et in lingua ardor fuerit
 atq; sudauerint / precordia prestinuerint et ob
 tenebrauerint oculi oportet vt festinent ad me
 dicinam alioquin cito morientur. Est igitur
 generalis medicina contra venenum in corpo
 re / sumptum vt pmo vomitus prouocetur. et sic
 superius vel per disterie inferiori venenosa ma
 teria euacuetur. deinde tyriaca que veneni re
 pressiva est et consumptiva cum vino decoctio
 nis rite offeratur. et hoc tribus diebus. dein
 de debet purgari et balneari secundum exigen
 tiam veneni. ad vltimum debet fieri fleboto
 mia. dicta debet ordinari vt nutriatur vinctio
 nis opilariūis meatum ad cor / ne vapor vene
 nosus possit ad cor exalare. valent itaq; in hoc
 casu nuxes magne et auelane / ficus sicce. attra
 bunt enim venenum et consumunt. et ideo va
 lent ante prandium et post. (Dicit etiam con
 stantinus) qd moltum valet balsamus cum la
 cte mulieris contra arsuram et dolorem ex re
 bus venenosis. Item ibidem sequitur. An
 dromachus dicit nullam fuisse causam confi
 ciendi tyriacam / nisi ad destruendum res ve
 nenosas. quod tribus modis fit. quia venenu
 desiccatur et consumit. multa enim recipit desic
 cativa. Item venenum virtute sua expel
 lit / quia multa recipit que occulta proprietate
 veneno contrariantur. Item membra con
 fortat / et ideo eis contra violentiam veneni ad
 resistendum vires tribuit. multa enim recipit
 confortatiua. Si vero tyriaca haberi non
 poterat / et periculum est in mora / allium (vt di
 cit Constantinus) conquassetur / et vsq; ad dis
 solutionem cum gallina crassa decoquetur. et
 eius detur ad bibendum. veneno enim repug
 nat et miro modo interiorē arsuram mitigat
 et ideo tyriaca rusticorum allium nuncupatur.
 sine allio dicitur valere ius galline secundum
 constantinum. dicitur enim in libro de simpli
 ci medicina. Quedam repugnant veneno
 ipm attrahendo ab interioribus calore et sub
 tilitate substantie sue. sicut gallus et gallina fu
 so superposita venenoso morsui. Quedam
 enim repugnant similitudine et subtilitate sub
 stantie sue contra substantiam veneni. Et id
 eua similitudine venenum ad se attrahunt /

De infirmitatibus

vt caro tyri quadam proprietate odulta repugnat. qdam composita vel simplia efficacia & virtute. sicut calamentum / succus / caulis / orobi / grana cytri / ypiton / nastortium / ruta / sal / porrum / aristologia / nubes pmeteste cuz ruta / radice asparagi & semen eius / balsamū / acceum / sanguis leporis / lac asine / yrina puerorū / byrica / testiculi ceruini & asinini siccati & bibiti / castoreum / allium / genciana / menta / dyptanum / & multa alia infinita. qz enim multa sunt venenosorum picula / ideo diuina bonitas multa supaddit antidota & remedia. Sz ista exempli gra nunc sufficiant.

De Morsu canis.

Contra morsum canis rabidi & aliorū venenosorum animalium solent aperiri vulnera cū igne vel ferro. vt cum sanguine exero venenum affluat. Apponi solent sanguisugae & ventose / vt venenum ab interioribus exhatat. Interius solent dari ista que veneno repugnant siue sint simplicia siue composita. tyriaca exterius sup vulnera similia cathaplasmanā sicut nubes pistate cum allio / ruta / & sale. Valent n. nubes pmeteste & supra modum posite cum pdicti dixit dyas. qz canci fluuiales hnt occultam virtutem q hoc venenum. & ideo docet pstan. dare talibus tyriacam cum aqua cācorum fluuialium. cinis etiam canerorū cuz genciana particulare est remedium q huiusmodi morsus. vt dicit idem. & etiam q hominis morsum rabidi. Specialiter valent ista. succus / caprifoli / cepe / ruta / nubes / allia / sal / frondes / ficus / mento / orobum / hec oia vel aliq cū aceto & melle talibus morsibus salubrit apponuntur. (vt dicit pstan.) hec n. omnia venenum attrahunt / & sua caliditate & siccitate dissolunt & destrunt ac psumunt. Contra morsum & pūcturam scorpionis oleū in quo submergit vel decoquit scorpio sup puncturam appositū sūmum remedium est. Item si accipias idem scorpio vel alius & pūctus siue pistatus super vulnus apponatur / vtilissimum est. reuertit n. venenum infixum ad corpus vnde exiit. Item dicit pstan. q multū valet butirū boninū q venenum scorpionis / nā butirum vnicuositate sua opilat / caliditate dissoluit & psumit / viscositate & humiditate sua mundificat & abstergit. Butirum q pmetestū opilat meatus / ne fumus veneni ad cor ascendat. valent etiā canci fluuiales si eorū cinis vel ipi cocti / vel assati sub cinere dent cum lacte asinino. vt dicit pstanti. Ad idem valet castoreum & sulphur vt dicit idē.

vtrunq. n. calidum est & siccum in quarto qdu & ideo valet q venenum frigidum. qz soluit caliditate & psumunt siccitate. Contra morsū colubri & serpentis & vipere venenum. Prmo veltosis vel mō alio de vulnere vel punctura subito extrahat. Tyriaca cum vino decoctionis gētiane / vel rute / vel mente offeratur circa locum supra vulnus tyriaca apponatur. Idem fiat alio sale contrito vel cum ruta si defuerit tyriaca constringatur fortiter in pncipio membrum in quo fit morsus vel punctura ne possit sum? veneni libere erumpere ad interiora & interius cum veneno repugnātibz occurrat. Dicit etiam pstan. q q b mōi venenum valent cerebrū galline & finus agninus. succus de frondibus malo gnatorū. Dissolunt n. ista venenum & pparāt psumptionem. vt dicit pmeteste. Dec de venenis & eorum remedijs nunc sufficiāt.

Ad exhibenda q varias infirmitates & picula debita & pgrua / indiget prudens medicus circumspectione maxima & cautela. Tibi. n. plus impedit salutem infirmorum q ignorantia & negligentia medicorum. quia igit ex parte medici exigitur vt nihil omittat de ptingentibus. necesse est vt in his que ad medendi pertinent industriam diligens sit & in omnibz circumspectus. oportet itaqz medicum ad hoc vt efficaciter operetur cognoscere pplexiones hominū ppositiones & pmutationes tam membrorum q humorū dispōes temporū / pditiones sexuum & etates. alia n. medicia exigit in hyeme / alia in estate / alia in morbi inchoatione / alia in statu alia in dedinatione / alia exigit etas puenlis / aliam decrepita / aliam senilis / aliam sexus virilis / vel sexus muliebris. oportet etiam vt cognoscat causas & occasiones egritudinum siqz & accidentia singularum infirmitatum. Nunquam enim secure poterit dari medicina si causa morbi fuerit ignota. oportet etiam cognoscere rerum medicinalium complexiones / virtutes & operationes / nisi enim cognosceret que medicina simplex que composita / q frigida / que calida / que corpori sit immutabilia / que sanitatis pseruatiua / que infirmitatū curatiua / q laxatiua / que pstrictiua / nunquā secure posset pcedere in medicina. & ideo necesse est cognoscere barbararū & aliarum rerum medicinalium qritatem & qduum diuersitatem que calida & siccata / que frigida & humida in qto qdu si vult in suo officio non errare. Item oq cognoscere morbi diuinitatem / contrarietatem / simplicitatem quantitatem / qualitatem / patientisqz virtutē & debilitatē. nā morbus acutus & diuinus fortiori

Indiget medicina quod si recens esset siue nouus. Simpler enim morbus simplicibus et ex tribus propositis tribus et compositis est curandus. Simpler enim medicina infirmitatem propositam raro curat. Contra calidam itaque causas frigida medicina et contra frigidam calida et contra mixtam mixta generaliter sunt imponenda. Unde cautus medicus morbum cognoscens secundum qualitatem et quantitatem morbi ponat qualitatem et quantitatem antidoti. Item quando videt causam morbi esse ex repletionem curat per euacuationem materiae et inanitionem. quando vero ex inanitione sanat per repletionem. Officium itaque boni medici consistit in causam morbi et circumstantiarum cauta inuestigatione. per aspectum enim et tactum per uisum et per pulsum infirmitatis natura inuestigat. Cognita autem causa si materia latet in profundo tunc utitur attractiuis. ut si materia est in remotis partibus et extremis nititur naturam ad stomachum attrahere. ut inde facilius deducatur. Si vero fuerit materia dura et compacta quibusdam utitur digestiuis / diuisiuis / et incisiuis ut sic materia mollificetur et ad educationem facilius praeparetur. Completa itaque digestionem materiae et attractionem utitur tertio quibusdam laxatiuis / ut materia digesta et attracta per convenientem regionem educatur. vel per vomitum / vel per secessum. vel per sudorem. Materia enim prouenit ex euacuata utitur quarto quibusdam confortatiuis. ut natura quae ex violentia a medicina fuit debilitata et laxata confortetur. Confortata autem natura utitur quibusdam resumptiuis et restauratiuis / ut illud quod vi morbi vel vi antidoti est deperditum / restauret. paulatim autem et non subito est restauratio facienda / dieta congrua et temperata. Solet enim natura in sic euacuatis multum appetere. et ideo sepius plus accipere / quam digere possit / nisi a cauto medico in diete regimie teneretur. Tandem reparata natura et in statum pristinum restituta docet utitur quibusdam preseruariuis ne sanatus in peius recidat. Talia sunt prouenientia balnea / minutiones / electuaria / et exercitia moderata. talia enim calorem naturalem excitant / a superfluis naturam exonerant / humoribus digestionem adiuuant et confortant. Si vero fuerit materia fluida aut nimis laxa / utitur constrictiuis / desiccatiuis / et resumptiuis. Materia vero restricta / cautus medicus solet dare convenientem laxatiuam medicinam. que educat humores prius dissolutos et iam constrictos ne illi remanentes vel ad aliam partem defluentes putrescant. et sic febrem vel aliam inferant passionem. Paulatim autem solet fieri restrictio et percussio / ne

materia subito percussa / recurrat ad aliquod membrum nobile et maiorem generet lesionem. similiter et purgatio solet fieri per intervallo / nisi at purgatio repentina. Tribus igitur modis solet fieri medicina. scilicet dissolueno / constringendo / restaurando. aut enim repleta dissoluitur. aut dissoluta constringuntur / aut deperdita in corpore restituntur. Relaxamus itaque medicinis laxatiuis ut scamoneatis. Constringimus constrictiuis. ut acacia et opiatibus. Restauramus abis et potibus nutritiuis / et electuariis ad hoc praeparatis. Recollige igitur ex praedictis breuiter quod bonus medicus infirmorum domos et patrias uisitat et frequenter infirmorum causas et circumstantias inuestigat medicinas varias et proprias praeparat et comparat et deponit / infirmorum abdita membra et occulta vulnera tangere et abstergere non recusat. Qualescentie spem et sanitatem omnibus repromittit. suauiter et leniter uisenda uisere / et incidenda incidere se assentit et ne pars sana corrumpatur. primum uisum putidam et praesens dolen-tem parte dextra et sinistra percutere non parcat / a sectione et arsura etiam per lachrymas patientis bonus medicus non desistit. medicine amaritudinem dulcedine aliqua palliat et abscondit / bibit et gustat de medicina quamuis sit amara ne infirmis abhorreat. a cibo et potu egrorum reprimat et refrenat. illum suo exponit desiderio de cuius salute diffidit penitus et desperat. amans et corrosiuis caruem putidam et corruptioni dispositam amputat. ac desiccatiuis saniem fluidam mundificat et depurat. post mortificationem et uisum quibusdam lenificatiuis dolorem uulnerum mitigat et mundificato uulnere locum uulneris consolidat atque sanat. et quod plus ledunt intransca mala quam extrinseca. prudens medicus de mitigandis / curandis / et expellendis intraneis doloribus primo curat materiam duram et corruptam interius digestiuis medicinis. ut oximelle / syropo acetoso. per diuinitatem et iacit. et digerendo ad exitum et euacuationem obedienter facit. quod sicut in principio aphorismorum dicitur. Digesta medicari oportet et mouere cauda. digesta non materia atque habili red- dita ad euacuationem ea dissoluta medicina attracta ab interioribus et remotioribus partibus ad exteriora attrahit. et ad hoc ualeat quaedam amara / ut yepapigra / yeralogodion et alia aloata. quod amara cito penetrat ad remotas partes et extrema magis purgat quam alie medicie. Tertio naturam sic digestam / sic attractam medicina congrua euacuat et expellit. caute tamen ne nimia fiat euacuatio. nocet enim corpori / quia inde debilitatur. et quodammodo plus de bonis humoribus quam de

De infirmitatibus

malis euacuat. (Iuxta illud Hypo.) Multum
reperere / euacuare / aut replere / calefacere / aut
infrigidare fallax est / et nature penitus inimicum.
Considerat autem bonus medicus naturam egritudinis
et locum materie et etiam vires patientis / et secundum hoc variat medicinam. Si enim materia
sive humor peccans euacuat / plurimum profertur
egro. si vero non / infirmus amplius molestatur. ut dicit Hypo.

Medicina attractiua operatur per substantie
sue subtilitatem et calorem subtilitate
sua facilius penetrat / et calore suo
attractiue sive ferrum sive aliquod intus fixum.
sive humores qui latent in profundo. Item
medicina digestiua est necessaria quando materia
est multum dura et compacta. Incidit enim
et diuidit materiam / et sic ad expellendum aptam
reddit. et ideo operatur per incisiuam et attenuatiuam
que subtilitate sue substantie cooperante calore
premi materie separat a parte. ut per induratiuam.
Item medicina laxatiua aliquando purgat materiam
digestam. dissoluendo et attractiue ut scilicet
retenta in stomacho fumum subtilem facile penetrantem
a se emittit / et humores dissolutos abominabiles
nature reddit. attractiue eos adiuuante virtute
expulsiua / et attractiue eicit et expellit. Quedam
laxant sua viscositate lubricando ut mercenialis
malua et huiusmodi. Quedam vero acimine
humores penetrando. ut euforbium. Quedam
sua conglutinositate compingendo. sicut mirabolani.
Quedam sua falsugine intestinalia mordicando. ut
semen amplicis. Quedam sua dulcedine et humiditate
intestinalia infundendo. ut cassia fistula. Item
medicina constrictiua operatur per frigidam
grossam in substantia. Nam frigidum pre se
coadunantur / et partium suarum grossitie penetrare
prohibentur. ut galla. Quandoque grossos
generant humores / unde restringunt opilando
et virtutem retentiuiam confortando. ut escula.
Quedam restringunt specialiter sanguinem. ut
Corallus / bolus / cymachites / plantago / et
huiusmodi. Quedam ventrem. ut conia / mora
rosa / et huiusmodi. Item medicina induratiua
est que vel materiam coagulat / et malagiat
et hoc operatur per valde frigidam / siccam / vel
humidam. ut per silium semperuina portulaca / solaria
et similia. Item medicina molliuina operatur per
calidam mediocrem et multum humidam / similitem
et maturatiuam. Item aperitiua virtutem et attenuatiuam
habet virtutem. aperit enim meatus opilatos
et attenuat viscosos humores atque spissos.
et hoc facit per calidum atque siccam. Item
municipaliuina operatur. vel dissoluendo ut calamen

tum. vel mollicando ut cassia / fistula / malua
vel terrestreitate sua et siccitate sordes abstergendo.
Sunt autem multe alie medicine species /
et differentie. sicut mortificantiua / corrosiua / viti
sua / dyaporetica / repercussiuua / mitigatiua / et
huiusmodi de quibus tractatur in libro de simplici
medicina. Sed hec de proprietatibus infirmitatum
et medicinarum conditionibus pro
ut ad presens opusculum pertinet / sufficiant.
ut sic huiusmodi negocio finem imponemus.

Finis Liber Septimus.

Incipit Liber Octauus de Abundo
et eius proprietatibus.

Quoniam auxiliante deo tractatum de diuinis nominibus / de angelorum proprietatibus / necnon de homine et eius partibus / et accidentibus / et ipsius conditionibus completimus / restat ut ad proprietates mundi sensibilis quantum nobis datur desuper / manus apponamus ut materiam diuine laudis ex proprietatibus operationum possumus elicere conditoris. Inuisibilia enim dei per ea que facta sunt / intellecta conspiciuntur. ut dicit apostolus. et ideo aliquis mundi huius et potentiarum suorum proprietates huic opusculo sub breui compendio inferere proponimus / ut per similitudinem proprietatum corporaliu intellectum spiritualem et mysticum facilius in diuinis scripturis intelligere valeamus / a proprietatibus itaque mundi inchoandum est

Mundus itaque ut dicit Hieronymus dicitur tribus modis .nam mundus dicitur diuinus intellectus . mundus .s. archetypus / incorporeus / inuisibilis / et eternus . ad cuius exemplar mundus sensibilis est creatus . sicut dicit Boetius. Tu cuncta / summo ducis ab exemplo / pulchrum pulcherrimus ipse mundum mente gerens similique imagine formans . etc. Secundo modo dicitur mundus omnia eorum que celi ambitu continentur . ut celum in quo sidera lucent . ignis quo omnia calent . aer quo omnia viuunt / aspirant / et vigent . aqua que terre latera circumcingit . terra que omnia interiora sustinet atque nutrit . de quo dicitur . Abundus per ipsum factus est. Tertio dicitur homo minor mundus / quia totius mundi imaginem in se respicit. Est itaque primus mundus eternus in diuina mente eternaliter permanens. Secundus mundus perpetuus est / diuina voluntate esse perpetuus et originem ex nihilo habens. Tertius secundum quid est perpetuus / secundum quid est caducus omnium similitudinem in se gerens. De primo autem mundo et secundo in precedentibus dictum est. Nunc de mundo sensibili dicendum est. Abundus ut dicitur Marcianus . est vniuersitas creatorum . globata in spere modum . Nam mundana superficies sphericam et circula rem habet speciem et figuram . nec fuit (ut dicit Marcianus) alia

gura mundo tam signata forma sicut orbiculari / et rotunda . et hoc propter vniuersitatem perfectionis / et propter illam quam habet in esse perpetuo cum suo opifice qui sine caret et principio et figuratorem. Abundus autem per se totum in duas partes diuiserunt . quare nobilior et simplicior est pars superior et actiua a circulo lune se extendens usque ad planetarum regionem . Altera pars est inferior passiuam / quam a lunari globo incipit . et usque ad centrum terre inferius se preedit. Istum particularem mundum inferiorem describit Marcianus. Abundus (inquit) est circulus ex quatuor elementis eisdem totum in spere modum . globatus terram in medio vndique defixam eternis celi raptibus circumgirans. Ad istius mundi dispositionem creauit diuina natura primordialem materiam / in qua velut in quadam massa erant potentialiter quatuor elementa non distincta sicut modo / sed erant permixta . et illa massa yle a Platone in timeo est vocata / ex qua diuina sapientia omnia elementa et elementata composuit et produxit . et propriis quantitatibus in regionibus ordinauit singula et distinguit. Nam quod in illa materia calidum fuit et siccatum in summo cessit in naturam ignis . quod rore sue leuitatis diuina sapientia superius collocauit. Quod non frigidum et siccatum in summo fuit / cessit in naturam terre quam sua ponderositas et compactio inferius posuit. Quod non calidum fuit et humidum / in naturam aeris cessit. Quod non frigidum et humidum / in materiam aque cessit. Et hoc duo elementa secundum maiorem vel minorem leuitatem / et rarefactibilitatem et subtilitatem in medio ignis et terre collocauit. Vnde istam materiam permixtam Plato in timeo . per potuit / sic descripsit. fuit (inquit) yle .s. materia prima sine qualitate / sine quantitate / sine colore / sine specie / sine loco sine tempore in se aliquam substantiam et nullam etc. Decreta multa sunt difficultata / tamen sic exponuntur . quia dicitur fuisse sine quantitate / non quia fuerit sine omni quanto / sed quia non fuerit determinate quantitate quo ad nos . sicut gigas dicitur immensus / quia excedit aliorum hominum quantitate . Ideo enim sine qualitate dicitur / quia non habuit a qualitate aliquam specialiter nominari. Non enim plus potuit calida quam frigida dici nec e conuerso . et sic de aliis . Sine colore dicitur / quia non habuit aliquem colorem innatum ab aliquo elemento. Sine tempore fuit / quia nondum fuerunt tempora et temporum vicissitudines quando hec materia est creata. Sine loco etiam fuit / quia non habuit determinatum locum plus sursum quam deorsum / nec plus in latum quam in longum. In se aliquam substantiam est et nullam / quia nulla substantia materialis precessit illam / sed aliqua est secuta.

De celo et mundo

Materiale igitur principium mundi inferioris / aut fuit illa materia inuisa scilicet prima materia communis que omnium formarum et qualitatum fuit susceptibilis / que etiam sub diversis speciebus et formis preseruat. permanet enim hanc materia quod ad substantiam incorporea / quavis continue quod ad qualitates transmutabiles alteret. quia ista materia que modo per rarefactionem manet sub forma ignis. et est sub igne statim per condensationem inducet formam aeris et erit sub specie aeris que prius sub specie ignea fuit ignis. Ex quo patet quod prima materia ex qua mundus naturaliter constat / ingenerabilis et incorruptibilis est. a qua omnia materialia incipiunt et in quam redeunt tanquam ad matricem. Mundus itaque ex rebus multis compositus et diversus est oppositus / et in se est unus. Mundus. n. unus est numero et in plures mundi. et hoc propter materie unitatem. sicut dicitur in libro de celo et mundo. Occupat. n. totam materiam suam. sicut ibi dicitur in. c. de mundi eternitate. Mundus ergo de quo hanc loquimur non est diversus in se / neque divisus secundum substantiam quamvis in ipsius partibus inveniatur diversitas quo ad aliquam qualitatem repugnantiam summam. n. et necessariam hanc mundus in suo toto convenientiam et quasi quandam musicam harmoniam. quamvis in aliquibus eius partibus propter qualitates repugnantem aliquam partem dissimilitudinem videatur. sicut expressit dicitur (sup. gen. aug.). Transibit autem mundus iste quo ad ipsam passibilem quam modo hanc speciem et figuram / sed permanet in esse proprio quo ad substantiam et materiam sicut idem asserit aug. et dicitur glo. ibi. Celum autem et terra transibunt etc. Luce. xij. Ex quo patet quod mundus ratione sue mutationis est siquidem admirandus. nihilominus tamen propter materie sue nobilitatem et forme virtutem actualitatem etc. Et propter ipsius productionis et generationis reipsum tam facile potestatem. non tamen ipse mundus / quantum mundi opifex deus super omnia est laudandus. Nulla. n. est res tam vilis tam infima in tota mundi machina pro se sive pericula / in qua tam in materia quam in virtute et in forma non reluceat laus divina. Nam et in materia et in forma mundi est quidam dicitur / sed cum harmonia est pars summa. Nam illa pars mundi que secundum materiam purior est et simplicior atque nobilior / uniformem hanc inclinationem et appetitum ad nobilioris forme susceptionem. et que spiritualior est / magis est inclinabilis ad formam spiritualiorem. unde materia celestis simplicior est et nobilior exigit formam quam elementaris et etiam ipsa materia celestis nobilior est et simplicior in nobiliori corpore. ut in sole quam in luna vel in mercurio vel in Marte. Materia

enim elementaris nobilior est in igne quam in aere vel in ceteris. unde grossior est materia in terra quam in alijs. nam ibi sunt plures partes materie congregate secundum aristoteli. unde dicitur quod ex uno pugillo terre fiunt decem aque. immo materia unius elementi purior est in una parte quam in alia. sicut dicitur in. j. De the. partes enim ignis superiores sunt nobiliores et simpliciores. et partes terre centrales sunt grossiores et magis compacte et impuriore. cum enim partes mixtorum sunt ab elementis secundum quod partes elementares sunt puriores vel nobiliores / fiunt mixta simpliciora vel puriora / et secundum hoc quod e converso est in elementis / e converso est et in mixtis. nobilior itaque materia constitutiva / nobilior indiget forma. et ideo solet disponi in materia secundum quod exigit ipsa forma / quia si de terra dicitur fieri ignis / oportet ut materialis terre grossities subtilietur et depuretur / et spiritualior et simplicior efficiatur / ut sic simpliciori forma. scilicet ignea induatur. et ut breviter dicam / necesse est ut secundum forme proprietatem ipsa materia preparetur. Considerat itaque mundi nobilitatem secundum sui partes digniores et etiam effectus nobiliores et ideo pars mundi superior reputatur dignior. quia ibi materia est purior et forma est pulchrior et virtus amplior in superioribus invenitur. tanto enim mundus in universo pulchrior est et decencior / reddat quanto deformis pars mundi inferior superioris partis mundi pulchritudine et decentiori gloria insignitur (sicut dicitur aug.). Quedam perfectio caritatis et virtutis in superioribus preexcellit. quia ad perfectionem inferiorum et decorationem ipsorum continue se diffundit. quod etiam videtur infima pars mundi in decore et luminositate amisisse / hoc recuperat in fecunditate gratia et virtute. Non. n. minus est admiranda virtiosa fecunditas in productione herbarum et arborum / florum / et fructuum in generatione varia animalium et reptilium. In varia productione metallorum / gemmarum / et lapidum. quam sit admiranda celi claritas cum diversitate superiorum orbium et astrozum. Et quamvis mundus tot laudabilibus rebus differentijs sit divine virtutis potentia insignitus / nullis tamen defectibus et conditionibus miserabilibus quantum ad eius partem inferiorem undique est subiectus. Nam mundus iste quamvis videatur esse generosus et humosus corporum / carcer tamen est spirituum et animarum durissimum et exilium ac locus miseriarum innumerabilium et penarum. Nam mundus est locus reatus et transgressionis. incolatus et peregrinationis dolorum et lachrymarum / laborum et fatigationis. horrorem et confusionis. motus et mutationis fluxus et alterationis transitus et corruptionis. insolentie et peccatorum violentie

et opprobrii. fraudulencie et deceptionis. In mundo nihil aliud inuenit quam vanitas / malignitas / cupiditas. auaritas / defectibilitas / vetustas. mundus notos alliat et diligit / ignotos abijcit et premit / mundus multum obest / pauca predest / amatores suos decipit et fallit. nam multa promittit / sed ad vltimum pauca soluit. pretempores suos ad modum vmbre insequi et apprehendere non desistit / sed suos sequentes fugere satagit et prehendit. et ideo illos quos maxime diuicijs et honoribus habet extollit. in fine maxime de paupere et deijcere presuevit. et (vt vobis Beati Grego. vtar) fugiendus est mundus etiam si nos prosperis demulcet. qui ergo tot calamitatibus perlasat / quid aliud quam vt deserat clamat. et habet de prepetratibus mundi in generali dicta iam sufficiant.

Dunc ad describendas proprietates aliquas de celo et eius partibus pro adiuuante manum apponamus. Nam celum angelorum et hominum beatorum ac bonorum locus est et habitaculum vt dicit Beda. Celum autem secundum sanctorum traditiones aliud est visibile / aliud invisibile. Celum autem visibile est multiplex sicut dicit glo. super Deutero. x. f. Terribile enim celum domini dei tui est et celum celi. Septem sunt celi scilicet / aerium / ethereum / olympum / igneum / firmamentum / aqueum / empyreum celum. scilicet angelorum. Celum itaque aerium vocat medium aeris instiduum. quod a grossis vaporibus aque et terre non per omnia est infectum. vnde illa pars aeris purior et ab inferioribus qualitatibus impurius propter sui puritatem et dyaphaneitatem siue naturam transparentem celi nomine nuncupatur. sicut dicit super Iherosolimitanum. xiiij. Volucres celi premederunt illud etc. Celum ethereum secundum quosdam vocat summum aeris instiduum / quod immediatus sphaere ignis est partium / et dicitur ethereus. quia illud medium in igne et aerem confinium ab igne est illuminationis et splendoris receptiuum. Etheros. n. grece splendor dicitur latine. vt dicitur. Iherosolimitanum. Celum vero igneum secundum quosdam vocat centrum sphaere ignis propter ipsius ignis puritatem / subtilitatem et summam quam habet per ceteris elementis actualitatem. et propter alias quasdam nobiles celestes quas sequuntur et vicinitate orbis et planetarum proprietates secundum Grego. autem super locum illum Job. Intuere celum. et pretemplare ethera etc. Noie etheris intelligit tota regio a luna usque ad stellas fixas in qua sunt orbis et circuli septem planetarum. Quere infra primo de ethere quod super hoc sentiat Iherosolimitanus. Alexan. sic ordinat septem celos. dicens. Primum celum est luminis datum

uniforme et immotum. scilicet celum empyreum. Secundum dicit donatum esse locum uniforme et motum. scilicet aqueum / siue crystallium. Tertium datum luminis non secundum omnem partem luminis nostram multiforme et motum vt celum stellarum. Quartum est receptiuum luminis sine calore. scilicet olympum. Quintum est receptiuum luminis cum calore scilicet celum igneum. Sextum est receptiuum luminis coniunctum cum parte superiori et dicitur celum ethereum. Septimum est receptiuum luminis coniunctum cum parte inferiori scilicet aerium et sic videtur vocare olympum regionem orbium planetarum. quia illud spacium est continue luminosum. firmamentum autem vocat celum primum secundum philosophos et vltimum / in cuius preteritione sita sunt corpora siderum et stellarum. Nam philosophi non ponunt nisi solum celum vnum / immo vt dicitur. Basilus in exameron. prius philosophi linguas suas corrodere quam plures celos esse sentirent. Illud autem celum scilicet firmamentum / sic describit aristoteles in libro de causis elementorum. celum (inquit est elementum quintum ab elementis inferioribus discretum naturali proprietate ac distinctum. Neque enim graue est quia tunc descenderet. quia si esset vnum ex quatuor / vel esset compositum ex quatuor / ingrederet in ipsum corruptio vniuersalis vel particulariter immo (sicut dicitur ibidem) Creator posuit eum causam et principium generationis et corruptionis. et ideo necesse fuit ipsum esse ingenerabile et incorruptibile / ne per querende generationis et corruptionis principio esset abire in infinitum. Est autem celum illud inquietum et mobile naturaliter cuius motus est reuolubilis supra medium scilicet supra aerem qui stat fixus immobiliter inter duos polos scilicet meridianalem. et septentrionalem. et illud celum est finitum quo ad dimensionem et loci extensionem. sed sempiternum est quo ad motum. mouetur enim a motore infinite potentie / id est a deo qui est sublimis et gloriosus in secula (hucusque aristoteles in libro de causis elementorum) Vocat enim polos duos stellas in summis celi extremitatibus in ipsius medio superius et inferius collocatas. quarum vna est superius posita in medio celi ad septentrionem. et dicitur polus arcticus. Alia est ex opposito ad meridiem. et dicitur polus antarcticus / quasi contra polum arcticum positus.

Inter istos duos polos quasi inter duas sui extremitates celum vbiq; mouetur ab oriente usque ad occidentem / et ab occidente usque iterum ad orientem. Et hoc semper vniuersim

De celo et mundo

sicut rota mouet circa axem. unde axem vocat
aristo. quandā lineā intellectuāle porrectā a
polo vsq; ad polū diametraliter et extēsa cir-
ca cuius mediū totius celi ambitus equali-
ter circūferit. sicut dicitur ibidē cōmen. De ista celi
natura dicitur in libro de celo et mundo sicut nouā
translationē. Celū inquit ē vnū cōpositum ex
materia quoniā continet naturā ex qua et celū
nominat. qd ē vltimus incessus totius scz vni-
uersi. (et sequit in eodē) Nō sunt neq; fluctuē
neq; erunt celi multi. celū enī ē vnū pfectū cō-
pletū cui nō ē simile neq; est loc' extra celū neq;
q; corpus neq; vacuitas neq; plenitudo neq;
tēpus qd ē numerus motus. unde illic ē vita
fira scz extra vltimū. et est sempiterna que non
deficit neq; finit. et illa ē vita eterna. (et tūc idē
ibidē) Celū neq; fabricatū est neq; generatū
sed simplex est cui' motus ē equalis i quo nō
ē diuersitas. et ē mot' ei' singularis et circula-
ris. cui' motor ē spūs qui mouet illud sua vo-
luntate et cōtinuat radius celi cū radio ignis
et cōiunctus ē cū illo ad vtilitatē hominū pro-
pter permanētā vite. firmamētū itaq; vocat
celū qz solidū est et firmū. qz terminū bz intrā-
gressibile. unde p̄ nimia firmitatis sue perma-
nentia incorporabilis ē et imutabilis tam sū
substantia q̄ in forma. Est aut forma ei' spe-
cifica et cōnexa et quasi cōcaus quo ad nos.
sed quasi cōnexa quo ad ea que sunt supra ce-
lum. cuius motus naturaliter circularis est et
mouet oblique et arculariter ab oriente in oc-
cidentē. voluitq; secū et circūducit motu sim-
plici et vniiformi infra vni' diei et noctis spa-
ciū totū qd sub ipso ē vsq; ad ignis regione
unde orbes septē planetarū secū rapit et circū-
ducit. omne aut qd sub ipso ē vt dicit raba-
virtuti eius motiue obedit ordine vniiformi et
imperturbato virtus quoq; eius motiua. sicut
ipemet dicit sup expositionē gen. extendit se
vsq; in hec inferiora elementa. unde et ignem
superiorē credit secū circūrotare. puenit quoq;
hōi motiue virtutis actio vsq; ad aerē et enī
am vsq; ad aquas in quibus quo ad fluxū et
refluxū in pre maxima facit erubationē. Dec
aut tria elementa scz aer ignis et aqua obedi-
unt auidā motū celi sed non vno modo neq;
vno ordine ipsū imitāt. sed scdm magis et mi-
nus qz qd superius ē et leuius et pur' obedit
magis. et qd minus ē. tale sequit tardū et obe-
dit minus. terra huic celesti virtuti et motū nō
obedit vt ab eo suscipiat locale motionē quā
uis ad pducendas ex se species diuersas susci-
piat impressiones. Dabet igit firmamētū (si-
cut dicit idē raba.) quo ad motū incessum vni-

formē ordinatū et imperturbatū/omniū tamen
motū velocissimū. vñ ne ppter velocitatem
motus ei' mundi machina dissoluat/retarda-
tur ordinato motu planetarū. et sic motus eius
impeditus motu strario moderat/mouetur et
quiescit. qz licet in pibus mutet sitū/m̄ i toto
neq; sitū mutat neq; variat locum. Turbatū
igit inferioribus et quasi casualiter fluctuantibus
celū cū suis orbibus ordinis sui tenorent
saltē in puncto uullaten' derelinquit. vñ mo-
tus celi ē totius tēpis primū subiectū et mod'
et regula omniū motū aliorū. Est enī firma-
mentū mediante motu suo generatiōis et cor-
ruptionis in mūdo inferiori p̄cipiū factiū
cuius rō ē vt dicit raba. qm firmamētū sui lu-
minis virtutē generatiōis effectiua ad terrā
tanq; ad p̄p̄iū centz dirigit et destinat/ et ra-
dios suos in terre sup̄ficie aggregat maxime et
coadunat. sicut enī ostendit in scia p̄spectiua.
Omne enī corpus spericiū cōcauū et lumino-
sū in quolibet puncto sui dirigit vnā lineam
radiosā in centz illius corporis luminosi scz ad
sup̄ficiē illius cētri et quanto quelibet linea ra-
diosa est viciōz alteri linee exeunt ad sup̄ficiē
cētri. tanto ex vicinitate vni' ad aliā ē forti-
or ad imprimendū in centro effectū suum. Et
quo manifestū est qz cū corp' celi sit spericiū/cō-
uerū et luminosū et terra ista respectu magni-
tudinis celi obtineat virtutē puncti cū sit cen-
trū/in terra necessario fit maxima aggregatio ce-
lestiū radioz/ex quoz virtute et cōtactu fit ma-
xima generatio et p̄ductio rez generabiliū in
terra que est centz ipsi' firmamenti. et quis ce-
lū sit p̄cipiū generatiōis. nō recipit gene-
rationē in se/vel corruptionē/nec diminiutio-
nem/nec augmentū. Nā celū in sua subā bz sū-
mā simplicitatem vniiformitatem/et puritatem
nullā hīs p̄p̄iū p̄ponentiū diuisione nec tra-
rietatem et iō nullā bz ex se potentiā ad coru-
pibilitatem. (vñ sicut arguit aris. in li. de ce. et
mun.) Dis inquit coriupuo est ex strarijs. i
celo aut nihil inuenit' p̄p̄iū quare celū nō cor-
rumpit. celū etiā quāuis in se et ex se sit vni-
formē. bz nō necessario plures orbes et arculos i
figura et in magnitudine longitudinis et lati-
tudis differentes ppter diuersas mansiones
quib' indigent mortales. (vt. d. aris. in li. de
causis elementoz.) Nā si scdm vnā dispōnem
et mensurā reciperet mūd' inferiorū influentiam
radioz p̄retalimenti mortaliū et generatiō-
oiz inferiorū. et iō necessariū fuit motū celi eē
obliquū. vt ex eleuatione et depressione orbū
nunc calor nūc frig' i centro generaret. vñ si di-
recte celū moueret quo ad nīm emispenz/sic

dia vel calore vel frigore in nro habitabili co-
 sumerent. vt. d. arif. nec solū attendit i celo pu-
 ritas et incorruptibilitas ex pte materie/ verū
 etiā pulcritudo et claritas ex pte forme. (dicit
 enī arif. in li. de sensu et sensa.) Celū ex sui na-
 tura splendidū ē sed in pnb? ei? est differentia.
 nā in stellis ē maior aggregatio lumis q̄ i alijs
 is pnb? celi. vñ ex pte forme hz rotūdi-
 tatē cū cōuexitate. cōuexitatē cū claritate. dya-
 phoneitatē siue transparentiā et pspicuitatē vni-
 formitatē in toto. sed in pnb? diuersitatē. Ex
 mutuo cōcursu orbū et motu p̄trario planeta-
 rū dicunt sapientes generari p̄centū et harmo-
 niacā suauitatē. vñ macro. in li. ciceronis. in ē
 pulsu et motu ipsoꝝ orbū efficiat sonus ille q̄
 p̄cuta cū grauib? tēpatis equalē sonū efficit et
 concētū etc. Preter bec. (dicit in li. de ce. et mun.
 in fine.) q̄ celū mot? sui cōtinuitate inflāmat
 illud sup qd̄ mouetur. vñ et ether ex motu celi
 ignif. motus enī causat calorē. vnde ibidē dicit
 p se et sensibilibiter inuenit q̄ ex motu fit calor et
 ex quiete frigiditas. et iō calor materias emol-
 lit et dissoluit. frigiditas vero aggregat et con-
 stringit. vñ ptes elemētares motui celi vicini?
 existentes ceteris pnb? mundi inferioris sunt
 calidiores. vt p3 in igne et in aere. In tertio
 aut elemento scz i aqua ē motus debilitatus
 et iō in eo ē frigiditas. sed nō i vltio. In quar-
 to aut scz in terra ppter nimiam elōgationem a
 motu celi fit cōstricō in vltio ppter caloris
 absentiam et dūm frigiditatis. et iō terra per-
 manet quiescens et perbenis vt nō moueat. si-
 cut dicit arif. ibidē. Nobilitas itaqz celi atten-
 ditur in subē sue simplicitate/punitate/perpe-
 tuitate/in forme claritate/diaphoneitate/siue
 perspicuitate/et in spherica orbicularitate/ et i
 mot? vniuniformitate/velocitate/et in virtuosita-
 te. in situs sublimitate. qz quo ad sitū a cetro
 terre marie distat. i dimensua quātitate/ qz di-
 eius magnitudo imaginē. imo rōnis mēsurā
 supat in p̄tate. qz oia inferiora sibi subdita or-
 dinat et mensurat. et qd̄ sup oia mirabile ē oia
 inferiora celū ordinat et imutat. et tñ a nullo
 inferiori se aliq̄ imutationē recipit. nec aliqd̄
 sibi dissimile in natura in virtute aliqua ipi ce-
 lesti corpore conformat.

Sextū celū ē aqueū siue cristallinū qm̄
 ex aquis positus sup firmamentū di-
 uinitatis potētia est formatū. aqua
 enī esse sup celos collocatas scripture diuine
 a coritas nobis tradit que ita sunt leuigate et
 subtilitate q̄ in naturā celestē sunt cōuerse. et
 iō pmanēt ibi fixe. Beda tñ ostendit q̄ aque
 ille celestes nō vaporali tenuitate. sed glaciali

soliditate virtute diuina sup firmamētū sūt su-
 spense. et hoc ad impet? firmamētū moderatio-
 nē. vel ad coloris generati ex eius velocissimo
 motu repressioē. Opio enī fuit bede q̄ celū
 ignee sit nature sicut platonici posuerunt. vñ
 dicit beda. celū ē subtilis et ignee nature rotū-
 dū a centro terre equalib? spacijs collocatum
 et iō forte bede videbat q̄ iō fuit necesse ibi eē
 aquas vt calor ille celestis ad tēpantiā duce-
 ret. et sic ex celi inflāmatōne mūdus inferior
 dispendiū nō pateret. Ex frigiditate enī natu-
 rali illaz aquaz sup firmamenti verticē posi-
 taz. dicunt aliqui stellā saturni eē frigidā p-
 pter illā quā hz rōne sui situs cū firmamento
 vicinitatē. Iō alio mō sentiunt et opinantur
 moderni que interiora p̄sie spectamina p̄fū-
 dins vt arbitroz sunt scrutati. Dicit enī Alex.
 q̄ aque ille q̄ sup celos sunt nō sūt ibi posite
 sicut frigide/ fluxibiles/ et hūide. vel etiā sicut
 solide/ cōgelate et ponderose. iste enī p̄prietates
 sūt etiā inter se habētes p̄rietatē et sibi mu-
 tuo repugnantes. Sed poti? p ordinationē
 diuine sapientie aque ille sup firmamētū sūt
 sub nobilissima nature sue cōditiōne diuinit?
 collocate p̄t nature celesti maxie sunt p̄p̄u-
 que. Et bec quidē est nature p̄prietas p̄spicu-
 itatis et trāsparentie que p̄cipaliter et substā-
 tialiter inuenit in natura aque rōne cuius hz
 cōuenientia et cū celo empireo et etiā cū firma-
 mento. et iō posuit dñs aquas infer? sub rōe
 frigidi et hūidi cū alijs cōditiōnib? necessa-
 rijs ad generationē et corruptionē. sed eas dez
 posuit supius in rōne p̄spicui. p̄t fuit neces-
 sariū ad vniuersitatis p̄seruationē. et iō dicit
 celū eē dictū aqueū et cristallinū rōne nobilita-
 tis et p̄spicuitatis. Est enī p̄spicū ad modū
 cristalli a supiori celo scz empireo luce vel lu-
 minositatis plenitudine recipēs et receptū ad
 infer? celū effluens et effundēs. et iō dicit celū
 qz a nobis inuisibile est et occultū. Cristallinū
 vero dicit qz nō dux in sumo sicut cristallus / hz
 qz vniuniformiter ē luminosū et p̄spicū. Aqueū
 aut dicit qz ad modū aque ex sua subtilitate et
 mobilitate mouet. et illud vlti? mouet qd̄ si-
 bi maius ē p̄pinquū. et iō illud celū qd̄ mo-
 uet inferiora inferiorū mobiliū p̄cipue est con-
 seruatiū. (vt dicit alexander.

Celum empireū ē primū celū et sumū
 talis locus est angeloz regio et habi-
 raculū hoīz beatoꝝ. et dicit empireum
 a p̄r qd̄ ē ignis. q. totū igneū sic dictū si ab ar-
 dore. sed poti? a lumine et etiā a splendore vt
 d. Ili. Istud enī celū sumū ē lucidū influens
 lucē et splendore sup celū cristallinū sibi p̄o-